

1973 **11**

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIII

	Slavnostna govora na dan planincev 1973	541
Janez Dolenc	Prvič na tolminski Migovec	545
Meta Rotovnik	Japonska direktissima od spodaj	551
Milan Rebula	Les Courtes	554
Ing. Vitek Smolej	Planine	557
Jože Mihelič	Rogljica za tri	563
Vilko Mazi	Zamujeni Hochgolling	565
Nada Kostanjevic	Vipavski planinci na izletih 1972	566
Ciril Praček	Bavarska smer	570
Ing. Josip Teržan	Areh in Novi Areh	571
	Društvene novice	572
	Alpinistične novice	577
	Varstvo narave	580
	Iz planinske literature	581
	Razgled po svetu	584

Naslovna stran:

Velesa (*Dryas octopetala*)
Južnoalpska smiljka
(*Cerastium Austroalpinum*)

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franc Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štírih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišéje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-318/72).

LETO LXXIII | ŠT. 11 | LJUBLJANA | NOV. 1973

ŽELEZNIŠKO
GOSPODARSTVO
LJUBLJANA

FERSPED

ŠPEDIICIJA ZA TUZEMSKI IN
MEDNARODNI PROMET

Opravlja vse posredniške posle pri izvozu, uvozu, tranzitu in zbirnem prometu blaga.

Nadalje opravlja vse ostale posle s področja špedicije v mednarodnem prometu.

Svoje poslovanje opravlja preko svojih poslovalnic v LJUBLJANI, MARIBORU, NOVI GORICI in KOPRU ter njihovih izpostav v Celju, Herpeljah, Kozini, Jesenicah, Kranju, Rijeki, Sežani, Pulli, Novem mestu, Murski Soboti, Prevaljah, Rožni dolini (pri Novi Gorici) in Goričan Kotoriba.

Ima predstavništvo v Beogradu - Wien (Dunaju) - Münchenu (Monakovo) in Frankfurtu a/M.

»FERSPED«
LJUBLJANA, Moše Pijade 39

ŽIVINOPROMET GORICA

65001 NOVA GORICA

Telefon: h. c. 22 011

Telegram: Živinopromet

Poštni predal št. 101

Promet z živino,

mesom,

mesnimi in mlečnimi izdelki

na debelo in drobno

SLAVNOSTNA GOVORA NA DAN PLANINCEV 1973*

Dr. MIHA POTOČNIK

1. TO JE NAŠ DOLG

D

anes je že peti vsakoletni »Dan planincev«, ko se vsako drugo nedeljo v septembru slovenski planinci množično po vsej Sloveniji zbiramo in se podajamo na naše planinske ture, pri čemer vsako leto izberemo kako lepa planinsko prizorišče za osrednjo proslavo vseslovenskega planinskega praznika. Letos je to prijazni Bovec, naše klasično planinsko mesto in izhodišče, ki praznuje svojo 800-letnico. Naša planinska organizacija je ravno 10-krat mlajša, saj se letos spominjamo ustanovitve Slovenskega planinskega društva (SPD) na dan 27. februarja 1893. Te uspešne proslave, ki so močno razgibale naše planinske vrste, gredo po malem h koncu in se v glavnem z današnjim množičnim vseplaninskim nastopom uspešno iztekajo. Gremo v začetek devetega desetletja slovenske planinske organizacije.

»Dan planincev« je vsako leto ob koncu letne planinske sezone namenjen množičnemu pohodu slovenskih planincev in vseh naših 127 planinskih društev v domači gorski svet. Na ta dan nekako ob istem času – okrog poldne – po vsej Sloveniji obiščemo vse važnejše gorske vrhove, prelaze in planinske domove v višini nad 1000 m in jih »zasedemo«. To je neke vrste planinska splošna »mobilizacija« in pregled naše čvrste pripravljenosti za akcijo, ne nazadnje tudi v smislu civilne zaščite in splošnega ljudskega odpora. Leta 1969, ko smo z »Dnevom planincev« začeli in imeli za osrednjo točko vrh Bavškega Grintovca, na katerega smo takrat odprli novo planinsko pot iz Zadnje Trente, se je naših pohodov udeležilo okroglo 6500 planincev. Zadnja tri leta pa je bilo – vkljub ne posebno ugodnemu vremenu – udeležencev že od 10 do 15 000. Dan je postal že del bogate slovenske planinske tradicije.

Letošnje leto je po številu obiskovalcev naših slovenskih gora brez dvoma rekordno. Če je bilo lansko leto po naših planinskih statistikah ugotovljeno, da je bilo po naših planinskih domovih in kočah v knjige obiskovalcev vpisanih okroglo 950 000 turistov, bomo v letošnjem letu presegli milijon. Obisk v naših gorah iz leta v leto strmo narasča. Priča smo navalom in gneči zlasti na transverzalni poti po Savinjskih, Kamniških in Julijskih Alpah, posebno pa še okrog Triglava in v njegovi sosesčini. To nam – prostovoljnim planinskim delavcem in odbornikom – seveda povzroča velike skrbi in težave. Osebe po naših planinskih postojankah ta nenavadni in vedno hujši pritisk v zastarelih in za skromnejše razmere grajenih objektih komaj še zmaguje.

Mnogo se dandanes piše in govori o planinski gneči in hudih problemih, ki jih povzročajo. Beremo in slišimo precej kritike, vseh vrst nasvetov in raznih zahtev. Nihče pa še ni povedal, kako naj s tako majhnimi sredstvi, ki jih planinska organizacija z največjimi težavami sama ustvarja ali pa v zelo skromni meri dobiva iz trdo zadržanih

proračunskih mošnjikov, dela še več in večje čudeže. Kljub temu smo letos odprli povsem novo planinsko kočo dr. Francija Goloba na Čemšeniški planini, novo kočo na Grobatu pod Rađuho, prenovljeno in povečano Zasavsko kočo na Prehadavcih in za 120 ležišč povečano in lepo opremljeno Tržaško kočo na Doliču. V teku so večja dela v Pogačnikovem domu na Kriških podih, v koči pri Sedmerih jezerih, prenovljen je Kocbekov dom na Korošici pod Ojstrico itd.

Prihajajoče desetletje si slovenski planinci predstavljamo tako, da upamo na več sredstev in več družbene pomoči. Želimo, da bi ustrezno povečali še mnoge planinske postojanke, da bi jih primerno modernizirali, sanirali in opremili tako, da bomo sicer zelo razveseljivo naraščajoči planinski turizem lahko kulturno po sodobnem standardu primerno obvladali. Kar se dogaja dandanes po kočah zlasti okrog Triglava, že ni več nikomur podobno. Toda s 130 milijoni S din, kolikor nam je letos republika Slovenija dala pomoči za vzdrževanje vseh naših 162 planinskih postojank, seveda vkljub najboljši volji temu nismo bili kos. Ali bo ta družbena pomoč znatno večja – to upamo in to pričakujemo – ali pa bo sčasoma še na marsikaterih planinskih vratih pribita tako kot na Mangartu in v Lepeni deska z napisom, da sta koči zaprti, ker je to zahtevala zdravstvena inšpekcija.

Zadnja leta so naši vrhovi, počivališča – razgledišča in okolica okrog planinskih objektov vedno bolj nesnažni, ponekod že prava sramota.

Letos smo na občnem zboru PZS pred začetkom poletja sprejeli prvi »častni kodeks slovenskih planincev«. V njem so zapisane stare in nove dobre navade in pravila za dostojno planinsko vedenje in obnašanje. Novo planinsko desetletje naj bo v veliki meri posvečeno prav temu, da se ta kodeks množično uresniči in postane praktično napotilo za vsakega obiskovalca naših gora. Mislim, da naj zlasti mladina ta častni kodeks praktično uresničuje. To je predvsem njeno vprašanje. Z vsestranskim množičnim sodelovanjem in moralnim pritiskom vseh dobromislečih in pravih planincev naj tudi v gorah nastanejo novi in boljši medsebojni tovariški odnosi in boljši odnos do gorske narave. Samo v svoji pristni, prvobitni podobi, bodo lahko še vir planinskih doživljajev in radostnih spominov. Samo tako bomo tudi lahko obvladali sodobni pojav množičnega planinstva.

Ker smo tu v Bovcu, – na klasičnih tleh slovenskega planinstva, v bližini Trente, Koritnice in krajev, v katerih so bili doma slavni planinci Valentín Stanič, dr. Henrik Tuma, dr. Klement Jug, Josip Abram, trentarski Komaci, Kravanje in drugi slavni vodniki in gorniki, ki jim sedanji planinci mnogo dolgujemo, naj še povem, da se Planinska zveza Slovenije želi in hoče s posebnim poudarkom prihodnje desetletje posvetiti vprav razvoju planinskega turizma v Posočju, ob naši tisočletni narodnostni usodni meji, v krajih, ki jim je četrstoletna fašistična okupacija zelo zavrla razvoj. Povojna Slovenija se žal ne more pohvaliti, da bi bila pretirano investirala v razvoj in ohranitev teh krajev, da bi se Soška dolina in hriboviti svet okrog nje polnil z našim življenjem. V največji možni meri bomo usmerili svoje delovanje in velik del sredstev v to, da bi v čim večji meri razvili vse možnosti tega prelepega gorskega sveta za planinski turizem in izletništvo. S tem bomo lahko planinske tokove, ki se dandanes gnetejo le okrog Triglava, napeljali v te planinsko še zelo nerazvite kraje. Upamo, da bomo z gorskimi potmi, ki jih imamo v svojem delovnem načrtu, povezali ves svet od Jalovca prek Mangrta, Jerebce, Ribežnov do Kanina in Laške planje. Poleg nove planinske koče pod Prestreljenikom, ki je že v gradnji, bo – upam – velika pridobitev primorskega in posoškega planinskega turizma nova planinska koča pri Krnskem jezeru. Radi bi videli novo kočo v Koritnici nekje tam, kjer je že nekoč bila češka planinska koča. Obeta se tudi nova koča pod Špičkom. Če bomo imeli srečo in večjo podporo družbe in naših delovnih ljudi, tudi planinski postojanki na planini Zapotok v Zadnji Trenti in v Bavčici ne bi smeli biti neuresničljiva vizija. Napolnimo te hribe in doline tudi s planinsko radostjo in optimizmom!

Ko pozdravljam vas zborovalce v imenu GO PZS in vse slovenske planince, ki so se

danes podali na pol v počastitev svojega jubilejnega leta in letošnjega »Dneva planincev«, posebej pozivam vsa naša društva in vse njihove člane, da v pravi tovariški in planinski solidarnosti sklenemo: Prihodnje planinsko desetletje naj bo predvsem desetletje pospešenega planinskega napredka v Posočju. To je naš dolg in naša javna obljuba tem krajem in ljudem, ki žive v enem najlepših predelov v Alpah. S tem se slovenski planinci pridružujemo čestitkam k 800-letnici Bovca in želimo, da bi s svojo okolico vred stanovitno napredoval.

Ing. FERDO PAPIČ

V 2. GORNJE POSOČJE IN NJEGOVI PROBLEMI

Es el sem, da je letošnji planinski dan v Bovcu, ko ta mestece slavi 800 let svojega obstoja, slavimo pa še druge pomembne jubileje: 260-letnico velikega tolminskega punta, 30-letnico ustanovitve XXX. divizije in prve primorske brigade Simona Gregorčiča ter 30-obljetnico znane »Kobariške republike«.

Zgornje Posočje, zlasti njegovo osrčje Tolminska kotlina, leži na križišču pomembnih naravnih poti, poleg tega pa je stičišče Alpskega in Dinarskega gorovja, ki se jima z zahoda približuje obsežno severno-italijansko nižavje, z vzhoda pa Ljubljanska kotlina. Bližina Jadranskega morja še povečuje pomen navedenega stičišča, saj se odraža v njegovi zgodovini in kulturi. Tu so se stikale različne državne tvorbe, fevdalne in cerkvene posesti. Zato je bilo Zgornje Posočje v zgodovini več ali manj mejno področje, zdaj v okviru ene zdaj druge države. Mejna lega ob sotočjih večjih in manjših dolin, ki drže proti jugu na Jadran in Italiji, v obratni smeri proti severu na Koroško in Avstrijo, proti vzhodu pa čez zložne prehode v Ljubljansko kotlino in dalje v Panonijo, vojaško zelo zanimiva in pomembna, omogoča pa živahno tranzitno trgovino in je obenem izhodiščna postojanka v trgovini s soslednjim ozemljem. Vendar je prav bližina državne meje zlasti v modernem času vplivala, da se je prometna funkcija doline spreminjala. Zato železnica ni stekla po Gornji Soški dolini niti po dolini Nadžice. Zgrajena je bila le bohinjska železnica, ki pušča našo pokrajino ob strani. Posledice so očitne. Zgornje Posočje je zadnja desetletja gospodarsko nazadovalo. Zato je število prebivalcev stanovitno upadalo. Leta 1870 so nasteli 31 988 prebivalcev, leta 1961 samo še 23 503. To pomeni za 26,5% manj. Šele po drugi svetovni vojni, ko je bilo priključeno k Jugoslaviji, so velike spremembe prinesle v razvoj pokrajine, predvsem njenih lokalnih središč, nov moment — industrializacijo in s tem hitrejši gospodarski napredek. Ta je močno ublažil, ne pa popolnoma preprečil depopulacijo Zgornjega posočja. Na drugi strani je novi gospodarski razvoj še pospešil depopulacijo gorskih in odročnih predelov. Imamo torej opravka z obratnim pojavom kot v srednjem veku, ko se je prebivalstvo selilo iz doline v višje lege, da bi lahko pridobilo zemljo za preživljanje. Gorska in odročna naselja so se v zadnjem času močno izpraznila, krepijo pa se lokalna središča, zlasti pa osrednje naselje Tolmin. Občina Tolmin je po obsegu največja v SR Sloveniji, saj meri 939,2 km².

Na tej površini prebiva 21 591 prebivalcev. gostota prebivalcev na 1 km² znaša komaj 23 prebivalcev (v SFRJ nad 72, v SR Sloveniji pa 78 prebivalcev na km²). Najgostejše je naseljeno dolinsko dno (tudi 60 prebivalcev na km²), najredkeje pa hribovske vasi, kjer živi poprečno 15 ljudi, ponekod pa tudi manj, npr. v Trenti le 4 osebe na en km².

Tolminska občina ima bogato in pestro preteklost. Opisovati vse to bi zavzelo preveč prostora.

Naša občina ima tudi najdaljšo kopensko mejo s sosednjo republiko Italijo, 96 km. V desetkilometrskem obmejnem pasu imamo 22 italijanskih občin, s katerimi imamo dobre sosedske, prijateljske odnose in vsakoletne stike.

Tolminska občina je bila v letih po vojni agrarna pokrajina. Računamo, da je bilo takoj po vojni mimo kmetijsva zaposlenih le okoli 20% prebivalcev.

Razvoj industrije in drugih dejavnosti gospodarskega in negospodarskega značaja v povojnem obdobju, zlasti po letu 1962, je spremenil gospodarstvo na Tolminskem, močno vplival na strukturo zaposlitve, na standard in na vse drugo, kar nastaja v takih okoliščinah.

Danes imamo zaposlenih v gospodarstvu 4434, v negospodarstvu 563, na delu zunaj občine 1100, na delu v tujini 549 ljudi.

Celotni dohodek v gospodarstvu je v letu 1972 znašal 662 100 (v 000), poprečen OD na zaposlenega pa 1 732,00.

To je le nekaj podatkov. Nisem omenil pomembnih investicij, ki jih zadnje čase vlagamo tudi za razvoj turizma in to zlasti v Gornji Soški dolini. Alpsko turistični center bo izpolnil davne želje domačinov in drugih ljubiteljev našega kraja. Biseri Gornje Soške doline bodo dosegljivi našim delovnim ljudem in tujim gostom.

Naj posvetim nekaj besed tudi našim goram, kjer so v osemdesetih letih 19. stoletja začela postavljati svoje postojanke italijanska in avstrijska planinska društva. Ustanovitev slovenske podružnice SPD leta 1896 v Tolminu je bila pomembno narodno-obrambno dejanje za vse gorenje Posočje in za vso našo Primorsko, kjer je pred prvo svetovno vojno delalo sedem planinskih društev.

Po prvi svetovni vojni so vse te podružnice živetarile še nekaj let. L. 1923 jih je fašistična oblast zatrla.

Po drugi svetovni vojni so bile te podružnice kmalu obnovljene in ustanovljene še druge. Tako imamo danes na območju občine Tolmin 4 planinska društva in to v Tolminu, Bovcu, Kobaridu in Podbrdu. Nekaj let je delovalo tudi PD Most na Soči.

Društva so mnogo prispevala k zgraditvi raznih planinskih postojank in ureditvi gorskih poti.

Naše gore so med najlepšimi v Julijcih, zemlja po bregeh in po doleh pa je revna in skopa. Zato so se morali naši ljudje pečati z živinorejo in planšarstvom.

Trentar je živel najprej od rudarstva in od drobnice; ko je rudarstvo propadlo, je šel s trebuhom za kruhom onstran luže. Vendar so se naši ljudje na stara leta vračali v svoj kraj. Močno so ljubili to zemljo, veliko je bilo domotožje po domači grudi.

Lovca in divjega lovca je vedno vleklo v visoke gore. Lov je bila pravica gospode in divji lovec je moral poznati najbolj skrivna pota, da se ni srečal z gospodom ali biričem. Naši ljudje so hodili v gore za delom in lovom že v davnih časih. Zahajali so in prišli v steno veliko višje, kot so si upali misliti prvi planinci iz velikih mest. Trentarski lovci in divji lovci so prvi prodrli najvišje v visokogorski svet in utrlji pota na Triglav. Bili so prvi na Jalovcu, Jerebci, Razorju, Prisojniku in na drugih vrhovih.

Leta 1870 je dr. Kugy prvič prišel v Trento. Iz Bovca ga je spremljal Anton Tožbar – po domače Špik – Medved iz Trente. Tožbar je bil prvi trentarski vodnik. Od takrat je bil dr. Kugy eden od najbolj navdušenih obiskovalcev Trente in njenih gora. V svojih knjigah je predstavil Trento vsemu svetu. Za to imajo zasluge naši trentarski vodniki.

Želim, da bi v naše kraje večkrat prišli. Planinsko tovarištvo je lahko zgled vsem drugim. Zlasti se je izkazalo v II. svetovni vojni, predvsem pa v naši veličastni in zmagoviti NOB, v kateri je tudi planinstvo dalo svoj prispevek.

Tudi danes so v pripravah za splošni ljudski odpor planinska društva in planinci izredno pomembni. Če bo potrebno, bodo stali na braniku naše lepe domovine.

* Dan planincev 1973. Letošnji planinski dan je bil preizkušnja strumnosti in zavednosti planinskih društev in njihovih članov. Računamo, da je spravil na noge vsaj 20 000 planincev, od tega polovico mladih članov. Več tisoč izletnikov je obiskalo samo Nanos, po vsej Sloveniji pa je bilo organiziranih 73 izletov in pohodov na vrhove in gorske doline pod njimi. Na večer pred 9. septembrom je od Prekmurja do Kanina zagorelo 150 kresov.

Osrednja proslava je bila v Bovcu. Začela se je 8. septembra z vzponi na Prestreljenik, Svinak in Rombon. Več sto planincev je ta dan stopilo na te sicer manj

obiskane vrhove. Med njimi so bili tudi člani Slovenskega planinskega društva Gorica in Celovec.

Delovna in uspešna fotosekcija PZS je v Bovcu odprla svojo razstavo, na kateri je nastopilo 16 avtorjev s 76 posnetki. Otvoritve se je udeležilo nad sto Bovčanov in planincev iz drugih krajev.

V nedeljo 9. septembra je bila v Bovcu slavnostna prireditev, na kateri so nastopili domači šolski pevski zbor, tolminski moški pevski zbor, idrijska godba na pihala in recitatorji novogoriškega gledališča. Slavnostna govornika sta bila predsednik PZS dr. Miha Potočnik in predsednik SOB Tolmin ing. Ferdo Papič. Iz obeh govorov je razvidno, kaj je bil namen letošnjega planinskega dneva, kaj je hotel predvsem poudariti. Zato ju v celoti priobčujemo na uvodnem mestu.

Slavnosti se je udeležilo okrog 3000 ljudi od blizu in daleč. Med gosti je bil podpredsednik zvezne skupščine dr. Marijan Breclj, navzoča sta bila tudi člana Izvršnega sveta SRS tov. Marjan Lenarčič in ing. Miloš Šulin.

Pri organizaciji v Bovcu se je izredno izkazala domače planinsko društvo. Tako njemu kakor ekipi načelnika propagandne komisije PZS ing. Mirotu Cernivcu se moramo zahvaliti za uspeli dan planincev 1973.

T. O.

PRVIČ NA TOLMINSKI MIGOVEC

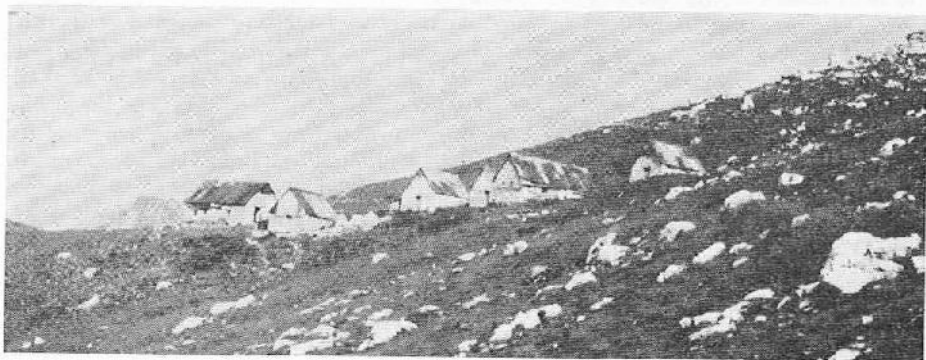
JANEZ DOLENC

D

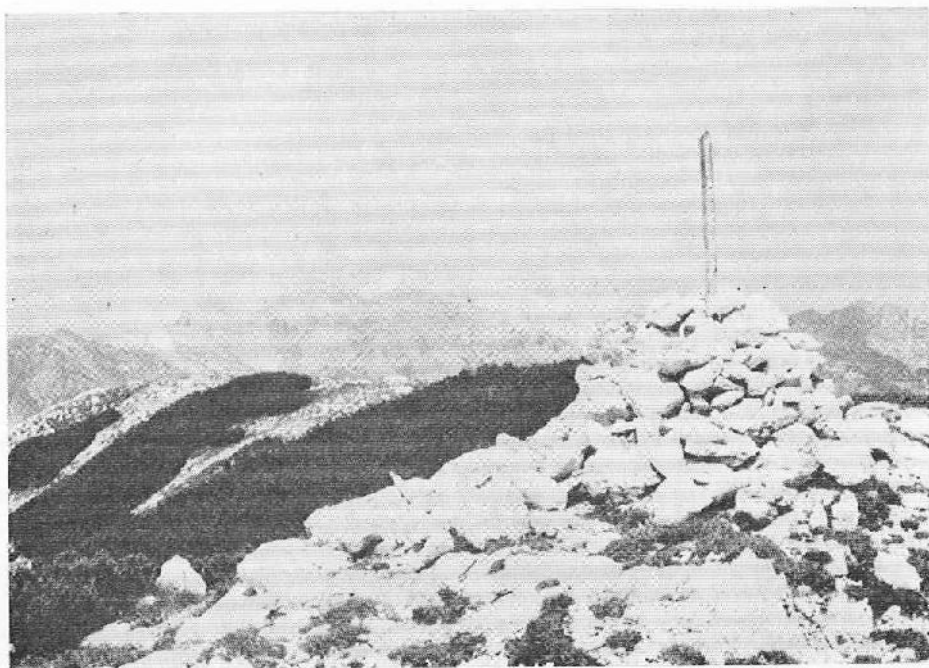
ve gori s tem nenavadnim imenom imamo v tolminsko-bohinjski gorski verigi blizu skupaj. Obe sta tudi skoraj enako visoki: Bohinjski Migovec nad Konjsko dolino dosega 1899 m, tolminski pa 1885 m. Vendar kljub skromni višini tolminski Migovec zbudi pozornost slehernega planinca, ki koraka po dolini Zadlaščice. Gora namreč močno izstopa iz sklenjene gorske verige kot osamljena in drzna predstraža in se grozeče vzpenja s svojo razdrapano jugovzhodno steno nad Zadlaško grapo in nad gorsko vasico Tolminske Ravne. Preko njenega južnega pobočja drži prva transverzala, vendar se redki odločijo za vzpon na sam vrh, čeprav slovi po svojem razgledu in gorski flori. Tudi tisto nedeljo 8. julija letos sem bil kljub ugodnemu vremenu čisto sam na vrhu te lepe gore.

Prejšnji dan smo vsi člani naše družine prišli za nekaj dni na oddih v planinsko kočo na planini Razor. Na poti nas je nekoliko strašilo vreme z grmenjem in dežjem. Na večer, ko smo utrujeni sedeli pred kočjo, je pa nebo očistilo severni vetrič in na zahodu se je drzno zarisala v žareče večerno nebo strma piramida Migovca. Nemo je vabila ...

Planina Kal pod Migovcem

Vrh Migovca s krnskimi masivom v ozadju

Na Migovec me je že dolgo mikalo, saj je tudi iz Tolmina videti tako vabeče lep, najsi bo v poletni zelenini ali v zimski belini. Sedaj sem se pa trdno odločil, da se bom jutraj odpravil nanj, najprej po transverzali do Kal planine, potem pa na vrh.

Spal sem dobro, čeprav so mladi precej dolgo rajali in prepevali v jedilnici. Ko sem jutraj pokukal skozi okno, sem bil nekoliko razočaran, ker so se spet gromadili oblaki čez Škrbino proti Migovcu. A moja odločitev je bila trdna, in sem si oprtal krušno torbo in fotoaparata. Žena je bila zaskrbljena in moral sem ji obljubiti, da ne bom lezel na vrh, če bo v megli. Na tistem pa sem upal, da bom že ujel kaj jasnine, in upanje se mi je res izpolnilo.

Po široki, zložni poti sem hitel proti Kalu ob glasbeni spremljavi kravjih zvoncev z vse Razor planine. Kjer se planina končuje in prehaja v težko dostopne pečine, mi je pot zastavila zapora iz bukovja, ki so jo napravili pastirji, da bi zaustavila živino. Preplezal sem jo in prišel v gozd. Debela plast bukovega listja pod nogami se mi je zdela kot razkošna naravna preproga. Iz gozda pripelje pot k visokim pečinam pod Utrom¹, od koder je posebno lep pogled na Migovec. Njegov vrh se je že kopal v soncu, saj se je nebo od juga vedno bolj modrilo ...

Kmalu sem se zopet znašel med nizkim bukovjem, ki se tudi uradno imenuje Gozdič. Ob poti je sled kopsišča. Tod so pred vojno oglarili Italijani. Prišli so spomladi kar z družino, si postavili kočje, sekali vseprek in kuhali oglje, na zimo so pa spet izginili nazaj v Italijo. Tukaj s spodnje strani pripelje steza, ki prečka našo pot in se vije navzgor skozi Gozdič. Markacija nas neizprosno usmeri na to stezo, glavna pot pa teče na spodnji Kal. Steza namreč drži iz Tolminskih Ravni prek Škrbinskega sedla v Bohinj, njen odcep pa na Kal planino. Hoja po njej je kar naporna. Bukovje se kmalu prične redčiti, vedno več je ruševja in grmičev pravkar razcvetelega sleča. Že sem prisopihal do razpotja, kjer kaže puščica pod Škrbino, levo pa na Kal. Sesedel sem se na skalo in si brisal potno čelo, z jasnega neba pa se mi je prešerno smejalo sonce. Počival sem in razmišljal. Tu je pred skoraj sto leti (1875) prvič

¹ Za ledinska imena sem se pozanimal pri domačinih.

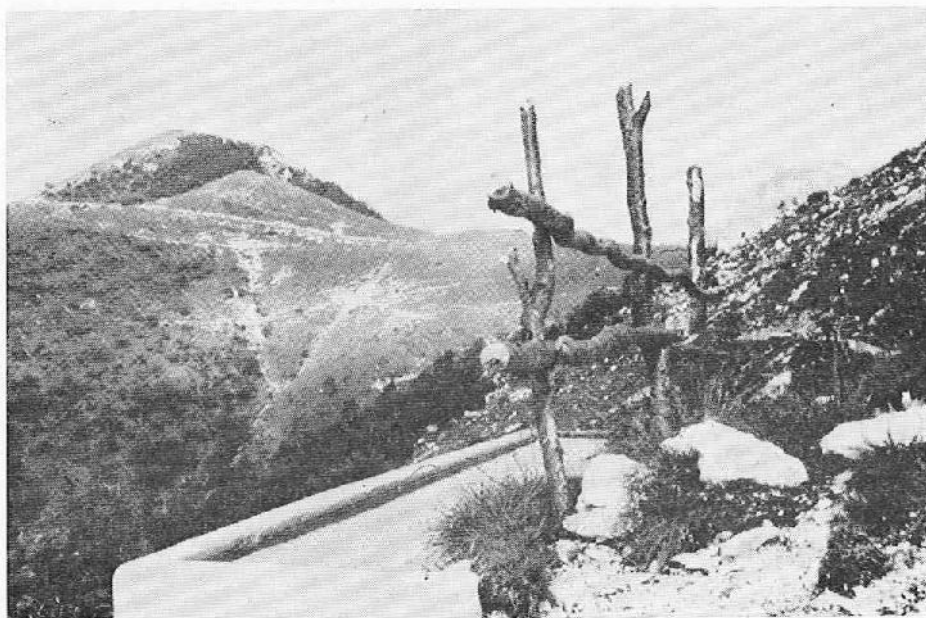
nameril svoje korake v gore sedemnajstletni Tržačan Julius Kugy, ponemčeni vnuk pesnika Koseskega. Zapisal je v poznih letih: »Kako se mi je vlisnila v spomin vsaka najmanjša nadrobnost te ture! Vidim samega sebe, kako na planinici Ravne nad Tolminom, ves razgret od naglega vzpona, še in še pijem to čugovito vodo. Še danes mi zastane srce, če pomislim na poljane planik tik pod Škrbino ali na prvi pogled na proti kralju Triglavu.«² Svoje življenje je posvetil goram in se še oženiti ni hotel, da ga ne bi karkoli oviralo v tej posvetitvi. Postal je planinski Homer, kot pravi Jos. Wester, in proslavil je Julijske Alpe po vsem svetu. Pred tridesetimi leti je legel k večnemu počitku, vendar bo v svojih sedmih planinskih knjigah ostal večno živ! Zamišljam si ga, postavnega mladeniča, kako s starejšim bratom Pavlom in z dolgo palico v roki korači ravno po tej stezi pod Škrbino, ves srečen občuduje dotlej neznane planinske rastline in gorske vrhove okrog sebe...

Treba je naprej, na levo. Steza pelje tik nad gozdno mejo lepo položno preko pobočij in grap v Migovcu. Kmalu zablešče ob poti drobne, osamljene očnice, tu in tam se začrni murka. Steza me pripelje do nekakšne ploščadi, od koder je lep razgled po vsem južnem pobočju. Visoko gori so skladi divje jugovzhodne stene, zdijo se mi vredni posnetka. Pod steno se začne poraščeno pobočje, ki je vse dol do gozdne meje pravi paradiz gorskega rastlinja. V to pobočje so se globoko zarezale štiri hudourniške grape, ki se spuščajo navzdol mimo Tolminskih Ravni vse do močno šumečega izvira Zadlaščice. Niže doli ob poti na spodnji Kal štrli iz pobočja pečina z značilnim imenom Nos in je res podobna nekakšnemu nosu na tem nenavadnem obrazu. Pod njim so se že precej zarasli pašniki Selepcce, kjer so se nekdaj pasle kozje črede.

Steza pelje naprej čez prelepa cvetača brda in se spušča v divje grape. Najbolj romantična je Bela grapa, po kateri so razmetane velike bele skale. Naslednja, Črna grapa, pa kaže temne sklade peščenca. Niže doli se razširi v obsežno globel, imenovano Kotel, nato pa prehaja v široko razoran teren Sočca. Črna grapa je ograjena, do tu se pase živina s Kal planine. Iz grape sem prišel na vzpetino Čuklo, kjer je majhen studenec in betonsko korito za napajanje živine. Za koritom je preprosta ograja,

² Dr. Julius Kugy: Dela – glasba – gore, Maribor 1966, str. 43.

Korito na Čukli pod Migovcem. Levo v ozadju Grušnica, 1596 m, desno v daljavi vrh Rdečega roba, 1916 m

da ne bi kako govedo telebnilo vanj. Fotografiral sem korito in obenem ujel še vrh Grušnice (1569 m), potem pa še pašnik s pasočimi se kravami pod Migovčevimi stenami. Le še kratek kos poti čez Zaplazič in že sem se bližal planini na Kalu. Planina Kal (1484 m) je s pešimi hlevi in stanom na prijaznem sedlu med Migovcem in Grušnico. Ob koritu, ki se napaja z zajeto deževnico, je pastir iz Čadrga pomival vedra za mleko. Pri njem sem se pozanimal, kako je s potjo na Migovec. Povedal mi je, da se za hlevi začne italijanska vojaška mulatiera, ki drži prav na vrh Migovca. Transverzala pelje namreč naprej na planino Dobrenjščico pod Bogatinom in še dalje v krnsko pogorje.

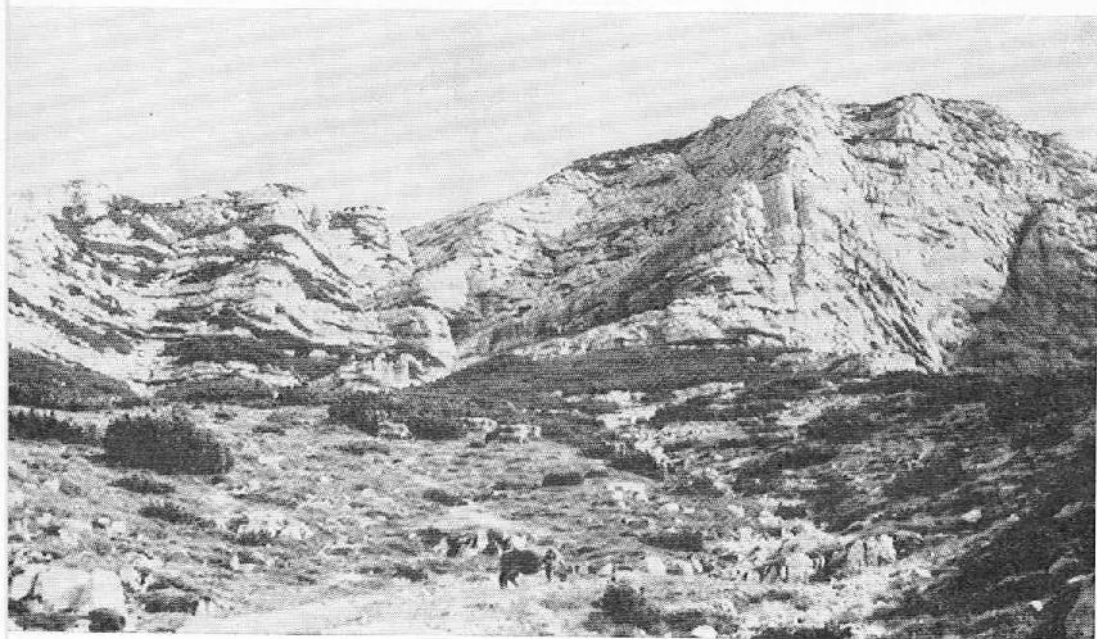
Takoj sem se podal na cikcakasto mulatiero, da osvojim vrh, predno se vreme skuja. Pot do Kala sem že večkrat prehodil, na Migovcu pa še nisem bil. Hitro sem se vzpenjal, stan in hlevi spodaj so se manjšali, za sedlom pa je zazijala strašna grapa Zagrušnica z ogromnimi skalnimi balvani, med njimi pa še kakšnih dvajset metrov visok naravni obelisk. Onstran kotline Polog je mogočno ostenje Rdečega roba, pod Prehodavci pa se zeleni planina Lašca z izviro Tolminke.

Po mulatieri se košati ruševje, tu in tam so jo zdrsali snežni plazovi – očitno je, da že dolgo nima več pravega prometa. Tisti, ki so jo zgradili, so jo morali pred tridesetimi leti na hitro popihati z naših gora; videti je, da tu tudi ni tistih gorskih procesij, ki se valijo na nekatere naše gore. Markacij ni in jih tudi ne pogrešam, saj je mulatiera kar zanesljiv vodič.

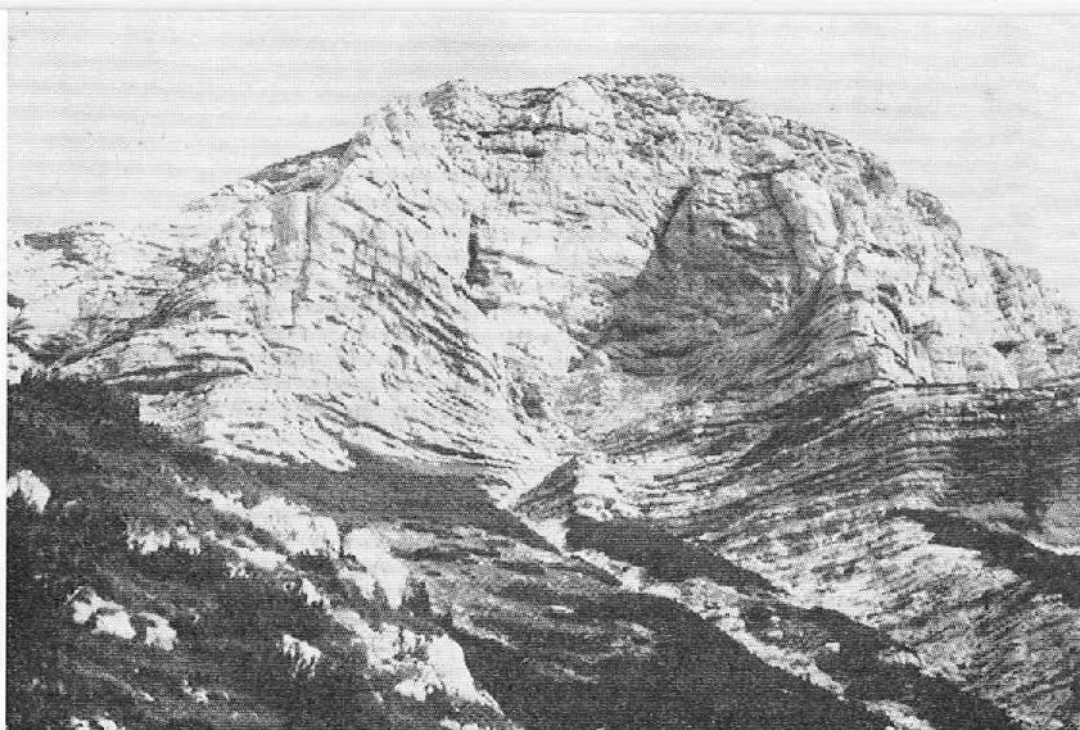
Sonce pritiska in žeja tudi. Ravno sem obžaloval, da nisem vzel s seboj kaj pijače, ko sem ob poti zagledal mokro pečino in zelo plitev tolmunček pod njo. Žeja me je pahnila predenj na kolena. Bila je božanska hladna voda, čeprav sem z njo pogoltnil še nekaj peska in bilk. Pot me pelje vedno bolj v senčno ozadje gore, kar mi zaradi vročine zelo dobro de. Mulatiera je mestoma vsekana v kamenite sklade, a grozljivih prepadov na tej strani ni. Na okljukih parkrat počivam in si otiram potne kaplje. Vedno lepši razgled je nagrada za naporno vzpenjanje. Krn, oba Bogatina, Kuk...

Proti vrhu se pot spusti v dolinico, ki se konča s sedlom. Na tem sedlu med Migovcem

Pašniki Kal planine pod ostenjem Migovca

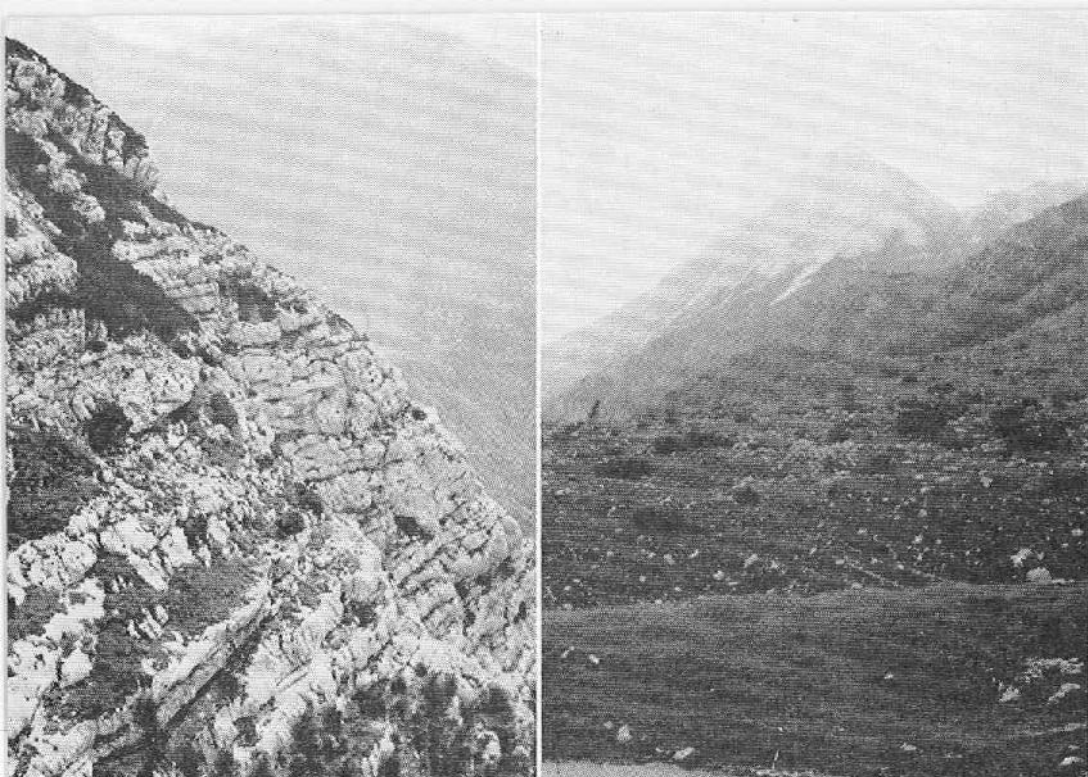
Pogled na jugovzhodno steno Migovca s transverzale

in Kukom se odgrne očem nova pokrajina: Kamnita visokogorska planjava, deloma porasla z ruševjem in z obema vrhovoma Podrte gore v ozadju. V kamenitih kotanjah so še vedno ostanki umazanega snega. Levi odcep mulatiere od tu drži na Kuk, desni pa v petih minutah pripelje na vrh Migovca. S planine Kal sem hodil dobro uro – in sedaj sem na cilju, na vrhu! Vrh se kopa v soncu, vetra, ki je tu menda stalen gost, skoraj ni čutiti.

Sicer pa je ta vrh precej dolgo, z ruševjem in gorskim cvetjem poraslo sleme v smeri od vzhoda na zahod; proti jugu pada vedno bolj strmo, proti severu pa se le polagoma znižuje. Sprehobil sem se po slemenu in užival razgled, ki se je z vrha odprl tudi na vzhodno in južno stran: Škrbina, Vogel, Tolminski Kuk, Jalovnik... V podnožju pa se razvrstijo naselja Tolminske Ravne, Zadlaz, Tolmin; Cadrj se skriva za Kobilnikom. Vidi se Sveta gora, oblak prahu nad anhovsko cementarno, bleščeča se Soča, dim nad Tržičem, svella praga morja...

Zdaj pa fotoaparāt v roke, dokler je na voljo tako razkošje svetlobe. Najprej posnetek vrha, ki ga predstavlja količ, zasajen v grobljo kamenja, nato pa so na vrsti Bogatin, Podrta gora, Škrbina, Jalovnik in še pogled na Tolmin. Kolikor sem se upal, sem zlezal med pečine južne strani, da sem posnel tisti del, ki se mi je zdel kakor pročelje indijske pagode. Ko se mi je zdelo, da sem ujel v svojo kamero vse lepote, sem se iz fotografa prelevil v botanika.

Vrh Migovca je pravzaprav prostoren visokogorski botanični vrt, ki rastlinarju in sploh vsakemu ljubitelju narave in cvetja razveseli oko in srce. Namenil sem se že prej, da bom nabral značilne primerke rastlin za »herbarij Migovec«. Dela sem se lotil najprej tik pod vrhom na severni strani, kjer je precej globoka vrtača s snegom, ob robu pa vse modro sviščev. Kaže, da je bližina snega tako premaknila čas njihovega cvetenja. Potem sem preiskal vse sleme in nabral zajeten šop rastlin, ki mi jih je kasneje v Tolminu pomagala določiti biologinja Marija Puc in se ji za trud lepo zahvaljujem. Poleg že znane očnice, sleča, svišča sva določila planinski pupon, napihnjeni svišč, šopasti repuš, severno lakoto, navadno grebenušo, pravi ranjak, glavičasto ušivko, srčastolistno mračico, julijski lan, dlakavi oklep, brezstebelno lep-nico, zlati dimek in živorodno dresen. Le za par rastlin nisva mogla najti pravega

Slika na levi: Pagoda na Migovcu. V ozadju Vogel in Tolminski Kuk z Razor planino. Slika na desni: Migovec s planine Razor v meglenem jutra 8. julija 1973. Vse foto J. Dalenc

ključa. Seveda bi moral za popoln herbarij priti čez leto večkrat nabirat, ker ne cvetijo vse rastline istočasno.

Na okrepcilo in počitek sem se spravil v plitvo kotanjo na zahodnem robu slemena. Grel sem se na soncu in zrl na mestece Tolmin ob sotočju Soče in Tolminke, ujeta med Bučenico, Mengorami, Kozlovim robom, Tolminskim Triglavom in Senico. Tu je bilo središče velikega tolminskega punta pred 260 leti, ki smo se ga spominjali letošnjo pomlad. Kmečkim junakom, ki so položili glave pod rabljev meč za pravice svojega ljudstva, smo sredi Tolmina odkrili skromen, a lep spomenik, delo Toneta Kralja. Še lepši, mogočnejši spomeniki puntarjem pa so tolminske gore, na katerih so zažareli puntarski kresovi kot znanilci svobode in pravice. Puntarsko geslo »Betica stor pravica«³ je šlo od ust do ust, na Mengorah so se puntarji zbrali, prisegli in se potem kot plaz valili proti Gorici. Zmagovali so in vzdignili k uporu vso Primorsko in še čez. Zmoglo jih je šele strašno nasilje divjih krajišnikov; kakor sledni psi so se pognali na lov za voditelji punta. Ivan Miklavčič-Gradnik in še nekateri so pobegnili v gore, kjer so jih zasledovali in lovili mesece in mesece. Po vseh vaseh so nabili tiralice in obljubljali nagrade izdajalcem.⁴ Gradnika so ujeli šele čez sedem mesecev, verjetno s pomočjo izdajalca, ki se je polakomnil Judeževih grošev. Vseh puntarjev pa verjetno nikoli niso dobili in puntarskega duha se jim tudi ni posrečilo uničiti, kar se je pokazalo pod italijansko okupacijo.⁵

Povratek je bil lahek po že znani poti, oslajen s prijetnim občutjem dobro opravljene dosedanje ture. Ni me motilo, da je severovzhodnik gnal meglene črede vedno bliže. Na Kalu me je bežna ploha z grmenjem prisilila, da sem vedril pri planšarjih v stanu. Mlekar Tone Stres je počival, saj vstajajo za prvo molžo že ob treh zjutraj. Pokonci je bil le mladi kmet Lorčev iz Čadrga, ki je ta dan »domačinil«⁶. Najprej je potožil,

³ Na šentviški gori je celo nastal priimek Pravica in se ohranil, edini na Slovenskem.

⁴ Bogo Grafenauer: Kmečki upori na Slovenskem, Ljubljana 1962, str. 325.

⁵ Veliko novih podrobnosti o velikem tolminskem puntu pričakujemo iz letos odkritega arhivskega gradiva v Gradcu. Če ga je res 5000 strani, kot je pisalo v Delu, bo to gotovo najbolj natančno raziskano in znan kmečki punt.

⁶ »Domačinili« pomeni v planšarstvu pomagati mlekarju, biti nekaj dežurni v stanu za en dan. »Domačini« pomega siriti mleko, pripravlja drva, kuha, pamiva posado, pere itd.

da letos sploh niso mogli dobiti pastirja. »Laže bi dobili profesorja,« sva se šalila. Za to morajo sami kmetje prihajati iz Čadrga past, menjavajo se vsak teden. Letos je v planini 41 krav in mlade govede. Iz Čadrga jo imajo kmetje Lorč, Seljan, Križar, Lokar, Ragir, Žefovc, Flevt, Rutar in Fevč, iz Zadlaza Jakč, iz Tolminskih Ravnih pa Ivancetov. Poprej so Čadržani pasli tudi na planini Dobrenjščici; odkar pa so kmetje iz Ravnih usmerili večino živine s Kala na Razor, so Dobrenjščico opustili. Poleg govede imajo na planini tudi nekaj prašičev, ki se lepo debelijo ob sirotki in drugih ostankih. Pripeljejo tudi ovce, ki jih spustijo v Migovec kar brez pastirja. Pred dvema letoma se je pod Migovcem pojavil medved in raztrgal več ovac. Konec aprila 1971 je uspelo pogumnemu lovcu Seljanovemu Pepiju iz Tolminskih Ravnih, da je na Javorju pri spodnjem Kalu ustrelil 150 kg težkega kosmatinca. Mrtvo zverino so lovci pripeljali na fičko v Tolmin, kjer je zbujala veliko pozornost. Meso so prodajali za medvedjo pečenko, kožo so pa dali nagačiti. Sedaj krasi planinski muzej v Trenti. Lani spomladi so nad Ravnami opazili medvedjo družino z mladiči, ki pa je bila najbrž le na potovanju skozi, saj poslej niso več zasledili medvedjih šap, ki bi strašile ljudi in živino. Ovce priženejo past že v aprilu, govedo pa o kresu; vračajo se navadno na Jernejevo. Najteže je voditi prašiče. Spredaj mora hoditi eden z vabo (koščkom kruha), zadaj pa drugi s šibico. Krave molzejo ob treh zjutraj in ob treh popoldne, na dan dobijo okrog 300 litrov dobrega planinskega mleka. V pašniški sezoni naredijo približno eno tona pristnega tolminskega sira.

Tako sva kramljala, menila sva se še o novi cesti v Čadrg, o tržnem usmerjanju gorskih kmetij, ki je zajelo tudi Čadržane, o boljših perspektivah za kmečki stan... Zunaj se je spet zvedrilo in sonce je s pomlajeno mačjo preganjalo meglene tančice. Vlaga je puhtela od pravkar namočene zemlje, ob poti so se na očnicah in sleču kot dragi kamni lesketale v soncu dežne kaplje. Megleni zastori okrog Migovca so se v lahнем vetru odgrinjali in zagrinjali, kakor da sodelujejo v predstavi prelepe igre narave...

JAPONSKA DIRETISSIMA OD SPODAJ

META ROTOVNIK

Z

jutra sem govorila z dvema avstrijskima plezalcema. Vrnila sta se iz normalne smeri. Naša dva Jugoslavana* sta se srečala na drugem snežišču. Zdaj se vračata in že žarita od pozdravov iz domovine.

Že prvi dan smo obredli vse turistične pisarne Grindelwalda. Povsod sem razlagala, da gresta dva Jugoslavana v japonsko direktissimo, spraševala, če je možno zavarovanje in dobila odgovor: »Ekstremnega plezanja ne zavarujemo več...«

Ne morem ju najti, niti s kamnitega sedeža niti od Alpiglena. Ta stena je obupno široka. Njena višina, ki mi kipi skoraj nad glavo, je zelo varljiva.

Enostavno se lahko izgubiš v njej. Kdo bi sploh to opazil?

Ta dan skoraj tečem na Kleine Scheidegg. Nekje vendar marajo nekaj vedeti.

Srečam Japonca. Zelo občuduje plezalce in pozna vse večje planinske pisce. Tako se hitro razvnameva, toda kljub temu porabiva do sedla manj kot uro. In tu zvem: Edini odgovor tiči za težkimi hotelskimi vrati. Kdo jih bo odprl? Moja slovenska majhnost, prestrašena do konca...

* Franc Verko in Ivo Kotnik, člana šaleškega AO, sta od 16. do 22. avgusta ponovila japonsko direktissimo v Eigerju, o kateri smo poročali l. 1970 in 1971, saj je razburila plezalski svet kakor malokatera. O svojem izrednem podvigu bosta plezalca poročala v prihodnjem letniku PV. Opomba uredništva.

Japonec pa dostojanstveno vstopi in tako drobim za njim. Samo kolikor se sam delaš majhnega, si majhen. Čisto jasno zveni moja angleščina. Japonec me vodi k svojemu teleskopu. Najde ju, nekje v vertikalnih glave. Vse do megel se ne morem ločiti od njeguna počasnega gibanja navzgor. Obljubi mi tudi naslednji dan. Njegove besede: »Japonske vrvi so potrgane. Potrebovala bosta najmanj deset dni.«

Ko sem se vrnila v šotor, sem začutila, da smo ločeni. Stena je bila široko odprta, s postajo svetlobe nekje in z zvezdami, razpotegnjenimi od mraza. Potok je šumel vprašanja. Nisem jih hotela slišati. Oba sta moža in odločila sta se, da prekoračita steno. Vse od prvega poskusa jima ni dala miru. Tudi vame je sipala nemir svojih voda.

Bila sem utrujena od dolge poti, od vseh neumnosti, ki so nas doletele na poti. Ta dan smo bili že v Grindelwaldu, potem sem šla z njima do luknje v steni in se vračala ponoči čisto brez poti, samo navzdol. Jutro je čisto in približa steno. Iščem ju. Najdem ju na hrbtu proti Rdeči steni. Nekaj ur pozneje sta že v njej. Potem ju preprede sončni sij.

Grem v Grindelwald. Higrometer, barometer, termometer, vse kaže čudovito. Ko stopam navzgor, me spremljajo besede delavcev na progi. Pričakovala sem to, res so bili naši ljudje, pa Italijani. Švica je bogata dežela in spleča se ji služiti.

Že popoldan skrijejo meglice steno vse do noči, ko potok ob mojem šotoru naraste. Toda sredi noči je nebo spet polno zvezd in stena jasno strmi vame z mrzlim dihom od zgoraj. Potem so vsa jutra čista in se vse noči izvijajo iz dežja v zvezde. Včasih je veter z vrha močnejši in takrat me stiska močno okrog srca. In kadar je potok zelo glasen, slišim grmenje pečin. Toda nočem postati prestrašena travica, zlepljena pod bremenom polževe sline.

Še hodim vsako jutro na svoj kamniti sedež in iščem gibajoče se pike na snežiščih. Včasih jih je preveč in vse hitijo po njuni poti.

Tretji dan.

Pri meni sta se ustavila dva Amerikanca. Malo prej sem občudovala fantastičen padec na mokri travi. Pod Eigerjevo steno sta nabirala kamne za spomin. Neki fantek je ves popoldan razbijal po strugi, potem pa mi pokazal nekaj silicijevih kristalčkov. Svet je poln čudnih ljudi. In ti ga delajo zanimivega.

Preden je moj japonski prijatelj odšel v Chamonix, je dejal: »Najkasneje šestega dne se bosta vrnila. Povej jima, da ju občudujem.« Obdaril nas je z jeni – za spomin. Pripovedoval mi je zgodbo o svojem rojaku. Prepeščil je vse japonske otoke in se odpravil sam na Antarktiko. Mičiko, slavna ženska iz direktissime je napisala tri knjige o Eigerju. »Spoštujem take ljudi... Plezata veliko steno.«

Šesti dan je odšla Anne z mano na teraso. Lastnika hotela ni bilo nikjer, samo velika ovčarja sta ležala na hodniku. Mirno sta naju spustila mimo. Stena se je jutranje bleščala. Dolgo sva ju iskali. Včasih sem jaz žalostno zmajala, potem je Anne utrujeno odnehala. Na sliki je bilo tako enostavno začrtati pot.

Potem se je pojavil lastnik. Komaj sem mu zašepetala, naj oprostí. Posrečilo se mu je. Našel ju je skoraj na grebenu proti vrhu. Govoril mi je o Slovencu,** ki se je oglasil prejšnjo noč. Prihajal je iz normalne smeri v Eigerju. Premagal jo je z nekim Avstrijcem. Pogovarjal se je z našima fantoma. Sta ga res spraševala, če se da prečiti iz glave direktissime v normalno?

Hrane imata največ za tri dni. Toda človek je ogromna shramba energije.

Oblečena sta kot berača. Toda tega sta v steni bolj navajena kot popolne opreme. Pozabila sta dereze (vedno kaj pozabita).

Zvečer stopam proti steni. Težke megle od zgoraj sedajo na travo. Ptice prihajajo iz gozdov in kravji zvonci govorijo o navadnem dnevu avgustovskega tedna. Vse

** Ing. Peter Ščetinin, ki je 18. avg. vstopil v smer prvih zmagovalcev Eigerjeve stene iz l. 1938 in izplezal v štirih dneh s soplezalcem G. Haiderjem, dvema Švicarjema in Nemcem. Z Verkom, Kotnikom in Ing. Ščetininom se je število slovenskih »eigerjevcev« povišalo na 9, ali bolje na 7 + 2, kajli japonska smer je afirmacija posebnega razreda. Op. ur.

v meni se obrača navzgor, prisluškuje megli in se nemirno razbija v meglah nad potokom.

Četrto jutro je helikopter že od prve svetlobe obletaval steno. Izpod »Pajka« so reševali poškodovanega Japonca. Imel je poškodovano nogo, soplezalec je bil še cel. Helikopter je dolgo lebdel nad vrhom, obletaval opremo in reševalce. Okrog poldneva je bila akcija končana. Pri Alpiglenu sem govorila z njunim prijateljem. Oba sta bila člana švicarskega planinskega kluba. Kljub temu so stroški reševanja znesli 5000 frankov. Za nas bi bila vsota še večja. Nisem se slepila s pomočjo domačih reševalcev. Oba v steni pa sta vztrajno verovala vanje.

Sicer pa skrbi nisem dovolila v šotor. Toliko sem tekala navzgor na Kleine Scheidegg, navzdol v Grindelwald. Ves čas sem bila med ljudmi, čeprav sama v šotoru. Spoznala sem celo vrsto ljudi, poljski plezalski par Nowacki, lastnica Alpiglen, japonske plezalce...

Svetloba tiho drsi iz poslednjih žarkov in se meša z meglenimi utrinki. Tako kot je stena vsa črna, je tu vse belo in odprto.

Kmalu se svet zapre v noč, megla nosi bliske. Odhajam nazaj. Prestrašena sem. Novega bivaka se bojim. Težko se je vrniti z gore. Življenje je samo eno ped od smrti. Fant se dvigne iz sive skale. Spoznam ga, iskalca yosemitske samote. Ljubi puščave. »Vse, kar raste v puščavi, je nenavadno.«

»Vse, kar preživi Eiger, spoznava nenavadno...«

Ne vem, kaj je prav in kaj ni. Vračata se. Tako so začeli prvi raziskovalci. Tudi himalajske prelaze so prestopili prvi bosonogi menihi. V tem velikem napredku tehnike človekova moč izgublja pomen. Zdaj jo vidim v njuni lakoti, v sreči prezebljih, ranjenih rok, tudi v stokih nočne more in v popolni nemoči. Kobacata kot dva otroka.

Ta stena te ne vrne miru. Samo telo ožme do konca, duh pa je raztrgan v večnost dolge stopinje skozi senco.

Ne išče sreče in ne išče lepote, to je samo trpljenje. V lvekovih očeh (obraz je shujšal do oči) je ležal čas, ko se oblaki spreminjajo v zvezde.

Ivek pravi, da ga je švicarska natančnost z japonskimi vrvmi vodila v napačen kamin. Ko je globoko spodaj na snežišču zaslišal Slovenca, ga je poprašal, če vidi, kam drži kamin, če se da priti iz njega. Potem je vse skupaj ujela megla. Videl pa ga je zelo daleč. Ves čas sta sledila japonskim bivakom in japonskim klinom.

Poljaki so zanikali možnost prečenja, prav tako tudi naš Dušan. Saj je med normalno smerjo in direktissimo še Harlinova. Ta pa je poletni nepreplezljiva, je prava pot padajočih skal. Tudi midve z Anne sva jasno videli pri 72-kratni povečavi, da nista izstopila iz klasične smeri.

Njuna zmaga je farsa za Švicarje. Vodnikom daje veljavo stena, njej pogubljeni... Dva Jugoslovana sta praktično brez vsega v šestih dneh premagala direktissimo, kljub porezanim vrvm in razredčenim klinom. Napravila sta zmedo.

»Videl sem ljudi, ki so plezali Eiger z usti. Dobra sta. Danes bosta zunaj.«

Čas se ustavlja. Pride megla, ko čez uro stopam nazaj. Nosim jima čaj, kruh in maslo. Utrujena sem od dolgega čakanja. Ne upam biti srečna. Ni še vsega konec.

Nikogar več ni na poti k velikim ledenikom. Samo neki fant nekam hiti. Kmalu se umiri v velik siv kamen, obrnjen proti goram.

Ustavim se na robu, kjer se odpira svet Eigerja, Möncha in Jungfraue.

Svet tu okrog me je sprejel za svojo. Spraševal me je o njuni poti, se veselil in bil zaskrbljen. Nikoli nisem rekla, da se bojim. Strah je prišel za mano v noči, ko me je vlačil okrog helikopter. Dobra gospa Nebiker, njen kruh in njeno mleko. Rostlin ni vedela, kako bi me razves lila. Tisti »au revoir«, še zdaj ga nosim v sebi.

Tem ljudem sem nosila vso slovensko dobroto. Zadnjo noč smo pri skupni mizi proslavljali jugoslovanski in poljski uspeh. Bili smo Amerikanci, Poljaki, Japonci, Švicarji, Jugoslovani. Le tistih pravih, plačanih Švicarjev ni bilo nikjer.

LES COURTES

MILAN REBULA

U

vod: 800-metrška severna stena Les Courtes se dviguje nad argentierskim ledenikom. Po njej potekata dve zelo strmi in lepi ledni smeri: smer po centralnem steburu in smer Cornaz-Mathey ali švicarska smer. Plezalni vodič Vallot pravi: Švicarska smer je težja kot severna stena Aiguille du Triolet, nekaj mest strmejših od variante Contamine-Lachenal v severni steni Aig. du Triolet. List »Mountain« jo uvršča med pomembne vzpone z velikimi težavami, kot so Les Droites (direktna smer) in Mrtvaški prt v Grandes Jorasses. Poprečna naklonina smeri je 55°, v dveh skokih doseže strmino 65°, v direktni varianti pa tudi 75°.

Dan se počasi nagiba h koncu, ko se vzpenjamo proti Refuge d'Argentière. Staro kočo so podrli in na njenem mestu sedaj postavljajo novo. Malo više naletimo na velik previsen bolvan, pod katerim si uredimo prenočišče. Z ležišč se nam ponuja panorama najtežjih lednih sten, ki se strmo vzpenjajo na drugi strani argentierskega ledenika. Tu so svetovno znane ledne strmine Aig. du Triolet, Les Courtes, Les Droites in Aiguille Verte. Tako se vrstijo od leve proti desni. Namenjeni smo v Les Courtes, v steno, ki se je ni lotila še nobena naša naveza. Pozno zvečer se nam pridružijo še Kamničani, od katerih imata Trobevšek in Volkar isti namen kot midva z Borisom – švicarsko smer.

Jutro ne obeta nič dobrega, ko se okoli četrte ure vzpenjamo proti vstopu. Nebo so prepredli rdečkasti oblaki in vročina nam da slutiti poslabšanje vremena. Midva vztrajava le zaradi kamniške in poljske naveze, ki se pred nama počasi pomikata proti vstopu. Viki in Zoran zavijeta proti levi, kajti njuna smer poteka vzporedno s švicarsko.

Vstopiva točno ob šestih. Prva dva ali tri raztežaje se kljub 50° strmini ne varujeva, saj se počutiva varna zaradi dobrih snežnih razmer in globokih stopinj, ki jih vtirata navezi pred nama.

Vendar – kot vsaka dobra stvar – traja to le nekaj časa in po štirih raztežajih zagrižejo dereze v čist led pod tenko snežno plastjo. Tu zavijejo Poljaki in Kamničani v levo, midva pa se nameniva v direktno varianto, ki nama obeta dva do tri raztežaje v 70–75° strmini.

Dereze iz Stubaia, ki jim štirje zobje štrlijo naprej, mi precej olajšajo napredovanje, vendar moram kljub temu sekati stopinje. Sprva poskusim brez tega, ko pa mi dvakrat spodrsne in se ujamem na cepin-kladivo,* si premislim in začnem klesati stopinje. Nikoli si ne bi mogel misliti, kako je to naporno. Strmina je tolikšna, da vzdignem nogo lahko le na ta način, če jo obrnem vzporedno s steno, postavim v pravkar izkopano stopinjo. Naslednji raztežaj prevzame Boris. Skalna zajeda, naphana s snegom in ledom, predstavlja trd oreh, vendar je kmalu preko in na vrsti sem jaz. Čaka me zadnji raztežaj variante, prečka v strmini 75°. Silno težak je ta raztežaj. Skalne plošče so prekrile s tanko plastjo ledu, tako da ne morem uporabljati ne skalnih ne lednih klinov. Spodnji raztežaj me je utrudil bolj, kot sem si mislil. Sedaj le zelo počasi napredujem v levo do čistega ledu. Pri vrtnanju lednih klinov počivam po vsakem tretjem ali četrtem obratu. Po petih zavrtanih klinih prečim v tegu, saj je vrtnanje klinov skrajno utrudljivo.

Najprej je treba izsekati neuporabno decimetrsko plast ledu, nato se območje okoli luknje razširi, da bavto lahko uporabim kot vzvod za vrtnanje. Desna dereza mi ne prime najbolje, pogledam – panika – dereza zvenklja po strmini. Ne vem, kaj bi storil,

* Naši alpinisti so pred leti za to plezalsko orodje uvzeli tudi izraz »bajla« (nem. das Beil = sekira, belica). Prevajamo ga nič kaj lepo s »cepin – kladivo«, čeprav bi bilo lepše »cepin na kladivo«. V poštev bi prišel tudi izraz »bavta« ali »bavtica«. Uporaba orodja pri izrazoslovju še ni vse. Tudi Nemci so se zadovoljili s »sekiro«. Op. ur.

do zadnjega lednega klina je daleč, počutim se kot osamljen brodolomec sredi oceana. Duševna stiska traja le nekaj trenutkov, obvladam se in nadaljujem proti levi. Tu pa je sonce že precej zmeščalo sneg, ki je ležal na skalnih ploščah v strmini 65°. Odpeljem se s snegom, ki ni vzdržal moje teže, vendar se zaustavim na vrvi, na kateri imam pripeto bavto. Bila je zasajena nad mestom, kjer se je sneg odtrgal. To pa mi olajša delo s stojiščem, saj najdem špranjo, v katero zabijem tri kline. Ko pride Boris k meni, se odločiva za napredovanje, saj sva že čez ključni del, čeprav imava pred sabo še dve tretjini stene.

Prečiva na skalni raz in skušava nadaljevati po njem, vendar se po dveh raztežajih spustiva z njega zaradi nepreahodnih gladkih plati.

Ura je tri popoldan. Nebo se je pooblačilo in v daljavi se sliši grmenje. Kmalu zajame neurje tudi naju. Sneži. Strmina je talikšna da se novi sneg v trenutku splazi in grozi, da naju odtrga od stene. Pred nama je še raztežaj z naklonino 65°, nad njim pa strmina popusti in ne preseže 50° ali celo pade pod 45°. Raztežaj je precej strm, vendar Borisu ne dela problemov, kajti spodnji so bili bistveno težji. Nižje doli na skalnem razu sem snel še drugo derezo in jo spravil v nahrbtnik, tako da sedaj zdrsnem poprečno dvakrat na raztežaj. V edino oporo sta mi bavta in ledno bodalo, s katerima se vlečem kvišku. To pa je precej zamudno, saj plezava osem raztežajev šest ur. Pod večer prispeva na oster snežni raz, v katerega si izkopljeva dovolj prostora, da bova noč lahko presedela. Bivak-vreča neusmiljeno pušča sneg, ki se na njeni površini topi in nama namaka spalne vreče. Vendar me to ne moti, izčrpan zaspim v hipu.

To pa ni pravo spanje, prej môra, saj nama kmalu zmanjka zraka pod bivak-vrečo, skoraj istočasno se zbudiva in hlastava za zrakom. Najino nočišče je zelo izpostavljeno, vendar sva tu na varnem pred plazovi, ki hrumijo po snežni strmini deset metrov od naju. Vžigalice so premočene, zato nama toliko zaželena pijača dobesedno splava po vodi. Tudi z jedačo nisva najbolje založena, vendar nama energijo daje »ovomaltine«, ki sva ga popila z mlekom celo škatlo še v jutranji temi.

Drugo jutro vstaneva šele ob sedmih, čeprav je vreča za bivak opremo popolnoma premočena. Prijetno toplo je v njej, zunaj pa vlada strupen mrz. Megle se za trenutek razkadijo. Ugotavljava, da naju čaka še približno sedem raztežajev do vršnega grebena v naklonini 45°. Tu pa se je sneg še obdržal. Plezava z zavestjo, da se lahko vsak hip utrga plaz. Snega je za poldrugo ped, noge pa ne najdejo opore v njem, preveč je sipek. Dereze primejo šele na trdem ledu pod njim.

Včerašnji napor naju je vzal, tako da se le počasi prebija kvišku. Vsa zadeva je precej mučna za oba: zame, ki se vlečem kvišku v glavnem na rokah, in zanj, ki mi z močno vleko precej pomaga. Ves čas včeraj in danes se varujeva izključno na lednih vijakih, ker v led cepin pač ne gre. Opremo imava popolnoma premočeno, kar pomeni še nekaj dodatnih kilogramov več k že tako težkemu nahrbtniku. Usta imam čisto izsušena, iz sebe ne spravim glasu, za poteg prosim tako, da dvakrat pocukam za vrv. Strmine pa noče in noče biti konec. Vrh tega se je megla zopet zgostila in nama onemogoča pregled. Postajam plezalni stroj: možgani ne mislijo več na okolico, le na tistih štirideset metrov se skoncentrirajo, ki me ločijo od naslednjega stojišča, izklesanega v led. Nenadoma se nama iz megle prikaže greben, šele v zadnjem raztežaju. Prekabalim se čezenj; zdi se mi, kot da sem prekoračil mejo med trpljenjem in radostjo. Vendar psihična napetost noče popustiti, nemo obsediva v snegu. Zavedava se, da je pred nama še sestop, ki ga ne poznavata.

Ničesar nočeva prepustiti naključju, zato se varujeva tudi po sestopnem ozebniku na obrobni skalah, čeprav strmina ne preseže 30°. Razveževa se šele tik pod kočjo Couvercle na robu ledenika Taléfre. Še kratek vzpon in v koči sva. Tu srečava dvojico Poljakov. Sta gosta ENSA in sta pravkar prišla iz severne stene Aig. du Triolet, ki sta jo plezala z bivakom. Začudeno naju sprašujeta, zakaj med udeleženci manjkajo edinole jugoslovanski alpinisti.

GRANDES JONASSES

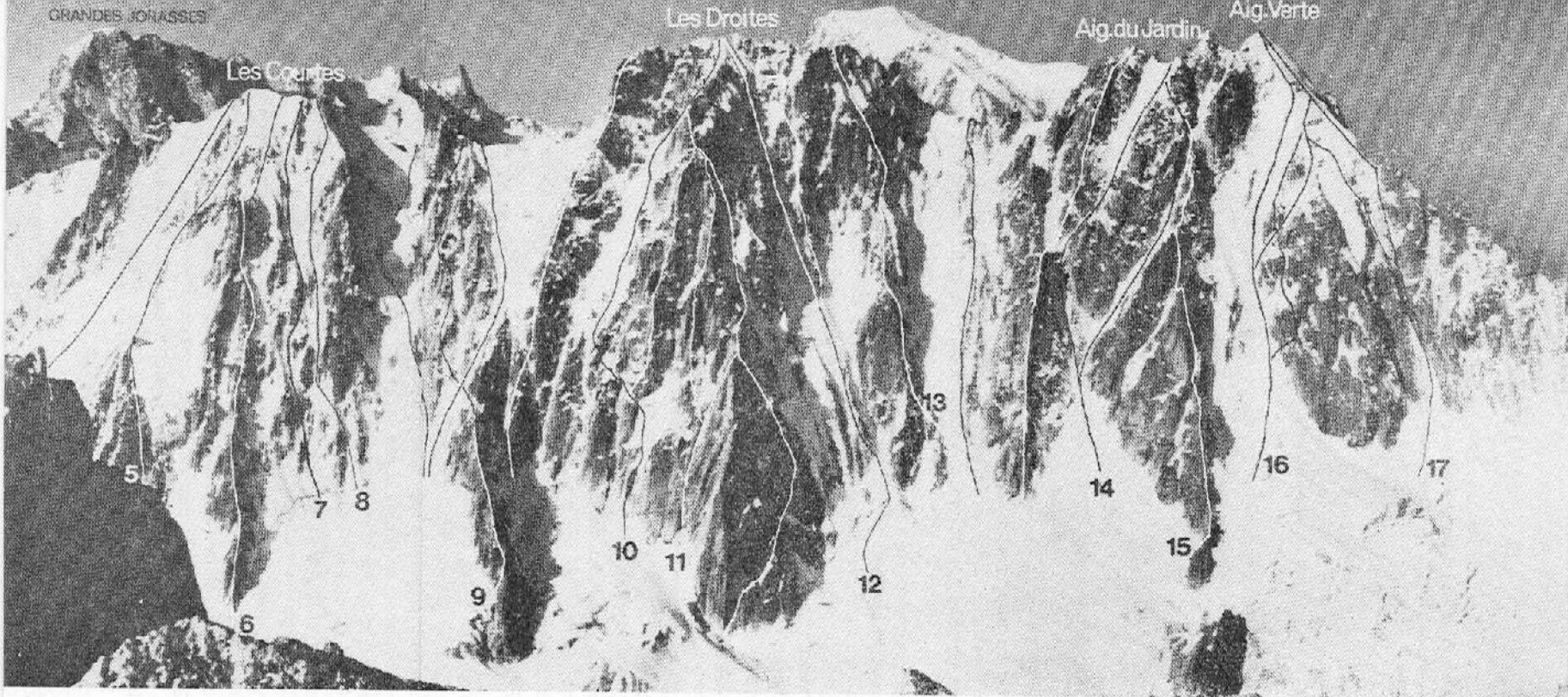
Les Courtes

Les Droites

MT. BLANC

Aig. du Jardin

Aig. Verte

Orjaški zid z vrisanimi smermi od Les Droites do Aiguille Verte. Smer, ki jo opisuje M. Robula, ima številko 8

Tudi jaz menim, da bi se odgovorni lahko pobrigali za našo udeležbo na ENSA, če ne drugače pa z direktno korespondenco s Francozi. Dvakratna naša udeležba na zboru, ki se vrši vsako drugo leto, je vse premalo, da bi tuji alpinisti spoznali stanovitno rast našega alpinizma. Enomesečno bivanje v zgradbi ENSA je vse kaj drugega kot poležavanje pod šatorom, v katerem je vse premočeno pa tudi prevoz z žičnicami in oskrba v koči – vse zastoj – nekaj velja.

Drugo jutro se prek Mer de Glace napotiva na Montenvers. Oblačno je, dežuje in Jorasses so se skrili za megleno zaveso. Vendar napetost še zdaj ni popustila. Šele ko zakoračiva na peron zobate železnice, se nenadoma počutim lažji – nad glavo ni nobenih serakov, ki bi se utegnili odlomiti, plazovi nama ne grozijo več, ledeniške razpoke so za nama, tudi dežja sva se ubranila.

Vrnitev v normalno življenje? Za koliko časa?

PLANINE

Ing. VITEK SMOLEJ

P

Za Vodičnim vrhom

red nama so po poti pred kratkim prodirali markacisti. Gozd, po katerem se vzpenjava, je z okrastimi pegami zgubil tisti sicer namišljeni, a vendar žlahtni prizvok zapuščenosti, zaradi katerega se lahko potopiš vanj kot v morje.

Zjutraj je šlo mimo neurje. Brodiva skozi sipine ledenih zrn in skačeva čez mastno blato. Skozi visoke smreke dihajo meglene tančice. Sonce je nekje za robom, na katerega naju pelje pot, in skozi veje včasih trezno prisije bled žarek.

Počasi se pot umiri in sledi valovom ravníc, ki jih je prerasla visoka trava. Potka je ozka in čezno se sklanjajo od vode težke bilke; tako nama po nogah kmalu teče mrzel ostanek nevihte. Veter je tu pustil le najmočnejša drevesa, ki čepijo nizko pri tleh – čakati razvejani macesni, ki jih je že čisto prerasla brada lišajev. Po tleh so razsuti ostanke viharikov, ki molče molijo svoja rebra v sivo nebo.

Pod nogami zaslutiva široko pot. Za robom se odpre plitka dolina, ki jo je zaprl na spodnjem koncu gozd. Po njej razsuti stanovi se vtaplja v okolico. Povsod je lapuh in visoke koprive, tiho a nedvoumno znamenje, da se celi rana, ki jo je človek zadal prvotni divjini. Zvežene hiše, ki so se jim podrli podporniki, so že prestopile na stran zmagovalca.

Megle počasi izginejo v tistem večeru nad spodnji bohinski greben. Nebo je ribje sivo in enako, le mogoče malo bolj resnično barvo imajo tudi hribi na jugu, ki mole svoje vrhove čez rob gozda pod planino.

Ko si končno izbereva stan, ki je obema po volji, je že večer. Prislunjena ob breg ima hiša pod seboj ograda za živali. Zaradi tega je tudi malo vzdignjena, da moraš vsakokrat malo tvegati in med koprivami vzeti zalet, da pristaneš zagotovo na hodniku. Na malem ganku že ni več ograje, le streha je potegnjena čezenj. Če se usedeš na prag in nasloniš udobno na macesnova vrata, vidiš pred sabo ves mali kozmos planine – stanove, ki se počasi ploščijo v črne pravokotnike, za njimi je potem rob kotla, ki ga krasijo redki macesni...

In potem? Za tem robom je potem spet nekaj, kar še nisem videl, in Mica tudi ne. A nekaj je prav tu, na tej zapuščeni planini, čemur bo treba prisluhniti, nekaj kar ni še nihče slišal – ti ubogi goljuf ti! – in zato bova ostala in sedela na pragu in poslušala.

Za vrati je soba z odprtim ognjiščem, klopco okoli stene, polico in dvema pogradoma. Pod streho na tramovih leže stare kose, nekaj razletelih čebrov, ki nama pridejo prav za treske, in še bele skodle. Zunaj je že trda tema, na ognjišču pa poklja ogenj in sence plešejo po rumenorjavih tramovih sten.

Zunaj je mir. Če tiho sedeš na prag, boš slišal rahle zvoke muzike nekje dol v Bohinju – Pod Skalco morda –; včasih zavalovi do naju žvrgoleč klarinetek, nekje pod njim pa se napejajo pampardon. Nebo je že mlečno od prihajajočega meseca, zvezde počasi ugašajo v morju luči, na katerega se trdo rišejo črna drevesa.

Sredi noči vstanem, ker je ogenj ponehal. Tresoč se od mraza in spanca priložim drva, potem pa se spet usedem na prag. Pred mano je negibna planina, na katero meče bleščeča mesočina ostre sence. Ozrem se na zahodno stran, kjer se v trdi svetlobi vidi vsak listek posebej. In spet me pritegne vzhod, s katerega brez šuma lije mesečina. Povsod je mir. Kmalu boš počival tudi ti.

Potem vzplapola skozi reže med tramovi zlatorumeni plamen; za trenutek se spet potopim v negibno mrtvo mesočino, ki leži čez planino, nato pa me pritegne vrvenje in nihanje plamenov, ki jih meče pokljajoča žerjavica za steno v topel stan. Počivat. Jutri je še en dan. Vse ima svoj čas.

Suha

Taborniki poznamo dvanajst zakonov. Sivi Volk nam je vedno zabičeval: „Držite se jih, pa bo vse v redu. Če se jih boste držali, boste lahko nosili pokonci glavo in vedno rekli: jaz sem tabornik in zato se ravnam po taborniških zakonih.“

Kot rečeno je zakonov dvanajst in ni mi bilo težko kdaj pa kdaj pozabiti nanje, oziroma bolj pravilno rečeno, kdaj skuhati kakšno oslarijo. In tako ne morem ravno nositi pokonci glave. Kar sama mi namreč zmigava ali pa se trese v skritem smehu. O enem takem prestopku, ki ni prizanesel verjetno niti enemu od gozdovniških zakonov – niti tistemu ne, ki pravi, da je tabornik varčen –, bo tekla sedaj beseda.

Takrat sem moral biti v kakšnem šestem ali sedmem razredu. Spadal sem torej na

BABILONSKI STOLP

(Ob Cerro Torre)

Tako imenuje Alain de Chatellus, znan francoski planinski publicist, ki je še vedno v ožjem uredniškem odboru revije »La Montagne et Alpinisme«, Cerro Torre, poštasti špič v Patagonskih Andih. »La tour de Babel« je naslov sestavku, ki ga je objavil v omenjeni reviji 1973/1 in opremil z res izrednimi angleškimi ilustracijami, med drugim začrtano smer v jugovzhodnem razu iz l. 1970 in ono iz leta 1959 v vzhodni steni z označenimi šestimi bivaki in mestom, kjer je našel svojo plezalsko smrt Toni Egger. Objavljene so bile v angleški reviji »Mountain«. Ker je A. de Chatellus eden od svetovnih planinskih avtorjev, ki vztrajno grebojo v psihiko in problematiko alpinizma, je prav če nekaj njegovih misli povzamemo. – Konflikt, ki je toliko star kot alpinizem, se je brezobzirno odkrival v zvezi s Cerro Torre. »Človek z golimi rokami«, o katerem govori dr. Pierre Mazeaud v svoji knjigi, ne bi šel bogve kako daleč, zato je sprožil vprašanje, kje so meje, v katerih ima pravico okoriščati se s svojo iznajdljivostjo. Za modernega človeka je bivač v Himalaji že neke vrste potrebna igra. Ker pa je igra in vse športno izživiljanje v bistvu razumsko utemeljeno, mora imeti svoja pravila. Alpinizem pa jih nikoli ni trpel ne imel – kot npr. atletika, boks, tenis. Vsak si pričrjuje pravico, da se ravna po lastnih načelih. Iz tega nastaja polemika, v tem primeru razgovor med gluhi, ki je tvorec zmešnjave. Sodobne alpiniste je spričo doseženih meja res zadela nekakšna vrtoglavica, polastila se jih je zmeda duha in jezika – babilonska zmešnjava.

O dogodkih v Cerro Torre smo v PV veliko pisali v tej rubriki in navedli diametralno nasprotno nazor in to o trajnem konfliktu v alpinističnih vrstah. Ker je dogodkov v zadnjih 14 letih v alpinizmu bilo ogromno, na kratko ponovimo.

25. januarja 1959 sta »dolomitist« Cesare Maestri in Toni Egger, mojster v ledu in skali, naskočila Cerro Torre, goro, ki je v sebi osredotočila skrajne težavnosti vseh

taboru med pametnejše – čeprav sem še vedno s tesnim srcem hodil ponoči na latrino, metal nože v smreke, gledal ponoči zvezde, čez dan pa murne, kradel mleko v prahu, bil z eno besedo nevreden zaupanja –. Bolje bi bilo reči eden manj neumnih. Dovolile so mi tako oblasti, da lahko grem z dvema še pametnejšima na Rodico. Kako je bilo pravzaprav na izletu, se ne spomnim čisto dobro. Da, bilo je leta 65, kajti vrh je bil tisto leto toliko visok, kot je bilo naše štetje staro. Na vrhu je bila tudi nova triangulacijska piramida, na katero je nekdo vrezal, spominjajoč se težkih vreč cementa na svojih ramah, malce naduto zveneče besede: 'In prima acie pugnabamus' (borili smo se v prvi vrsti). Spominjam se tudi, da smo kljub grmečim grožnjam pili iz rezervoarja poarte karavle na robu med Rodico in Šijo.

Zgodaj popoldne smo prileteli nazaj na Suho. Bili smo brez kopalk in tako nismo imeli pametnega razloga, da bi se pretihotapili v dolino in šli na kopanje – kar nam je seveda bilo sploh prepovedano. Zato smo se razkošatili po travi na koncu planine daleč od kravjekov in kopriv in se malo sončili. Kmalu smo ugotovili, da tudi za to nimamo pravega razloga, kajti bili smo že dolgo časa črni kot zamorci in, kot bi blagi Milčinski dejal, smo že tudi 'dehteli po pristnem bohinjskem zraku'. Jasno je bilo pa, da brez zabave le ne bo šlo. Najprej smo skušali vdreti v kak stan (rute smo imeli razvezane in nas vozeli, ki smo ga zategnili ob dajanju obljube, ni več tiščal). Na žalost je stanov, v katere še ni nihče vdrl, krepko primanjkovalo. Edini stan s to odlično lastnostjo, je bil zidan in poleg tega krepko prepeasan z železjem, s katerega se nam je smejala okrogla ključavnica. Zadovoljili smo se tako s straniščem, v katerega smo parkrat iz golega veselja vdrli, potem pa smo se spet pričeli dolgočasiti.

Skakanje okoli stanov nas je privedlo na spodnji konec planine, kjer se blago pobočje spusti v gozd. Tam je v poletni vročini sameval blaten jezerček. Po površini so se sprehajali pajki in mušice, pod vodo pa so se zaneseno prevažale žabe.

Stali smo ob bregu in očarani gledali čudovite gibe regic. Kmalu so se nam v rokah znašle šibe z bližnjega drevesa. Ostro smo, kot zna to edinole menda Winetou, zrlj vodi pod kožo in tu pa tam pomagali kaki leni žabi, da se raztelovadi.

---

vrst. Izbrala sta vzhodno steno do severnega sedla. Do njega – 400 m, sta plezala ves teden in smer opremila. S sedla nista šla po razu, izbrala sta poledenelo in s snegom nameteno steno. Čeprav je pečina popolnoma gladka, jo »specialni« viharji uklenejo v 25 cm do 1 m debel led in sneg. Stena je nagnjena – po Maestriju – 50 stopinj, medtem ko nekateri po fotoposnetkih trdijo, da znaša nagib 70 stopinj. S skrajnim tveganjem sta se po prednjih zobeh derez pripravila 300 m visoko in se varovala s svetrovci – z vrvo pa stene nista opremjala. Vsak raztežaj jima je vzel po eno uro. Potem sta bivakirala v ledenem duplu. Naslednji dan sta v strašnem mrazu spet naredila 300 m višinske razlike in spet bivakirala v ledu 100 m pod vrhom. Tretji dan vrh in tretji bivak kakih 50 m pod vrhom. Spuščala sta se tako, da je tekla vrv okoli ledenih »gob«. Ubrala sta za sestop drugo smer, tako da nista uporabljala ekspanzivnih klinov, ki sta jih vrtala pri vzponu. Potem ju je zajelo neurje, vihar z zahodne strani. 100 m pod sedlom so plazovi pobrali Tonija Eggra in večji del opreme. Zdi se, da plezalca vrv ni povezovala, Egger jo je le držal. To je temna stran te zgodbe.

Maestri si je verjetno pomagal z izkušnjami, ki si jih je nabral pri prostih solo sestopih v Alpah, dosegel vrvi, ki sta jih z Eggrom pritrčila od 25. januarja do 1. februarja in se spustil po njih v vzhodno smer, kjer ga je oskrbel Cesario Fava, asistent naveze.

V podvig so nekateri podvomili: zgodba se jim je zdela nejasna, Maestri preveč samosvoja osebnost sredi številnih italijanskih alpinistov, svoje je prispevala tudi ljubo-sumnost med plezalskimi družbicami, nekaj celo politika. Nekateri so trdili, da je Maestri svoj pogumni poskus oklical za zmago, ker je toliko časa trajal in mu ugonobil tovariša.

Nenapisani zakon v alpinizmu je, da izjavi alpinistov verjamemo. Izbiramo med zaupanjem in nezaupanjem in se odločamo za zaupanje. Maestrijeva alpinistična kariera pa je tudi taka, da bi mrtvega prijatelja ne oskrnil z lažjo.

Trinajst let je minilo. Cerro Torre je vsem naslednjim naskakovalcem prekrizal načrte. Kateri demon je gnal Maestrija še enkrat na vrh, ki ga je preklinjal? Komplex

Ugotovili smo, da nam je malo vroče. Sneli smo srajce in čevlje in z vse večjo zavzetostjo dregali v žabe. Eden izmed nas je užaljeno ugotovil, da ima krajšo palico kot druga dva. Da ne bi bil pri zabavi prikrajšan, je šel in se vrnil z dolgim kolom iz plota – kol je bil tako dolg, da je bil lastnik kar zaripel v obraz –. Druga dva sta medtem seveda že dobila pravi pravcati fižolovki. Učinek, ko smo potapljali vodo s tem crožjem, je bil dvakrat dramatičen. Oba soseda sta bila pri tem mokra – čim bolj si seveda udaril, tem bolj mokra sta bila –. Poleg tega pa so začele ogorčeno protestirati tudi žabe, ki so začele panično skakati kot kobilice po jezercu.

Med tremi zariplimi mulci in žabjim prebivalstvom tiste mlake se je vnelo mesarsko klanje.

Naj se tu zavesa spusti. Povem le to, da smo mi trije odnesli celo kožo in da se je zgleda Črtomir rešil. In še celo to: ni šel v Oglej, niti do Savice ni šel, ampak je ostal lepo tam v tisti mlaki, vzela je svojo ljubljeno za ženo in njun rod sedaj še naprej veselo kvaka.

Upam, da je že pozabil na krivice, ki sem mu jih storil. Zadnjič, ko sem sedel ob tistem jezercu na Suhi, me ni nobena žaba prepoznala. Imam torej možnost, da uidem kazni.

Pri jezeru

Sreda decembra je in Ljubljana je spet zavita v mastno, smrdečo meglo. V Bohinju je še vedno megla, a ko se s Tinetom v Vojah zloživa iz avta, nama kar sapo zapre, ko nama rdečkastomodra svetloba smrek po robovih Uskovnice da čutiti, da je meglene plasti tudi nekje konec. In res, pri klopici, ki so jo sicer tukasti Bohinjci premeteno postavili ravno tam na rob, kjer imaš s poti na Vogar najprej razgled na jezero, ravno tam se siva megla raztopi v zlato mleko, z vej se začne tresti ivje in kot plavalca po dolgem tednu življenja pod površino pomoliva glavi nad meglo in globoko zadihava. Kako čudovito modro je nebo, potem ko si dan na dan gledal

---

večvrednosti, vzvišenosti? Želja, da bi »maščeval« Eggrovo smrt? Radovednost, kako se bo obnesel nov tehnični pripomoček?

Vrnil se je pod Cerro Torre s skupino manj znanih plezalcev, ki jih je po mili volji obračal. Družba »Atlas Copco« si je obetala od tega podjetja veliko ime in je Maestrija oskrbela s kompresorjem in vrtnim priborom, s katerim je bilo možno v najtrši granit narediti vsako uro 15 lukenj. S takimi pripomočki je postal vzpon samo še vprašanje moči in časa. In vztrajnosti – v primeru slabega vremena.

Tristo klinov so zabili s kompresorjem. Maestri pravi, da klasičnih klinov niso vzeli s seboj, vendar izvrstni posnetki to spodbijajo. Maestri je naskočil v zimskem času, 40 dni je trajalo opremljanje nove smeri v jugozahodnem razu z zasneženega sedla, od koder so leta 1968 zastopnj startali najboljši angleški plezalci. Italijansko moštvo je raz opremilo vse do ledenih stolpov, kar vse govori – ne glede na kompresor – o izredni sposobnosti mož in njihovi odpornosti zoper mraz in veter, ki sta med seboj najtesneje združena. Ne pozabimo, da sta v Fitz Royu, čisto blizu Cerro Torre, dobesedno – in to poleti – bila odbita Lionel Terray in Guido Magnone, ki ju nobeden ne bo zmerjal s skavti. Grozljiva navpična vršna stena je ostala nedotaknjena še šest mesecev. Italijansko moštvo je počakalo na poletno vreme v Južni Ameriki in nato po opremljeni smeri v treh dneh doseglo vrh. Na ledno gobo, visoko kakih 60 m, niso splezali, ker se jim je zdela »efemerna« – preveč kratkotrajen pojav na vrhu gore. Kompresor so pustili na skalnatem vrhu.

Odluke proizvodov »Atlas Copco« so se izkazale. Finance podviga so bile rešene. Maestri ni rabil te slave, njegova zmaga iz leta 1959 je bila lepša. Res je to podjetje vodil on, medtem ko je leta 1959 najbrž bil glavni mož Egger, ne glede na to, da je bil Maestri vedno rad v vodstvu. Goro je pustil naježeno s klini, le na zadnjih 15 mestih jih je dal izbiti.

V začetku leta 1972 so spet nastopili Angleži in – odstopili. Res, slabo vreme. Toda Maestri (in Terray, op. uređ.) pravi: »Če hočete splezati na Cerro Torre, se morate sprizniti s plezanjem v slabem vremenu.«

v prazno. Sneg po travnikih je prekrit s poprhom ivja, ki ob vsakem koraku poskakuje za tabo.

Pred domom na Vogarju se usedemo na sonce – za nama pride še Ali, s katerim sva domenjena –. Dom je zaprt in kar nas je izletnikov, vsi sedimo ob topli steni in se nastavljamo soncu. Nebo je prekrito z rahlo mrežno cirov, ki se jekleno bleščijo. Spodnje bohinjske planine imajo sivomadro barvo. Ni jih še do konca prekril снег in gozdovi ki jih obraščajo v spodnjem delu, imajo še rahlo zeleno barvo pod sivim poprhom ivja, ki se konča v naši višini. Cela dolina je zadelana do roba z židko meglo. Mi pa sedimo nad njo in vpijamo sonce.

Čprav nam pot naprej nič kaj ne diši, se vseeno v začetku popoldneva odpravimo dalje. Nič ne vemo, kakšna bo pot. Ko enkrat pride jesen in zima, se edinole kmetje podajajo v ta konec, kamor smo namenjeni, tja do planine Pri jezeru in V laz. In še kmetje gredo le zato, da spravijo v dolino posekan les. Zdaj pa je še premalo snega za to, in kar vemo, da bo treba gaziti. Prvi del poti še hodimo po soncu – za nami ostaja pogled na Vogel in Šijo na drugi strani jezera –. Potem stopimo kmalu v gozd in v senco. Pred nami je še vedno zvožena pot, ki ji sledimo skoraj celo uro, potem pa na svoje zagazimo v hrib. A glej, čez čas se nam z desne pridružijo stopinje in spet smo odrešeni hoje po snegu, ki se neprijetno vdira.

Nebo že blede, mi pa se še vedno počasi vzpenjamo po široki poti, po kateri verjetno že sto let in več poleti hodijo krave iz Fužine in vasi Zgornje bohinjske doline na pašo v gore. Počasi postaja hladneje in zrak je vse bolj čist. Vrh Pungrata, kjer se s poti, vsekane v breg, odpre pogled proti Uskovnici, se malo ustavimo. Sneg pod nogami je že trd, čezeni pa leži odeja ivja. Smreke okoli nas molčijo, molčimo tudi mi, edinole sapa plapola skozi miren zrak. Nebo nad nami ima že bledordečo barvo. Namesto sonca, ki nam je svetilo do tu, se iznad Pokljuke pelje mesec.

Zginemo za širokim, s smrekami obraščenim robom. Pred nami je še vedno gaz, ki sledi zabrisani poti. Počasi zastajam. Ustavljam se in z dlanja zajemam ivje. Sestavljeno je iz velikih in tenkih ploščic, v katere so zarisane snežinke. Nekatere so velike za

Angleži so uporabljali Maestrijeve kline. Tudi oni so torej imeli kompresor, vendar niso sami nosili te 180 kg težke ragovile, z drugo besedo, imeli so še večjo možnost, da goro naježijo s svedrovci, s klini na razpon. In vendarle so doživeli poraz v Maestrijevi opremljeni smeri.

In kaj pravi polemika, pogovor med glušci, kakšen je šunder okoli babilonskega stolpa, ko so se zmešali jeziki – za zmerom?

Tehniko pri plezalstvu so vedno strastno napadali. V začetku so »potrneli« s čevlji, cepinom in vrvo, besna pa so napadali dereze, kline, spuščanje po vrvi. Vendar so pristali na zabite kline na Géantu, na »mornarsko« lestvico v Grand Capucinu in še na kaj. Kdo bi na Matterhornu v neurju ne prijel za pritrjeno vrvo, potem ko je ušel smrti v severni steni?

Tudi kisikove bombe niso naletele na ugoden sprejem. Današnji alpinist pa jemlje s seboj celo lekarno takih zdravil, ki bi ga v drugem športu diskvalificirale.

Kompresor v Cerro Torre ima vsaj eno zaslugo, da si človek ob njem izoraša vest: Ali je kakšna gora ali vsaj kakšna pot nanjo, ki bi jo človek mogel pustiti nedotaknjeno?

Cerro Torre je brez svedrovcev nedosegljiv, kompresor torej na stvari ni mnogo spremenil, le nekaj kamnarskega dela je prihranil, ki je seveda daleč od plezalske umetnosti. Maestri je celo rekel, da je kompresor pomenil muko.

Če je smer polna gladkih navpičnih plati in jih brez vrtanja ni možno preplezati, je ni treba naskočiti. Naj sameva! Tako je naredil Lacedelli v Cima Scotoni. Raje se je vrnil, prenehal z vzponom in šel po tretjega tovariša, da je potem gladko ploščo premagal z dvema kratkima lestvicama – stremenoma. Nabeden pa ne mara biti premagan, ne Maestri ne njegovi obrekovalci.

Maestri se je udeležil tiskovne konference, ki jo je sklical angleški časnikar Ken Wilson in se je udeležil tudi eden od angleških plezalcev v Cerro Torre 1972. Na kratko povzemimo!

pol dlani. Včasih bliskne katera izmed njih v že skoraj zamrli luči dneva s svojim očesem proti meni.

Ko zagledam v breg postavljeno sirarno z jezerom pod njo, se mi zazdi, da je zadišalo po gorečem lesu. In res, tovariša že sedita v kuhinji ob peči, tretji, ki je prišel pred nami sem gor, pa ravnokar žaga drva v sosednjem prostoru.

Srečno zavzdihnem, spustim težko krošnjo na hodniku na tla in se grem še sam stiskat k peči. Pa počivajmo, saj imamo še dosti časa. V laz od tukaj je še ena ura samo, največ dve. In hodili bomo v mesečini, kot se spodobi.

Čez čas stopim ven na hodnik, ki opasuje hišo in se naslonim na ograjo. Pred mano znova ena planina, znova ena znanka več, ki mi ni dala miru, da je ne bi obiskal spet enkrat. Stanovi so obdani z lesketajočimi kristali. Breg, na katerem stojte, se počasi spušča tja proti zaledeneli ploskvi jezera, ki ga na drugi strani obdajajo stene poraščene s smrekami. Zadaj se kažeta vršiček Debelega vrha in Ogradi. Stene nad planino mečejo sence v gozd naokoli, kristali pa se lesketajo in lesketajo. Stojiš pri miru in tudi žarki so pri miru, potem se premakneš in s teboj vred oživi vsa poljana, s snega žarijo vate utripajoče zvezdice.

Ustavim se in spet vse obnemim. S sekuro, s katero sem razbijal čoke v drvarnici, se nežno dotaknem železa, ki visi s strehe. Kot kaplja v mirno vodo zazveni vroč zvon. In še, in še, počasi, tiho, umerjeno valujejo glasovi čez sanjajočo planino.

Skozi gozd zavzdihne veter, kot zasope človek, ki se je vzdignil iz sanj samo zato, da bi se lahko še globlje potopil.

In potem je mir.

V laz

Z neba je zginil še zadnji pas sončne zarje. Pod nogami nam šumi pršič, ki ga lunini žarki skozi veje dreves ob poti prekrivajo s sencami.

Kam gremo? Skozi to čudno zastrašujoče nemo pokrajino nas vodi pot nekam daleč, nečemu nasproti, kar smo že tolikokrat srečali, in vendar ...

Maestri o vzponu 1959: »Vedno smo se zadovoljili z alpinistovo besedo. Zakaj delate pri meni izjemo?«

Maestri o vzponu 1971: »Redko zabijam kline. Preplezal sem vrsto vzponov VI. stopnje in sem po njih sestopal brez spuščanja z vrvo. Če pa naletim na gladko navpično skalo, posežem po »boltih«. Tvegati v gorah, to diši po »nacijah«, ne maram se igrati z življenjem, ne s svojim ne s tujim.« (Malo je zašel v protislovje – kaj pa salo v VI. stopnji?)

»Alpinizem je najvišji izraz osebne svobode, kline zabijam, kjer mi to pride prav. Ne briga me, kaj mislijo drugi (zakaj je neki napisal knjigo?). Končno pa, pojdite po kompresor, če ste tako močni...«

Angleži so govorili nekako takole:

»Je napisano pravilo, ki pri vzponu omejuje uporabo klinov. Svedrovec je na meji tolerance, če ga zabiješ z roko. Omadeževali ste goro, ker ste s kompresorjem naredili na gori nepopravljive sledove (neizbrisne sledove zapusti tudi z roko zabit klin). Osebna svoboda je muka za sočloveka. Uporabljali smo vaše kline, bilo je slabo vreme, plošče so bile brez njih nepreplezljive, mi pa smo hoteli na vrh.«

Vse je obvladal odgovor na dve vprašanji, ki jih ni nihče zastavil:

Ali so dobri vsi pripomočki, da premagamo deviški vrh?

Ali plezamo zaradi nevarnosti ali navzlic nevarnostim?

Potreben pa je še sklep: Maestri je stopil na vrh Cerro Torre.

Naredil je – za zdaj – tisto, česar drugi ni mogel ponoviti. Uporabil je neobičajno orodje. Naj zdaj drugi dokaže, da ni bilo potrebno. Potem ga bodo lahko obsojali. V istem planinskem žurnalu, v katerem so Maestrija privezali na sramotni steber, objavljajo poslednje »krike« izboljšane alpinistične opreme. Vse kaže, da se ne bomo vračali v preteklost. S kakšno pravico terjamo omejitve? Kdo bo začel, kje, do kam – in še cel kup vprašanj. – Kaj bi rekli na vse to? Jasno, da so gluhi srečni. Vsak ima svoj prav in ga zagovarja avtonomno, svoboden in sam v svoji osami.

T. O.

Kdo pravzaprav smo? Jaz sem pač jaz, za mano je Tinetova postava, pred mano se vrtniči beli prah za Alijem... Ali se niso čez mesec potegnile meglice? Ozrem se. Za mano je še vedno samo Tine in izza ovinka ne bo nikogar več. Sami smo. In luna mirno sveti na nebu. Meglice, meglice, so bile nekoč prej, nekoč... Tudi drevesa molčijo, takrat so dihala v rahli sapi, a sedaj je slišati le šumenje pršiča okoli nas.

Le kam gremo. Ali in Tine. In jaz. Skozi to čudno, zastrašujoče nemo pokrajino, ki je postala nenadoma neko ledeno hladno zrcalo našim srcem. Naša sled se je prepletla z redkim gozdom, travniki in dolinami, vse globlje in globlje se potapljam v skrivnost, dokler ne bo več vprašanj, temveč le neizrečen odgovor.

Ne kvarimo večnega molka z besedami.

(Konec v prihodnji številki)

ROGLJICA ZA TRI

JOŽE MIHELIC

O

d kočje v Krnici smo se vzpenjali proti stenam Škrlatice, Rakove špice in Rogljice. Izbrali smo smer Pavle Jesihove. Dejali so nam, da je lepa. Pomenila nam je nekakšen uvod za vse težje smeri v naslednjih dneh. Počutili smo se, kot da jo imamo že v žepu. Zato se nam ni preveč mudilo. Lep dan je bil in ne preveč zgodaj.

Dolga grapa nas je prav počasi privedla pod steno. Napočil je poleg stiska rok na vrhu najbolj slavnostni del ture. Morali smo razdeliti naloge, saj smo bili trije. Igor si je kar takoj rezerviral mesto prvega. Mene ni bilo moč postaviti drugam kot v sredino, ker sem prevzel nalogo, da bom navezi meril pulz preko cele stene. In tako je Dragu ostalo mesto zadnjega, tako rekoč mesto izbijača.

Že nama je hotel Igor splezati v prve skale, pa sva ga potegnili nazaj. V naslednjih trenutkih smo vsi vneto iskali žilo. Kar trije najboljši načini merjenja so prišli na dan, pa smo se na kraju le zedinili, da bo 82, 82, 80 kar držalo, pa čeprav je eden meril na roki, drugi na vratu in tretji v srčnem predelu. Drago se je lepo usedel, da bo teh nekaj prostih minut, ko se bova z Igorjem otepala s prvim raztežajem, posvetil obzorjem. Vrv mi je tekla skozi roke in ko se je ustavila... »Imaš pulz?« In tako je verjetno Igor svoje dolžnosti, razen varovanja seveda opravil za naslednjih nekaj minut.

Prav dolgočasno bi bilo do kraja tega sestavka pisati le: plezal, meril... plezal, meril... V steni je bilo še mnogo drugega, predvsem jazza. Resnično. Dve melodiji starega Armstronga sta nam bili tako pri srcu, da smo ju prepevali in prepevali. Slabše poučen poslušalec bi si lahko mislil, da je šel Satchmo na stara leta med plezalce. Pa ni bilo le petje zraven. Tudi zeleno Krnico smo videli pod seboj in vrhove nad njo. In še družino smo imeli, vseh vrst družino. V Rakovi sta se mučila dva prijatelja, prav pri nas pa je bil še nekdo, ki si ni belil glave s tem, kam naj bi postavil svoje okončine, da bi bil varnejši pred lastno težnostjo. Tudi je bilo, kot da ga zanima ena sama stvar v vsej širni steni, namreč kako bi se usedel na svetlečo vponko ali pa vsaj na rumeno vrv. Metulj! Ne eno ne drugo ne bi bil zanj nikakršen problem, če ne bi ti dve lepo obarvani stvari tako vztrajno begali sem in tja. Vponka bi še nekako šla, ampak Igor je mlad, bereš lahko tudi moderen plezalec in s tem v zvezi uporablja tudi moderne pripomočke (kajpak le take vrste, da etika alpinizma ni načeta). V klin najprej zaveže nekakšno kravato in šele vanjo obesi vponko, da potlej binglja sem in tja. Naš lepo obarvani metulj je težko sede nanjo.

Preveč nežno bitje tale metulj za steno Rogljice, posebno če si zgrešil pravo smer in plezaš »logično in po naravnih prehodih«. Tudi v Rogljici je davek za plezanje variant težavnost. Naša tričlanska naveza se je borila z vsakim raztežajem celo uro in niti prepočasi se nam ni zdelo za tolikšne težave. In tako smo se na nekem lepem stojšču, ko smo bili spet vsi skupaj spogledali med seboj in s sliko v vodiču in zmajevali z glavami. Čudno se nam je zdelo vse skupaj, morda tudi napak vrisano. Sčasoma pa smo si le priznali, da to, kar plezamo, ni smer Pavle Jesihove in se domenili, da imamo varianto, morda celo prvenstveno. Vendar se je nismo dolgo veselili. V prav neprijaznem raztežaju je Igor naletel na star klin, ves v rji in z vponko, ki se ni dala odpreti. In tako se je zvalilo dol po steni nekaj, kar smo imeli tako rekoč že v žepu.

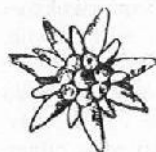
Na vrhu stebrička je stal in še stoji možic. Stoji, veter piha okoli njegovih ušes že celih dvajset let. Ves čas samo strmi v dolino, prav v svojem d'robovju pa hrani konzervno škatlo in v njej listič. Preperel in rjav je že ta listič, tako da smo na njem le še s težavo prebrali imena dveh plezalcev. Prepisali smo ti dve imeni na nov list, dopisali še svoja in spet vse skupaj potisnili možicu v trebuh. Starega smo varno spravili za Uroša in njegov muzej. Tako smo se spomnili tudi na svojega vodjo, pa ne le zaradi lističa, tudi zaradi pozne ure. Bržčas je tedaj hodil od kočje pod steno in nazaj ter si grizel nohte. Kako pa naj bi sicer tudi vedel, da smo se raje odločili za varianto.

Našli smo čudovito mesto za bivač. Široka kotanja je bila to, tudi za nočne sprehode dovolj velika, če bi pač komu zaspala noga ali bi si morda zaželel bistre vode, ki je tekla po eni izmed sten. Dno kotanje je bilo pokrito z gruščem, da smo si lahko izoblikovali postelje, kakor je pač najbolje ustrezalo anatomski gradnji posameznika.

Kljub vsemu ugodju in udobju smo bili zjutraj še vedno v Rogljici namesto v Rakovi špici. In tudi še sedaj stena ni hotela popustiti. Mi pa tudi ne. Tako rekoč mimgrede smo spet našli novo, tokrat zares prvenstveno varianto, celo preko zajetnega previsa. Ko sem ravno hotel zabiti prvi klin v ta previs, se mi je zazdelo, da bi bila varianta, katero je ves čas propagiral Drago, resnično lahko lažja. Resnici na ljubo, tam notri smo našli tudi stare kline. Po grapah in kaminih smo nato ubirali zadnje metre proti vrhu. Na koncu zadovoljstva ni manjkalo.

In kaj smo poleg tega, da v steni zelo hitro zaspiš, če plezaš variante, še ugotovili? Resnično prav nič novega, nič fenomenalnega. Naše meritve so le stoprocentno potrdile znano dejstvo, da je plezanje združeno z ogromnimi napori, ki so navadno porazdeljeni čez ves dan in je torej bolj kot kjerkoli drugje potrebna temeljita priprava. In ne nazadnje pomeni trening tudi večjo varnost. Za tolikšne psihične obremenitve gre, nam pove lahko tudi to, da se včasih pri tistem, ki varuje, dvigne pulz višje kot pri onem, ki pleza naprej. In še to: pred kočljivimi raztežaji je sila visok že kar na začetku.

Morda si, dragi plezalec, našel v teh vrsticah tudi kaj zase. Kar vsiljuje se spoznanje, da se varnosti v steni ne da kupiti z ličnimi vponkami in klini, kladivi in živobarvnimi vrvmi. Največ te varnosti si lahko kupiš s trdim, vendar prijetnim delom v prostem času, naj si bo to v raznih plezalnih vrtcih, na atletskih stezah in igriščih, v telovadnicah in v gozdu, na smučeh in po gorskih potih. In doma bo mati manj v skrbeh, ko boš odhajal na nova plezalna pota, in se vedno vračal vesel, prijetno utrujen.

ZAMUJENI HOCHGOLLING

VILKO MAZI

P

ri risanju razgleda s Triglava (1948) mi je v bližnjem in daljnem okrožju prišel na oči marsikak markanten vrh, ki ga znamenita Pernhartova panorama (1878) ni zajela. Tako npr. čudovita, kakor iz samih spominčic stkana sloka piramida Monte Amariane (1906 m) v podaljšku Reklanice ob zgodnjih dopoldanskih urah, ali pa trojka velikih žagastih zob na obzorju nad Škrlatico, za katere mi je pomagal prijatelj dr. Melik poiskati imena: Hochfeind (2610), Schwarzhorn (2646) in Weisseneck (2560); le malo dalje v desno kopasti Dachstein (2996), naprej od tega pa široki stožec Hochgollinga, natanko iste nadmorske višine, kakor naš Triglav, 2863 m.

Pravijo, da je dobrih stvari troje, toda do danes nisem zasledil na nobenem zemljevidu še kakega vrha s triglavskimi številkami. Ga tudi nalašč iskal nisem, torej je še zmerom možnost, da ga kdo odkrije.

Ima pa Hochgolling z našim Triglavom še nekaj skupnega: najvišji je v območju Nizkih Tur, kakor je Triglav prvak Julijski Alp. Povsem razumljivo, da sem si zaželel obiskati kdaj tudi njegovo teme in pogledati, kako se od tam prikazuje »snežnikov kranjskih sivi poglavar«. Prej pa sem se sklenil pozanimati, kaj in kje je bilo že napisanega o tem vladarju Nizkih Tur.

»Hochtourist« II/1903 ga imenuje »temno, drzno kipečo skalno piramido«. Najboljši opis je objavil Hans Wödl v »Zsch. d. DÖAV« 1891/367: Pristop iz Schladminga (749) v dolini reke Aniže (Enns), skozi romantično sotesko Untertal, mimo 300 m visokega slapa potoka Rissach, ki priteče izpod Hohe Wildstelle (2746 m) skozi Rissaško jezerce. Od slapu dalje se pot napeto dviga skozi jelove gozdove k Franz Keil – Schutzhütte (koči), 1649 m, pod severno steno, »temačni kot, kamor sonce posije komaj za kako uro« ... Dve uri in pol je še do Gollingscharte (Škrbina Golling) (2426 m), kjer stoji (na naši skici vrisana) kočica novejšega časa, Gollinghütte. Iz škrbine je še 2 uri do vrha po žlebasti šiji. Vrh je široka kamenita ploščad. Razgled je zelo obsežen, toda utrudljiv, ker manjkajo podolja, ki bi razdelila ogromno množico vrhov. Le redkokdaj pa je vršac tudi brez meglene kučme in velja sploh daleč naokoli za znanilca slabega vremena ...

Hochgolling so prvi spravili podse vojaški zemljemerci leta 1817 iz razmeroma lahko dostopne južne (lungauske) strani, to je iz doline Göriach. Le poredko je zatem še kdo prilezel na vrh. Znani so poedini pristopi iz Schladminga v letih 1839, 1852 in 1854. Od 1858 do 1869 komaj po en obiskovalec na leto. Šele po letu 1870 beleži kronika zmerom več zanimanja. Turo na Hochgolling šteje avtor za netežavno, pač pa zamudno, najmanj dva dni iz Schladminga tja in nazaj. Hochtourist navaja težjo varianto, toda brez pripomočkov; severno steno pušča še popolnoma ob strani. Novejših podatkov nisem iskal. Prav gotovo se je v šestdesetih letih in po dveh velikih vojnah tudi okoli kralja Nizkih Tur marsikaj izpremenilo: zboljšani dostopi, nova zavetišča in kočice, morda celo kakšna žičnica in še kaj drugega. Pa jaz bi raje, ko bi se namesto vsega tega odvlekla kam tista trdoživa mōra zoprne meglene kučme, ki me je največ odvrčala od moje namere. Morda se pa je – saj tudi narava kdaj popusti ... toda mene so prehitela leta ... Že do Katarine mi je predaleč in kmalu mi bo šmarna gora previsoka ... Zamudil sem, nič ne pomaga ...

VIPAVSKI PLANINCI NA IZLETIH 1972

NADA KOSTANJEVIC

P

3. Na Voglu

ravzaprav nismo na Vogel niti nameravali. Nekaj smo sanjali o Kumrovcu, o Orlici, o Lisci... na Vogel nas je spomnila Ančka. Ne Ančka iz čitalnice, niti Ančka, ki se je zgubila na Gerovski gori, marveč Ančka iz »Čebelice«, ki je pred nekaj leti bila s podjetjem tam in mi svetovala: tja peljite ljudi, ne bo jim žal... Ravno takrat je neki novinar nekaj napisal o Soriški planini, in naš cigu-migu načrt čez vse možne in nemogoče gorske prelaze je bil kmalu narejen.

Ni bilo niti misliti, da bi hodila sama v Ajdovščino naročat avtobus. V začetku julija za kaj takega kmečka gospodinja res nima časa. Moj dični potomec je zjutraj hodil tja na plavalni tečaj (popoldne smo ga neusmiljeno preganjali po senožetih in seniku) in sem mu dala v roko naročilnico, nekaj navodil in dve po ta zadnji, da ne bi pozabil. Mali je z vso važnostjo svojih devetih let vstopil v »špaiz«, spoštljivo pozdravil vse navzoče in oddrdral naročilo najprej na pamet, nato pa oddal naročilnico. S Pavlo sva potem na skupni seji sklenili, da bo izlet pač eno nedeljo kasneje, ker prej ni prostega avtobusa: »In teta Pavla je rekla, da nikakor ne smeš avtobusa natlačiti, sicer boš ti odgovarjala, če se komu kaj zgodi!« Pavli to ni lahko reči, meni pa je še težje ukrepati! Seveda sem takoj po izidu plakatov imela avtobus kompleten. Imela sem na seznamu tudi izseljenko družino iz Avstralije in sicer očeta, mamico in tri krepke deklince od devetih do dvanajstih let. Rekla sem že, s Slapenci je sploh križ... Sonja se je res vpisala pravočasno, Valči tudi, nato pa bi rad šel še Sonjin fant. Res nisem mogla mladih ločiti. Pa bi moral iti zraven še tisti, ki bi jih vse zjutraj s Slapa pripeljal, nato še njegov oče, skratka, Slapenci so se z vsemi upravičljivimi razlogi množili po nevemkakšni progresiji. Končno sem rekla Sonji, da jim dam na razpologo zadnjih pet sedežev, naj tja spravi tudi ves Slap, če ga more... (in res ga je kar dobro spravila tja).

Jutro je bilo jasno in svetlo, mi pa že zbrani pred četrto na trgu. »Teta, kdo bo vozil?« sprašujejo otroci. »Res ne vem, Pavla še sama ni vedela kdo.« Avtobus je pribrenčal z vrhpoljske strani, šoferja sem poznala le navidez. Povedal mi je, da se kliče za Danila. Delo nikakor ni bilo lahko, saj je bilo treba spraviti precejšnje število ljudi razmeroma majhno število sedežev. K sreči nimamo vsi enakih okusov, nekateri raje sedijo prav zadaj, drugi na kolesih, tretji spredaj, otroci se pa stlačijo vmes. Seveda bi Avstralke rade videle Slovenijo, zato so eno dali k meni na kolena, druga mi je sedela na stopalih, tretja pa visela na ramah, pravzaprav na desni rami, ker mi je na levi visel sin. Vendar so se vsi ljudje znali tako razporediti, da je šofer vsaj šofirati videl. Danila še nisem poznala in me je skrbelo, kako bo šlo. A se je kmalu izkazalo, da je možakar pravi. Znal je hoditi in plezati s planinci, tarnati z upokojenci, preklinjati z nogometiši, moliti z romarji, se igrati in prepevati z otroki. Prepeval je kot slavček, pozna na prav vsako večjo zanimivost v Sloveniji, o manjših zanimivostih pa je hranil cel kup literature v avtobusu.

»Spored je že dober, a ga bomo morda še kaj izpopolnili, saj bohinjski kot dobro poznam,« je veselo dejal Danilo. »Ne le, da sem nešteto izletov vozil tja, še na poročnem potovanju sem bil tam.«

Črni vrh je že spal. Avstralke, ki za silo lomijo slovensko, vprašajo: »Ali bomo videli sneg?«

»Počakajte malo!«

»Veverica, lisička, zajček!« kar naprej vzklikajo otroci, saj nam v jutranjih urah res razne vrste živali križajo pot. Ena od Avstralk vpraša: »In kdaj bomo videle ken-

guruja?» »Ta pa res ne živi tukaj.« »Kakšna žival pa živi tu?» »Medved!« de Gregor in ji ga začne zelo živahno opisovati. »Aha, to je Mickey Mouse!« končno doume deklica.

Naše prevažanje ob bistri Idriji – saj smo že mimo Idrije – razveseli Avstralke, vajene dolgih suš. V Cerknju smo prispeli v najboljši veri, da bomo tam zajtrkovali. A v tej zgodnji uri nam ni uspelo v Cerknju nikogar spraviti pokonci. Vse bivše in sedanje gostilne so bile trdno »zariglane«. »Ali hočete pogledati Sedejevo razstavo?« I, seveda! Starejši se dobro spominjajo tega junaškega Cerkljana, goriškega škofa, ki se je pogumno postavil fašistom po robu v težkih dneh italijanske okupacije. Lično urejena stalna razstava vsebuje mnoge njegove predmete, originalne fotografije, spise in podobno. Naši starejši pripovedujejo, česar se sami spomnijo iz tistih časov. Potem je Cerknju oživelo, iz vseh koncev so se ljudje z avtobusi pripeljali k maši, trgovine in gostilne so odprte, hitro nekaj použijemo in odrinemo proti Kladju. Pot je strma, a dobro vzdrževana. Danilo vozi počasi, da bi uživali več časa v razgledu na cerkljansko hribovje.

Pa smo se na Kladju prevagnili v Poljansko dolino. Bolj kopaste in bolj poraščene so gore, hiše so tudi drugače grajene. Nehote vsi, ki smo se pred nekako tremi leti tukaj vozili na izlet, pogledamo proti lični, skromni hiši na samotni ob vodi. Takrat smo nehote bili priče prisrčnemu prizoru: Neko dekle je sedelo pred hišo in čistilo zelenjavo. Kaj je rekel fant, ki jo je kratkočasil, ne vem, a vsi smo videli, kako je dobil skledo z zelenjavo vred v glavo. Seveda smo le švigili mimo in ugibali, kaj je le bil temu vzrok. Še danes ne vemo. Rezultat pa je viden: na vrvici pred hišo se je sušila vrsta pleničk. Verjetno mu je takrat rekla, da se v njeno kamrico pride mimo matičarja.

No, ob tej priložnosti sem ter tja kdo pove kak odlomek iz Tavčarjevih del, zanimajo nas polja, hiše in gospodarska poslopja, ki so povsem drugačna kot pri nas, pa tudi od cerkljanskih se razlikujejo. Kmalu smo v Tavčarjevih Poljanah. Po stezici gremo do rojstne Tavčarjeve hiše. V njej še živijo ljudje. Zgodaj je še in mi jih ne maramo vznemirjati. Ogleđamo si spomenik, skromen doprni kip, stopimo v trafiko pod gričem, kupimo nekaj razglednic. Sicer smo imeli v programu ogled Visokega, a ker vidimo veliki Tavčarjev kip kar iz avtobusa, gremo raje naprej. V Škofji Loki nekaj popravljajo, dočakala nas je vsa v opažih, zato jo jadrno odkurimo po Selški dolini. Tudi tja je segla roka industrializacije, v vsaki večji vasi kak obrat, kaka tovarnica – hiše lepe, obnovljene – polje tudi ni zanemarjeno, kolikor ga je v teh ozkih soteskah ob selški Sori. Gremo skozi Železnike, Danilo sunkovito zavre, tako da so vse tri Avstralke s svojimi bučami okusile trdnost moje buče. »Kaj je?« vprašamo vsi. »Muzej, muzej! Jaz sem na muzeje ves neumen!« »Hvala, enako!« kričimo vsi, in se vsujemo iz potegavščine kot čebele iz panja.

Na vratih piše, da je železarski muzej. Prvi muzejski eksponat je priletna, nadvse prijazna in v svoj muzej zelo zaljubljena varuhinja. Noče in noče razumeti, da se nam mudi naprej, želi razkazati prav vsako malenkost. V prvi sobi so izdelki čevljarjev. Ob izidu pa je rov po starem, dnevni kop železa, po katerem ima kdaj svoje ime. Ker ni bilo dovolj rude, so opustili vse dnevne kope. »Stric Berto, ne smete nič tukaj dotikati!« ozmerja Marija strica, ki v temni obleki in čepici na vrvici vleče iz zemeljskega drobovja po preprosti napravi rudo. A se takoj zasmeje, saj ni stric Berto, temveč lutka, v rudarja oblečena.

Kako težko, robato je bilo nekoč orodje! Na maketi vidimo, kako so nekoč pridelovali in predelovali železo. Tudi žene so se mučile s kovanjem žebeljev, medtem ko je vodno kolo poganjalo preproste stroje, pa tudi zibelko, v kateri je počasi hiral ubogi otročiček... od štirih do ene... začnejo recitirati otroci. Kako malo cene ima danes žica, žebelj, podkvica, okovje... Kako pa so ga naši predniki cenili, niti en košček ni zarjavel ali šel v izgubo. Voda, kolesa, mehove nam žene... In ti, uboga železarka, ni bilo dosti, da si možu pomagala držati kladivo, da si obdelala njivo, skrbela za

živino in otroke... še kleklala si v prekratkih nočeh, da bi si prislužila še kak kraj-carček, kronico ali dinarček... Tudi te čudovite umetnine žuljavih ženskih rok nam je tovarišica kustos razkazala pa še lesne izdelke...

Nasproti muzeja je nekdanji plavž. O ironija! Prav pod plavžom pa je kopica praznih in zavrženih konzervnih škatel...

Za Podroštom nas dočaka zelo neljubeznivo opozorilo, da je cesta od časa do časa enosmerna. Ker smo v pravem času, se zagrizemo vanjo. Kako lepi gozdčiči, kako prijeten razgled! Sorica, ljubezniva vasica. Napis nam pove, da je v njej Groharjeva razstava, a nimamo časa, da bi se ustavljali. Na lepi jasi med drevjem dosežemo dom na Soriški planini.

Razkropimo se med ruševjem in po gozdu. Beremo borovnice in cvetice. Avstralke mi povedo da vse cvetice sproti posušijo, saj svežih cvetic, posebno pa semen ali gomoljev v Avstralijo ne smejo prinesiti. Vse preveč so tjakaj uvozili rastlin in živali, ki jim je podnebje preveč ugajalo in so se preveč razmnožile.

Planinski dom je lep, a kaj toplega nimajo. Kuhajo le po naročilu, kar je povsem razumljivo. Saj so na odročnem kraju. No, lakoto si potolažimo z borovnicami, ki jih je tu obilo. Spust na bohinjsko stran je tudi zanimiv, veseli nas pogled na gosto naseljeni kot ob jezeru, saj je bilo dosti samote...

Blizu jezera Danilo ustavi lunahod, čez eno uro se dočimo. Za tiste, ki niso bili lačni, je bila ta ura polna različnih doživetij. Najprej sem vse otroke po spisku nadrla, edino sredstvo, da ne bi predivje skakali čez zelo prometno cesto. Nato smo se podali k Sv. Janezu, ki je na našo srečo bil zelo trdno zaprt. Pod obokom je imel leseno premično blagajno z napisom, da je vstopnina bajna. S Pepco in Ladko primemo blagajno in jo odnesemo k oknu. Jaz razgrnem po njej star papir, pazim nekoliko na red in si skozi zamraženo okno ogledamo lepo notranjost starodavne cerkve. »Le zakaj je tukaj treba plačevati, pri našem svetem Štefanu pa ne?« hoče vedeti otrok. »Veš, sv. Štefana so kamnali, kamenje je zastonj. Sv. Janez pa se hrani s kobilicami in divjim medom, to je najbrž treba uvoziti...« Seveda smo jo jedrno ucvrli proti jezeru, za menoj pa še Slavkica, Rajko, Robert in Gregor, vsi učenci osnovne šole. Opazujemo kopalce na jezeru, čolne... No, plastični čoln smo dobili v najem po dosegljivi ceni. Živo zajadramo po jezeru. Gospodar čolna nas opozori, da ne smemo iti tja, kjer se Sava izliva iz jezera. Prebijemo nekaj prijetnih minut na mirni jezerski gladini, pa je že treba nazaj. Danilo nas odpelje k žičnici. Ko se spravimo noter, imamo občutek, da smo v letalu. Navdušeno opazujemo jezero pod seboj, malo nas je strah, a Danilo nas tolaži, da se bomo na sedežnici še bolj bali! Res se nam je te sorte vozilo zdelo sila neprimerno. No, pa smo se drug za drugim le spravili gor. Skraja me je žgečkalo po trebuhu, ko sem gledala goščavo pod seboj, in čudovite gore okoli sebe... Tudi lepi hotel si ogledamo, le ogledamo, saj so cene res – na višini...

Danilo predlaga, da bi si ogledali tudi Savico. I, seveda! Še ob jezeru se peljemo in pridemo do blagajne. Tam zahtevajo vstopnino za vzdrževanje poti. Jasno, da je marsikdo od naših kar švistnil mimo, ko pa je videl, koliko poti je do Savice in kako je lepo urejena, so vsi plačali – izstopnino! Veličasten se slap s skalovja vali v globino, peni in razsipa v milijone kapelj, iskri se v stoterih barvah...

Odločili smo se za vrnitev po magistrali, za kakršnekoli pustolovščine je prepozno, saj se že večeri. No, pa magistrala tudi ni brez presenečenj. Moramo po obvozu, skozi Radovljico. Tu pa jaz vzkliknem: Muzej! Čebelarški muzej. Seveda je že trdno zaprt, saj je sedem zvečer. A Danilo se ne da kar tako, naredi par korakov po ulici, dobi kustosa, ki pravi, da bo ob tej uri odprl le, če smo čebelarji. »Ne, čebelarji nismo, pač pa planinci, a vsi imamo starše čebelarje,« se znajde... Velika, masivna vrata se odpro, plačamo vstopnico in se znajdemo v svetu panjev, panjskih končnic, čebelarškega orodja... Marsikdo od naših še modernega čebelarstva ne

pozna, kaj šele starinskega... Sedaj moram – kot čebelarjeva žena – jaz prevzeti besedo.

Gorenjska magistrala s svojim prometom, lučmi, vasmi in mesti nam ni pustila spati. Danilo tudi ne: prepeval nam je, pravil vice. No, pri Kalcah je že kazalo, da nas bo vse premagal, a namesto proti Godoviču, jo je fant zavil proti Colu, skozi Hrušico. Hrušica je že sama na sebi skrivnostna in temačna, cesta skozi njo pa polna »pretresljivih«
lukenj. Ob cesti je v tej sezoni sem ter tja kaka skladovnica panjev, sem ter tja kak čebelar sveti, jih ogleduje ter robanti, ker mu jih je medved razkopal... V Hrušici so redke domačije. V bivši stražarnici (saj je nekoč tu bila jugoslovansko-italijanska meja) živi bivša partizanka, ki nič ne mara živeti v vasi, med ljudmi. Uredila si je lepo to svojo gozdno bivališče. Ko se založi s hrano, po cele tedne ne gre med ljudi...

Danilo še pravi, da v praznih hišah straši. No, zaspani pa res nismo! Danilo je poskrbel še za nadaljnje razvedrilo. Namesto da nas bi peljal s Cola do Ajdovščine, jo ubere po avtobusni cigu-migu bližnjici na Vrhpolje. Nekatere upokojenke začno vriskati, a jih Francka kmalu pomiri; saj je Danilo prav vsak dan vozil tod na Predmejo... verjetno bi avtobus to znal zvoziti še brez šoferja. Končno smo v Vrhpolju. Še dva kilometrčka...

Doma smo. Dolga vožnja je za nami, delovni teden pred nami. A je stokrat lepši, ko smo toliko lepega videli in doživeli.

(Konec v prihodnji številki)

PREMIŠLJEVANJE

MIRO GUTMAN

*na nežni mesečini lenari moja pomlad
razcvetele nočne sence začudeno razgibane
mi pošiljajo upanje na lepši dan
in topli veter prinaša nežni duh sena
ko nepotolažljiv mislim
na povorko minulega časa*

*ognjeni bič
seka ohzorje
zgubljam se
v morju odplak,
iščem pisano sliko
življenja.
Daleč na horizontu
opažam sij mavrice,
izginja v
globini morja.*

*Stirje bratje Apokalipse
mi gredo nasproti —
mahajo z rokami.
Nekaj ogromnega
me je vrglo
v žrelo
teme
v muke*

*Jaz, premajhen
za višino neba,
poskušam sebe
vtkati v zvezde —
za jutrišnji odmev,
za jutrišnji sij,
podgrizujem sonce
kot košček kruha.*

*če je življenje iskra,
ki vžiea jutra,
če je nebo skrivnost,
ki jo poznajo ptice —
zakaj ne bom tudi jaz jutri
zaorano seme
v siju ozvezdja.*

BAVARSKA SMER

CIRIL PRAČEK

N

edeljo za nedeljo smo hodili pod steno in vedno nas je pregnalo slabo vreme. Pripravniki AO so hoteli na vsak način plezati bavarsko smer. Medtem smo preplezali skupaj že več težkih in lažjih smeri, od slovenske naprej. Tako tudi nemško, zahodni raz Male Majstrovke itd. Bili so že dovolj vplezani tudi za bavarsko.

Zmenili smo se na seji: Borut Ranzinger in Milan Terčak v moji navezi, Milan Fülle in Tone Zagar v svoji. Sli naj bi v nedeljo zjutraj. V soboto je deževalo in napovedi so bile slabe. V nedeljo sem pogledal na vreme in kazalo je dobro. Torej gremo. Ob pol petih so me čakali vsi štirje, kot smo se zmenili, v bližini garaže. Upal sem, da se bo kdo premislil in bi VW ne bil preobremenjen. Vsi so prišli. Stlačili smo se in odbrzeli v Vrata.

Megle neprijetnih oblik so se vlačile med vrhovi. Tisto moreče vzdušje, ki ga povzroči menda nizek zračni tlak z oblaki in meglo in vsem, kar še spada k slabemu vremenu, je še vedno ležalo v zraku. Bo ali ne bo. Bilo mi je vseeno, kako bo. Imel sem trden namen. Vstopili bomo in amen. Če bo začelo liti, se še vedno lahko umaknemo.

Počasi smo se vlekli do pod stene. Nimam rad dirkanja do vstopa, utrujen in zadihan potem nimaš občutka za plezanje. Vreme se je delalo in to prava, pristno lepo, vedro vreme. Le tu in tam se je posla meglica ob vrhovih, tista temna črna meglica, ki ne pomeni nič dobrega. Ves dan je potem viselo nad nami, kdaj se bo ulilo. In vendar se ni, kljub vsem slabim napovedim. Med plezanjem sem s skrbjo ogledoval oblake, ki so se zgrinjali z juga, se zopet razpustili in dali soncu svobodo. Kot bi se vreme polgravalo z nami, nebogljenimi plazilci.

Skala je bila mokra, povsod je kapljalo in teklo po grapah. Zapodili smo se v steno. Klinoberci so bili na delu, že prvi klin, ki ti tako lepo dovoli, da se nagneš ven in da se potegneš do ugodnejše stope, je manjkal. Zabil sem ga. Nekateri mislijo, naj bodo v steni le tisti klini, ki jih oni nujno rabijo. Vse drugo je treba menda spraviti v svoj nahrbtnik. Pri tem tako vneto razbijajo po klinih, da uničijo razpoke v steni in polomijo kline. Na vrhu bavarske smeri sem zabil nekoč tik pred prečko 30 cm dolg ledni klin do konca v razpoko in nekdo iz družbe klinobercev je mlatil toliko časa po steni, da je odbil kos skale in ukradel nujno potrebni klin za zavarovanje v prečki, ki sicer ni težka, toda dovolj izpostavljena. Mislim sem, revež, ta klin bo pa ostal, tega ne bo nihče izbil. Nad raztolčeno razpoko je še vedno možnost zabiti dolg klin, pa ga ne pustim več tam, zadnji v navezi ga vedno izbije.

Preko prvega previsa je šlo v redu. Po dolgi prečki v levo sledi zopet oblast previs. Tudi tu je manjkal spodnji klin. Tu ga je moral lopov izbijati tako, da je stal v lestvici na zgornjem klinu. Spomnim se, da sem ta zgornji klin nekoč zabil, ko sem že izplezal previs, zato da bi se drugič bolj varno povzpel preko. Ta klin je ostal. Spodnji, ki se zelo težko zabije (z levice), je manjkal. S težavo sem ga zabil. Zelo dober je potem za stop, ko se potegneš iznad njega.

Nad tem previsom sledi 40-metrski raztežaj lepega prostega plezanja. Nato sledi gladek previs. Tu sem nekoč s kladivom izbil za colo široko stopico v globoko steno tam, kjer so vsi praskali z levim čevljem po steni. Te stope klinoberci niso ukradli. Zato pa je manjkal v previsu zgornji klin in še lep del skalnatega rogljiča. Klinoberci so tu olajšali prehod, ker so s klinom odbili tudi del rogljiča, tako da je nastala udobna stopa. Vseeno sem vrh rogljiča zabil klin. Rogljic že votlo poje in se bo nekoč odkrnil s plezalcem vred, tako kot se je zgodilo Mitji Koširju v skalaški smeri.

V nadaljevanju smo se po polici podali pod Wagnerjev stolp. Fantje naj vidijo, kje se lahko umakneš ali prideš v bavarsko smer iz nemške smeri. Tu smo pili dežnico, ki leži v naravnih nečkah. Pod Wagnerjevim stolpom je tolikšen prostor, da bi lahko pristal helikopter, če bi teren le nekoliko zravnali. Od tu drži policca nekaj višje nazaj v bavarsko smer, na bavarski stolp. S stolpa je še raztežaj v Črni graben, do kamor smo plezali počasi, več kot štiri ure. Oblaki so grozili z dežjem. Priganjati sem moral. In res smo zgornji del izplezali zelo hitro, v poldrugi uri do Nemškega stolpa.

Tu smo si privoščili nekaj plezalskega »socializma«, kot je rekel eden iz družbe. Ta socializem sestoji iz udobne leže na hrbtu, v mehki sprostitvi utrujenih mišic in v brezcilnem strmenju v oblacke, ki plovejo nad teboj. Predolgo seveda to ne more trajati, posebno če je ura že tri popoldne. Karavana se je odpravila po Zlatorogovih policah v slovensko smer in po njej izpod Belih plati po gamsovih stezicah v desno na pot čez Prag. Spotoma nas je še večkrat potegnilo v »socializem«, končno pa smo z vsemi obeti na dež le prispeli suhi tik pred nočjo v Aljažev dom.

AREH IN NOVI AREH

Ing. JOSIP TERZAN

N

a Pohorju bosta dva Areha: Areh in Novi Areh, zimsko športni rekreacijski center, ki nastaja na podlagi odloka o urbanističnem programu Mariborskega Pohorja, objavljenem v Medobčinskem uradnem listu št. 4/70. Odlok računa z namensko izrabo Pohorja, tako da se oblikuje kot samostojen turistično-športno-rekreacijski center v zimskem in letnem času. Površina, zajeta s tem urbanističnim načrtom, obsega Bolfenk, Zidansko in Areh. Kot jedro največjega stacionarnega področja je izbran Areh. Planinci so uspeli s svojimi predlogi, da se Areh, tisočletni planinski ambient, ohrani kot tak za ljudske shode, kot je Areška nedelja.

Novi Areh se vključuje v pohorski gozdni ambient tako, da ne posega v ožje okolje Areha. Z gozdnogospodarskim načrtom je določen poseben režim gozdarjenja pri gozdnogospodarskih posegih za zavarovanje drevesnih sestojev, ki pomenijo estetsko dragocenost v krajinskem pejzažu. Zavarovan je tudi pragozd Lobniških šumikov. Pohorje ima blažji toplotni minimum kot Dravska dolina na vznožju vzhodnega Pohorja. Za nadaljnjo dopolnitev zimskega centra Mariborskega Pohorja se računa z vključitvijo Ruškega Pohorja z Arehom. Tu bodo zgrajene elektrostrojne naprave: vlečnice, dvosedežnice, izgradnja gostinskih turističnih objektov in weekend naselja. Pri Arehu je v načrtu izgradnja žičnice/vlečnice: »Cojzarica«, »Ruška« in »Glažuta«, vsaka s kapaciteto 1000 oseb na uro. Urejena bodo smučišča na novih 100 ha, upoštevani so travniki in pašniki, tako da bo čim manj poseke.

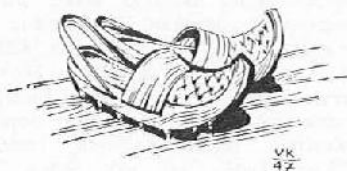
Smučišče in svet za dober gozd sta si podobna: Osojnost, pravilen nagib, primerna nadmorska višina, primerna konfiguracija in sestava tal. Takšen teren je ohrog Areha. V tem gozdu med Arehom-Bolfenk in Pečkami je tudi izredno bogat lovski predel. Tudi ruški lovci bodo prizadeti. Iz urbanističnega načrta pa je brisan pas Žigertov vrh in področje Gladovnega studenca in pas za gradnjo počitniških hišic na višinskih kmetijah Čandrovo, Zampovo in Sarhovo.

Novi Areh, zapadno od Areha bo turistično naselje s sodobno urejenimi prenočitvenimi in gostinskimi kapacitetami – v prvi fazi 80 postelj, v drugi do 500 postelj –, potrebnimi parkirnimi prostori, z igrišči za košarko, odbojko, roket, tenis itd. Ob gornji postaji žičnic in sedežnic na severni strani pod Arehom bo samopostrežnica »Areh«. Asfaltirana cesta do Areha bo gotova do jeseni.

Naložbe v zimski turizem na Pohorju so že danes rentabilne, v bodoče bodo vedno bolj, ko bo urejen Novi Areh za zimski šport. Program investicij upošteva v prvi vrsti zahteve zimskega turizma, ne zožuje pa možnosti letnega turizma. Prednosti Areha: – Lahka, hitra in udobna dostopnost; asfaltirana cesta na višino 1250 m. Veliki parkirni prostori; maksimalna osončenost nastanitvenih področij, izredno lepa in prijetna lega. Zadostne količine pitne vode.

Veliko, urbanizirano patrošniško področje oz. zaledje: Maribor, Pluj, Murska Sobota, Varaždin, Zagreb – nova hitra cesta –, Gradec itd. Računa se z letališčem Maribor. – Snežna odeja Pohorja v višini 1200 m do 1500 m traja od 100 do 120 dni. Vzhodno Pohorje spada v nižjih legah, to je okrog zgornje postaje Pohorske vzpenjače v cono s poprečno ugodno snežno odejo 70 dni. Zato je Areh na višini 1249 m mnogo ugodnejši. Tu leži sneg od božiča preko novega leta, v času komercialne zimske sezone. Tudi v šolskih počitnicah od 15. januarja do 15. februarja in še ves februar, marec in prvo polovico aprila, do velikonočnega tedna leži tu sneg za smuko. Snežne razmere so zanesljive od srede decembra do konca marca.

Tako postaja Areh aktualen tudi za novo tisočletje. Ostaja pa le še oaza okrag Areške cerkve in Ruške kočice kot dokument shodov pohorskega ljudstva in prvega organiziranega planinstva na Pohorju.

DRUŠTVENE NOVICE

KONCERT VRH TRIGLAVA

Po nekajtedenskih pripravah je 1. avgusta 1973 odpotovala skupina 33 članov mešanega pevskega zbora Svobode II iz Trbovelj na vrh Triglava. Na Triglav so se povzpeli mimo Vodnikove kočice do Planike, kjer so prenočili. V četrtek 2. avgusta 1973 pa so se vsi udeleženci izleta, pevke in pevci, povzpeli na vrh Triglava. Tu so ob navzočnosti večjega števila planincev, morda jih je bilo 50 do 60, izvedli koncert 12 narodnih in umetnih pesmi. Dirigiral je dirigent zbora Stane Ponikvar. Koncert je zelo »užgal«. Še isti dan je po sestopu skupina odšla proti Doliču, preko Hribaric do Zasavske kočice na Prehodavcih in dalje do kočice pri Sedmerih triglavskih jezerih. Po prenočitvi so odšli na Komno, nato pa sestopili v Bohinj.

Zbor je opravil ta izlet ob svoji 20-letnici. Vsi člani tega zbora so člani PD Trbovlje, izlet pa je organiziral in izvedel Vinko Pfeifer, član tega zbora, sicer pa načelnik mladinskega odseka planinskega društva Trbovlje. Na vsej poti je bilo mnogo dobre volje in pesmi, pa tudi žalje ni manjkalo.

T. L.

Nekaj članov Svobode II. Trbovlje na vrhu Triglava

NA STREHI EVROPE

Ob zaključku alpinistične šole, ki jo je organiziral alpinistični odsek pri planinskem društvu Trbovlje v letih 1972/73, se je povzpela skupina šestih trboveljskih alpinistov oziroma planincev, dne 17. avgusta 1973, na Mont Blanc (4807 m). Ob sestopu so prečili greben z Mont Blanca proti Taculu. Na vrh Mont Blanca so ob razmeroma lepem vremenu stopili Franci Koritnik, Tomaž Kržišnik, Lado Šintler, Gvido Lovše, inž. arh. Stane Golob in

inž. arh. Janez Bizjak. Ta je skupino tudi vodil. Število pristopnikov na najvišji vrh Evrope iz vrst Trboveljčanov se je torej povečalo. Dotlej je imel to turo za seboj le ing. Janez Bizjak.

T. L.

LASKI PLANINCI NA TRIGLAVU

Zadnja leta je prišlo v modo množično hoditi na streho Jugoslavije – Triglav. Od sto žensk na Triglavu pred sedmimi leti, do sto članov kolektiva tega in tega in tako naprej.

Nekdo gre v planine sam, drugi s prijateljem, tisti pa, kateri redkeje zahajajo v gore, se priključijo kakšni večji skupini, saj jim le-ta jamči vodstvo in večjo varnost v gorah. Posebno radi se priključijo takšnim skupinam tisti, ki gredo prvič.

Tako je laški MO PD organiziral izlet na Triglav. Niti slutili nismo, kakšno zanimanje vlada za Triglav. Skoraj nam je zmanjkalo prostora v avtobusu. Za malo mestece ob Savinji je to kar veliko. Mnogi od udeležencev so bili prvič na Triglavu, mnogi med njimi pa celo prvič v planinah nasploh. Prav prijetno je bilo pogledati v petek popoldne pred restavracijo »Hum«: prišli so otroci, stari komaj deset let in tudi manj, najstarejši pa so prekorračili že krepko čez petdeset, vse je združeval skupen cilj – Triglav.

Šli smo preko Rudnega polja do Planike, potem pa preko vrha na Dolič in po dolini sedmerih jezer v Bohinj. Vreme je bilo lepo in kljub slabo prespani noči ni nihče tarnal zaradi utrujenosti. Večina je bila prvič v planinah in vsi so bili navdušeni. Vsi so sklenili, da bodo odslej naprej redno hodili v gore. Za nas pa, ki smo izlet vodili, je bilo to največje plačilo.

Igor Knez

POSAVSKI PLANINCI SMO TABORILI

Več mesecev smo se pripravljali na naš prvi tabor, ki naj bi bil nekje v dolini Soče. Prvič smo se pripravljali, brez izkušenj, vendar s trdno voljo, da mora uspeli.

Že v februarju t. l. smo se sestali v okviru meddruštvenega odbora MO posavskih planinskih društev (»Lisca« Sevnica, »Bohor« Senovo in PD Brežice) na prvi razgovor.

Dogovorili smo se, da bomo taborili v bližini planinskega doma v Trenti, od koder bomo lahko obiskali najlepše vrhove Julijcev. Tabor naj bi bil od 1. do 15. avgusta. Udeleženci bi bili razdeljeni v dve izmeni. V prvih sedmih dneh bi se zbrali pionirji in mladinci iz Brežic (21),

Senovega (40) in Krškega (14). V drugi izmeni je bilo iz Sevnice 31 mladih planincev in 28 tabornikov. Skupno nas je taborilo v teh dneh kar 134 planincev in tabornikov.

Predsednik meddruštvenega odbora tov. Milan se je obvezal, da bo poleg ostalega prevzel skrb za kuhinjo, s tem pa tudi rešil najtežji problem.

V obeh izmenah je poslušalo predavanja v planinski šoli 46 udeležencev. Vse lepe dni smo izkoristili za vzpone na Jalovec, Kriške pode in Razor, na Bavški Grintavec in seveda na Triglav. V dneh, ko nismo bili na turi, smo si ogledali Trentarski muzej, izvir Soče, Korita Mlinarice in Alpinetum Julijana. Skoraj ni bilo večera, da ne bi pripravili tabornega ognja. Mladi so kar tekmovali, kdo bo bolj duhovit in izviren. V drugi izmeni smo imeli tudi prave tabornike iz Sevnice, ki so nam dajali zgled lepo urejenega tabora. Živeli so po svojem programu, zvečer pa smo se našli skupaj ob tabornem ognju.

Udeležencem bodo ostale v nepozabnem spominu ture na Jalovec in druge vrhove. Vreme nam je bilo naklonjeno, da smo si lahko razgledali Julijce kot le malokdaj v tem času. Zahtevne ture so premagali tudi najmlajši. Redki so bili, ki niso hodili na ture. Res je, da so jih imeli pod nadzorstvo mladinski vodniki, vendar posebnih težav z njimi ni bilo.

Inštruktorja planinske vzgoje Milan Mahovne in Lojze Motore ter mladinski vodniki in mentorji planinskih skupin iz Senovega in Sevnice so predavali v planinski šoli v obeh izmenah. O prvi pomoči je v prvi izmeni predaval dr. Rudi Škopin iz Celja, v drugi pa viš. med. sestra Jelka Drobne. Zaključek z izpiti so organizirala društva v jesenskem času doma. Ko smo se razhajali, je bila enotna želja vseh udeležencev, da se ob letu zopet dobimo še v večjem številu – v taboru. Ogledovali smo si že tudi prostor.

Izkušnje, pridobljene pri organizaciji letošnjega tabora, nam bodo dobrodošle v naslednjih letih. Posebno dragoceno je spoznanje, kako se da združiti moči in sredstva več društev v okviru meddruštvenega odbora pri organiziranju tabora, posebno za področja, ki so tako oddaljena od visokogorja, kot je naše. Tabor pa je tudi najlepša prilika, da opravijo udeleženci planinsko šolo.

Lojze Motore

REKORDEN OBISK NA KRNU

Če sodimo po izjavah zakoncev Hrasta in Brune, ki letos upravljata obnovljeno Gomiščkovo zavetišče na Krnu in po vpisih v knjigi obiskovalcev Krna, bo letos Krn dosegel prav gotovo rekordno število obiskov in nočitev v povojnih letih. Že

Gomiščkovo zavetišče na Krnu. Pred njim zakonca Hrast.

od 15. junija, ko je bilo zavetišče odprto, pa do 12. 8. 1973, ko sem se povzpел na Krn, je bilo vpisanih v knjigi 1436 naših in 133 tujih obiskovalcev. Krna, osmih narodnosti in sicer: Italijani, Avstrijci, Čehi, Angleži, Francozi, Poljaki in Amerikanci. Od tujih obiskovalcev močno prednjačijo Italijani. Žal, da se posamezniki v Gomiščkovem zavetišču obnašajo skrajno nevljudno. Najbrž mislijo, da je Krn še vedno italianissimo. Ivan Kurinčič

IZLET KLUBA TOLMINSKIH STUDENTOV

Klub tolminskih študentov združuje tolminske študente, ki študirajo v Ljubljani. Ukvarja se z raznovrstnimi dejavnostmi, med katere spada tudi organizacija izletov v naravo. V začetku julija letos, ko je bila glavna sezona izpitov že končana, je klub organiziral tridnevni izlet v gore. Vsi udeleženci izleta so člani različnih planinskih društev na Tolminskem.

Za izhodišče našega izleta smo si izbrali center tolminske dežele – Tolmin. Pot nas je najprej vodila mimo tolminskih znamenitosti: pod Kozlovim robom, preko Hudičevega mostu, mimo Skalc in Dantejeve jame itd. Od tu se pot strmo vzpenja navkreber in se vije skozi zaselke Laz, Zalaz in Zadlaz-Čadrg visoko nad dolino Zadlaščice. Po treh urah hoda smo dosegli Tolminske Ravne (924 m), ki jo obdaja skalnati venec tolminsko-bahinjskih gora. V vseh teh vaseh je zelo pereč problem odhajanja predvsem mlajših ljudi v dolino. V dolini si na lažji način prislužijo vsakdanji kruh.

Od Tolminskih Ravni je do koč na planini Razor (1333 m) še uro hoda. Ta kočica je sorazmerno lahko dostopna, saj se pride do nje celo z avtomobilom.

Naslednji naš cilj je bil drugo jutro najimenitnejši od tolminskih gora – Krn (2245 m). Razdalja med kočico na planini

Razor in Gomiščkovim zavetiščem na Krnu (2210 m) je najbrž najdaljša razdalja med dvema kočama v naših Alpah. Skoraj vseskozi smo hodili po italijanski »mulatijeri«. Še sedaj so te polji povsod v toliminskih gorah zelo dobro ohranjene, pa čeprav so jih gradili pred štiridesetimi in več leti.

Med to dolgo potjo smo videli več zapušenih planin. Tako npr. prekrivajo koprive in grmičje planino Dobrenjščico (1320 m), planino Laško itd. Skoraj vse planine čaka ista usoda – propad. Težko je namreč dobiti pastirje, še bolj pa primanjkuje mlekarjev. Boljši je položaj v planinah na južni strani Krna, kjer imajo v načrtu več modernizacijskih posegov (mlekovod do doline itd.). Krn nas je pričakal v megli, kot je to že navada. Planinec mora imeti veliko srečo, da ima s Krna lep razgled. Ta gora je prvi večji branik od morja sem. Tu se srečujeta topli morski zrak in vetrovi s celine, zato prav tu nastajajo in se rajejavajo oblaki in megle. Na Krnu je najlepše septembra in oktobra.

Postojanka na Krnu je v glavni sezoni premajhna, da bi sprejela vse »napadalce«. Vendar pa kočljiv položaj vedno rešita prijazna oskrbnika – zakonca Hrast. Zavetišče na Krnu je najbrž tudi naša najdražja postojanka, ker morajo iz vasi Krn do tu na svojih hrbtih vse potrebno znesti prizadevni goriški planinci.

Naš izlet se je tretji dan nadaljeval s spustom do Krnskega jezera. Po krajšem počitku smo se povzpeli mimo starih italijanskih kasarn na Bogatinsko sedlo, od tu pa preko Komne na bohinjsko stran. Izlet v gore bo postala redna dejavnost Kluba toliminskih študentov. To pa toliko bolj, ker je prvi izlet izredno uspel.

ZA MARJANA ZORČA BELA PLANIKA

Lepa nedelja je bila, ko smo razigrani hiteli na Sleme. Naše planinsko društvo je slavilo visok jubilej – 70-letnico. Vsi fantje in dekleta našega alpinističnega odseka smo bili zbrani, le Marjana ni bilo. Ni šel praznovat med trumo ljudi, šel je v Rakovo špico. Njegov praznik je bil prepadna stena. Razigran in nasmejan po dobri plezariji je sestopal in omahnil. Nepreviden korak, slab oprijem, naglica, utrujenost...

Precej težkih smeri je že zlezal in še veliko bi jih lahko. Naj omenim le nekatere: Aschenbrennerjevo, Petercelovo s Copovim stebrom, Kilar-Vavkovo, Klin in Mosoraško, Jalovec, Stenar. Prečil je Mt. Blanc in plezal v Petit Dru. Plezal je smeri Kočevarja, Juvana, Dularja, Kuna-Verja in Mahkote, pa tudi skrajno težko prvenstveno v Debeli peči je zmogel.

Dr. Klement Jug je v stenah iskal mejo med življenjem in smrtjo. Našel jo je,

toda preživel je ni. Marjan je iskal le življenje, našel pa je smrt. Samo rojstvo in smrt sta absurdni točki življenja, življenje samo pa je relativno.

Sklonjenih glav smo stali ob odprtem grobu, oči so bile zamegljene. Nismo gledali okrog, nismo gledali mame, ki je izgubila edinega sina in ostala sama. Predobro se ga spominjamo, da bi ga pozabili. Skupaj smo prebili zime na Vršiču, skupaj smo bili veseli in žalostni v Paklenici in v Centralnih Alpah, v snegu smo obupavali in se veselili življenja. In prav Marjan se je znal res od srca nasmejati in življenje doživljati.

Večkrat nas pot zapelje na Bled in se spominjamo, kako smo skupaj opazovali pisani poletni živčav. Pa še naprej gremo. Na Bohinjsko Belo, k materi Vidi. S strtim srcem nam pripoveduje, kako rad je imel Marjan gore. Naj ga posnemamo. V gorah sta radost in veselje doma. Naj le še plezamo, nas spodbuja. Njen Marjan ni imel sreče.

Bomo, še se bomo podajali v stene in grebene, se vračali veseli in s pesmijo v srcu, bela planika pa ne bo za na klubuk. Nesli jo bomo Marjanu, z mamo pa se ga bomo s tiho besedo spomnili in ji namesto njega pripovedovali naša doživetja v gorah.

Milan Fülle

DELO MO PRI PD RADOVLJICA

V letošnjem letu so bile ustanovljene planinske sekcije na treh os. šolah občine Radovljica. Vsak teden so mladi planinci imeli sestanke, na katerih so predelali z mentorji in predavatelji osnovno planinsko šolo. Za konec bodo v novem šolskem letu pripravili mentorji tudi kviz med šolami o znanju, ki so si ga mladi planinci pridobili. Pionirji planinci so obiskovali tudi gore. Bili so na Zelenici, v Tamarju, dvakrat na Begunjščici, v Pirnatovi koči na Javorniku in v zavetišču pri Abramcu na Nanosu, nekajkrat so bili na Stolu, bili so pri sedmerih triglavskih jezerih, na Komni, na Kriških podih, na Kamniškem sedlu in Okrešlju, na Uskovnici, na Vršiču in Slemenju. Za konec počitnic so se povzpeli tudi na Triglav in obiskali vse triglavske kočice.

Ogledali so si tudi alpinistično razstavo v Kranju. Posebna zasluga za organizacijo teh izletov gre mentorici Jani Resman. MO se je redno udeleževal vseh orientacijskih tekmovanj, ki jih organizira Planinska zveza in taborniki. Vsi pionirji planinci so se tudi odločili za slovensko planinsko transverzalo.

Na tečaj za MV v Vrata smo tudi poslali svoje mladince, na seminar v Avstrijo pa našega mentorja.

Marinka Janša

Marjan Zorč

TEKMOVANJE ZA »POKAL ŠMOHORJA«

V soboto 8. in v nedeljo 9. septembra 1973 je mladinski odsek PD Laško priredil drugo orientacijsko tekmovanje za »Pokal Šmohorja« v okolici planinskega doma na Šmohorju.

Članske ekipe, ki tekmujejo v slovenski orientacijski ligi, so tekmovalce po pravilniku o SOT pod točko 8-c, to je v nočnem in dnevnem delu tekmovalce. V soboto se je organizatorjem do osmih zvečer, ko je bil start, prijavilo 8 ekip. V nočnem tekmovalcu je zmagala ekipa PD Laško II pred Radovljico in Laško I, sledile so ekipe PD Sežana, PD Sevnica, PD »Delo« Ljubljana, PD Ptuj II in PD Ptuj I.

V nedeljo se je pričelo tekmovalce ob 8. uri zjutraj. Ekipe so na startu reševale tudi teste iz prve pomoči. Startalo je 9 članskih ekip in 4 mladinske. Tekmovanje je potekalo v lepem sončnem vremenu, razpoloženje tekmovalcev je bilo sijajno. Ob 13.30 so bili razglašeni rezultati. Načelnik MO PD Laško Tone Šterban je vsem sodelujočim ekipam izročil spominska priznanja, zmagoviti članski in mladinski ekipi pa prehodna pokala Šmohorja. Prvo mesto pri mladincih je dosegla ekipa MO PD Vransko Tabor, drugo, tretje in četrto mesto pa so zasedle ekipe MO PD Ravne na Koroškem.

V članski konkurenci je prvo mesto zasedla ekipa MO PD Radovljica, drugo MO PD Laško I, tretje pa MO PD Ptuj II. Sledile so ekipe MO PD Sevnica, »Delo« Ljubljana, Laško II, Ptuj, Sežana in ekipa JLA Kranj.

Tov. Jože Pezdnič, vodja tekmovalca, je po tretjem tekmovalcu za ligo razglasil vrstni red ekip: 1. PD Radovljica 36 točk, 2. PD Laško I 32 točk, 3. PD Laško II 26 točk, 4. PD »Delo« Ljubljana 23 točk, PD Sevnica 22 točk, PD Sežana 19 točk, PD Ptuj II 11 točk itd. V mesecu oktobru pripravljamo tekmovalce za pionirje. Upam, da bodo ekipe bolj številne kot sedaj mladinske. V preteklem šolskem letu je precejšnje število pionirjev obiskovalo planinsko šolo, kjer so si med drugimi pridobili osnovno znanje iz orientacije. Naloga mentorjev in drugih je, da sestavijo ekipe in jih pošljejo na tekmovalce.

Tone Šterban

JANEZU SLATNARJU V SLOVO

Kakor strela z jasnega je v nedeljo, 5. avgusta, odjeknila v Šoštanj in Saleški dolini žalostna vest, da je po kratki, a hudi bolezni v slovenjegraški bolnišnici, v starosti 58 let, usahnilo življenje Janeza Slatnarja, znanega družbeno-političnega delavca, odbornika Skupščine občine Velenje in predsednika PD Šoštanj.

Janez Slatnar se je rodil 17. 9. 1914 v Zlebeh pri Medvodah. Ko se je izučil za usnarja, je služboval najprej v Trziču, kjer je že leta 1936 pristopil k planinskemu društvu. V Tovarno usnja Šoštanj je prišel leta 1951, kjer je bil do upokojitve leta 1970 vodja oddelka za kromovo usnje. Med šoštanjskimi usnarji se je izkazal kot izredno aktiven družbenopolitični delavec. V Tovarni usnja je bil večkrat predsednik sindikalne podružnice in samoupravnih organov, tako upravnega odbora kakor tudi delavskega sveta. Poleg tega je bil pokojni tovariš Slatnar še poslanec republiške ljudske skupščine in član republiške skupnosti za zavarovanje delavcev, odbornik bivšega šoštanjkega okraja ter funkcionar različnih družbenih organizacij v občini Velenje, predvsem pa planinskega društva Šoštanj – za kar je prejel več priznanj in odlikovanj.

Že v Trziču je bil znan ljubitelj planin in kot tak je po osvoboditvi pomagal pri obnovi in izgradnji številnih planinskih postojank na Gorenjskem, še zlasti doma pod Storžičem, koč na Šiji planini in Kostanjevčeve koč. Tudi v Šoštanju je takoj pristopil k planinskemu društvu, ki mu je takrat predsedoval direktor tovarne usnja, znan prvoborec in planinski veterani, tovariš Andrej Stegnor. Z njim je bil med prvimi pobudniki in organizatorji, da se je v letih 1951/52 skoraj udarniško zgradil planinski dom v Sentvidu nad Slemenom. Kot vodja oddelka tovarne usnja in predvsem kot vnet planinski pobornik je nesebično deloval med šoštanjskimi usnarji, ki so nedeljo za nedeljo uradniško zidali svoj planinski dom, v katerega je bilo vloženo preko 30 000

udarniških ur. Pokojni Janez je bil vedno in povsod tam, kjer je bilo potrebno sodelovati, pa najsi je šlo za takšno ali drugačno delo. Skratka bil je mož v pravem pomenu besede in zato smo ga pred leti tudi izvolili za predsednika Planinskega društva Šoštanj. Planinska zveza Slovenije pa ga je za mnogostransko delo v planinskih vrstah odlikovala s srebrnim častnim znakom.

Bil je mož, ki bi lahko gore premikal, in vendar ga je nesluteno napadla zahrblna bolezen, za katero je sam najbolje vedel. Ko smo ga letos pred meseci ponovno želeli potrditi za našega predsednika, se je branil, češ da je bolan in da ne bo zmogel naporov te zahtevne in družbeno odgovorne funkcije. Kljub temu smo ga prosili, da ostane naš predsednik še vnaprej, saj je najbolje poznal društvo in zlasti še Andrejev dom na Slemenu. Kot dolgoletni član kolektiva Tovarne usnja Šoštanj je še vedno imel vpliv v tovarni in pomoč planinskih tovarišev, ki smo ga podpirali v njegovih prizadevanjih. Zlasti ga je skrbel obstoj doma na Slemenu.

Zaradi izrednih človeških in planinskih kvalitete ga je planinsko društvo Šoštanj predlagalo za odlikovanje z zlatim častnim znakom Planinske zveze Slovenije. Žal ni dočakal slovesne podelitve, ki smo mu jo namenili za prihodnje leto, ko bo PD Šoštanj praznovalo 70-letnico.

Na pokopališču v Počrkraju so se 7. avgusta od njega poslovili mnogi planinski tovariši, šoštanjski usnjariji in številni prebivalci Šoštanja in okolice. Spregovorili so mu štirje govorniki in orisali življenjsko pot in zasluge. Zapeli smo tudi domači pevci, žalostinke pa je zaigrala delavska godba na pihala »Zarja«. Slava njegovemu spominu!

Viktor Kojc

VESELEGA UDARNIKA Z VRŠIČA NI VEČ

Sredi letošnjega jubilejnega planinskega poletja smo se radovali prazničnega srečanja z vršičkim udarnikom Ivanom Šavlijem. Naše slavje ne bi bilo praznično, če v svoji sredi ne bi toplo in prisrčno pozdravili Šavlija, ki je bil dolga leta motor in srce vseh delovnih akcij in zmag, ki smo jih dosegli na Vršiču.

Bili smo sredi priprav za veliko planinsko slavje, kakršnih smo prav jeseniški gorniki pripravili že veliko prav na pobudo Ivana Šavlija. Z izbranimi besedami je znal prepričati in navdušiti vsakogar, da je prijel za lopato ali kramp, kadar je bilo treba popravljati, izboljšati in modernizirati to ali drugo že zdavnaj dotrajano planinsko postojanko ali zavarovati planinsko pot. Ivan Šavli je bil lahko upravičeno ponosen na svojo žuljavo dlan in upognjeni hrbet. Pretočil je potoke znoja,

kadar je bilo treba kaj dobrega in korisnega storiti za planinstvo.

Kakor mnogo drugih je moral pred italijanskimi fašisti zapustiti svoj primorski rodni kraj. Na Jesenicah je gorel in izgoreval za planinstvo, bil je predan Golici, pozneje se je z vsem srcem posvetil Vršiču, Špički in koči pri izviru Soče, od koder mu je bistra hči planin odnašala pozdrave v rojstno vas. Ivan Šavli je bil nosilec vedrega, prazničnega razpoloženja na odborovih sejah PD Jesenice. Delovne ljudi železarskih Jesenic je znal navduševati za planinstvo s članki v Planinskem Vestniku, njegovi govori so bili slavospevi goram, planinski zborovalci so ga radi poslušali.

Pred planinskim slavjem 1. julija smo jeseniški planinci iz Ladre, čudovite vasi pri Kobaridu pod Krnom dobili pretresljivo vest: 27. junija je umrl Ivan Šavli. Lahko bi ob tej tragični izgubi in smrti Ivana Šavlija zapisali z župnikom Aljažem: »Bil je delovodja, poštenjak, katerega je cenil vsak...« Uroš Župančič

ALPINISTIČNE NOVICE

POINT LEANANA, MT. KENYA IN UHURU-PEAK

Januarja 1972 so odleteli Nemci iz Münchna na planinski safari v Super V1010, z lastnino vzhodnoafriške letalske družbe (East African Airline). Od Nairobija dalje so po novi avtocesti z avtobusom VW pridrveli v idilično lovsko kočo Naro-Moru, last Willyja Curryja, ki je Nemcem preskrbel 16 nosačev in štiri kuharje. Naslednji dan jih je isti avtobus skozi narodni park Mount Kenya pripeljal do višine 3000 m. Sročali niso ničesar posebnega, slišali so le, kako mrče afriški bivoli in fotografirali svizce, ki so zbijali šale po skalah. V višini 4200 m so dosegli taborišče MacKinder, sredi šotorov zanetili ogenj in ob njem sedeli z nosači dolgo v noč. Naslednji dan so zagledali Mt. Kenya nad dolino Teleki in v štirih urah lagodno prišli do višine 4790 m. Prenočili so v šotorih, naslednji dan pa je Froidl s petimi tovariši prišel v eni uri na zaledeneli Pt. Leanana 4985 m). S tega vrha je Froidl študiral 300 m visoko jugovzhodno steno Neliona (5188 m).

Drugo jutro je z vzponom začel že ob štirih, smer ni bila ravno težka, ima pa nekaj problemov že do bivaka, ki ima tudi ime po MacKinderju: vesno prečnico, poledenel previs, brezno »one-o'clock«, votlino »Rebbit«. Nato se je odločil za varianto Gaaff po navpičnem žlebu četverkotnega prereza. Oprimki so neznatni, prav pride pritrjena vrv. Potem so se morali spustiti v »amfiteater« in iz njega premagati 5 m navpične stene, da so opoldne stali na vrhu Neliona. Ob 13. je prišlo na vrh še šest Bavarcev. Tik pod vrhom je Anglež Jan Howel postavil alu-bivak. 24-krat je moral na vrh z bremenom, da ga je znosil in sestavil. Pri sestopu jih je tolkla toča, vendar so bili še isti dan pri Naro-Muru. Potem so naredili dolgo rajžo z VW mimo Nairobija skozi park Amboseli-Massai v Tanzanijo. Iz Arushe, nekaj glavnega mesta nekdanje Nemške vzhodne Afrike so stopili na ugaslo vulkansko žrelo Ngorongoro, v katerem varno živi na tisoče divjadi. Skozi Moshi so prišli v Marango, planinski safari hotel, ki ga vodijo tri stare dame, ena od njih je Nemka. Naslednje jutro so jim preskrbela 32 nosačev, štiri kuharje in dva vodnika. V dveh urah so jih pripeljali v kočo Mandara, nekdanjo Bismarckovo koč (2000 m). Pot skozi savane je bila enolična, prav tako naslednji dan po 6 km dolgi pustinji do koč Kibo. Na vrh Kibo niso prišli vsi, zdelal jih je »pretnak« zrak. Vodnik Fataelis je hodil kot ura, počasi kot polž, a zdržema. Na vrhu

Kibo je bil nad 200-krat. Ker so odšli z Bismarckove koč že ob poldnevih zjutraj, so opoldne stali na Gilman's Pointe (5681 m). Froidl je s petimi tovariši dosegel mimo Stella-Point in Haus Meyer-Point še Uhuru-Peak (5895 m). Upiral se jim je ledenomrzli vršni veter vendar so srečno prispeli na vrh. Zanimiv je odtod terasasti ledenik in strmi vršak Mont Meru (4600 m, o njem je v PV 1970 pisal ing. M. Cernivec, sedaj načelnik propagandne komisije PZS). Sestop jih ni preveč dajal, le močnejše so segali po sapo in se krepčali v koči Kibo z ananasovim sokom, ki so jim ga ponujali črnci kuharji, pripoveduje Froidl v Bergsteigerju 1972/8.

Bilo je pravočato bavarsko romanje in to turistično na turistično zanimivo Leanano in na resna vrhova Kenya in Kibo.

NOVA SMER V UŽBE

Južni vrh Užbe je v severozahodni steni lani dobil novo smer. Poteka desno od smeri Arciševskega, plezala pa sta jo J. Grigorenko in Prigoda 141 ur, pri čemer gre za efektivni čas plezanja. Stena je visoka 2000 m. Kaže, da sta Grigorenko in Prigoda imela veliko asistenco in da sta famozno podjetje vodila.

Približno toliko časa je trajal tudi vzpon na Pik Dankov, 5980 m. Od 10. do 21. avgusta 1972 so se nanj prvi povzpeli po severozahodni steni Afanasjev, Akimenkov, Belovol in Polnov. Stena je visoka 2000 m.

NOVO V LES ECRINS

Prvenstvena zimska po direktni smeri v severni steni la Meije je pripadla kapetanu Marmieru in adjutantu Ch. Exiga. Plezala sta od 6. do 12. februarja 1973. Stena je bila zelo zaledenela in zasnežena. 9. februarja je naveza bivakirala na Pelite Vigie. 10. februarja je Exiga naskočil veliko zajedo, ko se je slabo vreme spremenilo v neurje. Ves dan sta plezala 90 metrov in Exiga je prepozno opazil, da mu zmrzujejo roke. 11. februarja ju vreme ni pustilo naprej. Kapetan Marmier je po radiu zahteval helikopter. Medtem se je zjasnilo in 12. februarja sta se oba odločila, da s plezanjem nadaljujeta. Da bi iz stene ušla proti Cheval Rouge, ni bilo mogoče, ker Exiga ne bi zmogel dolge prečnice. Ob 16,45 sta priplezala na vrh, kjer ju je spel pričakala silovita nevihta. Morala sta bivakirati. 13. februarja je zapadlo še toliko snega, da sestop ni bil možen. Exigine ozeblino so

bile vedno hujše in Marmier je ponovno klical helikopter. Reševalci so bili seveda že tudi na poti proti Promontoiru, vendar se je pilotu 14. februarja posrečilo pristati kljub silnemu vetru in vzeti oba alpinista na krov. Imela sta še dovolj hrane, tudi kuhala bi še lahko. Marmier je izjavil, da sta bila še toliko pri sebi, da bi sama sestopila, vendar bi bile posledice Exiginih ozeblin pretežke.

Smer v la Meije je bila s tem tretjič preplezana. Je skrajno težka, zato Devies ocenjuje ta zimski prvenstveni vzpon za enega največjih plezalskih dosežkov v Alpah v zadnjih letih. Od plezalcev je zahteval vzpon veliko poguma in zdržljivosti. Vendar s pripombo: Pristop pod steno sta si olajšala s helikopterjem, postavil ju je 6. februarja na gornje strmine ledenika la Meije. Stene v Les Ecrins so zelo težko pristopne, daleč od naseljenih izhodišč. To pozimi veliko pomeni, »normalna« tura do pod stene bi terjala od plezalca še več. Torej uspeh s pripombo, a brez polemike, kaj je prav in kaj ni prav. Tehnika tudi v gorah odpira možnosti in človek se jih ne brani, če z njeno pomočjo doseže kaj takega, na kar pred nekaj leti še pomislil ni. Kje je meja, kje pravilnik, kje avtoritete, ki bi »zabetonirale« trenutno stanje?

V les Ecrins je preteklo leto prišlo še do drugih prvenstvenih zimskih – v Aiguille Dibona. V 12 urah sta jo splezala 24. in 25. decembra 1972 M. Batard in J. Mermillot in to po smeri »des Savo-yards«, po savojski poti. H. Gailli in F. Laffond sta 18. marca 1973 po severni steni prvič preplezala na Col de Roche Faurio. V les Agneaux je prišel na vrsto ozebnik Davin. 4. jan. 1973 so ga s Près les Fonts preplezali B. in H. de Cussac s sestro v 6 urah. 13. januarja pa ga je s sedla Casset – manj strmo – splezal P. Giroud v 3 urah.

V les Ecrins je v Pic Coolidgeu znan severo-vzhodni ozebnik. Ch. Chancel in J. P. Chaud sta ga preplezala 16. in 17. marca 1973.

T. O.

KLUB WYSOKOGORSKI 1972

Klub Wysokogorski (Warszawa, ul. Sienkiewicza 12) nam je poslal poročila o svoji dejavnosti v letu 1972. Kakor smo že večkrat zapisali, poljski alpinizem pod vodstvom tega kluba je kmalu po vojni dosegel svetovni nivo po kvaliteti in obsegu in še napreduje. V letu 1972 je organiziral 15 večjih odprav in vzponov s 100 člani kluba. 31 Poljakov je 1. 1972 stopilo na 5 sedemtisočakov, med njimi štiri ženske, med katerimi je bila ena na Pik Komunizma (7483 m) in Pik Korženevskaja (7105 m), ena na Tezu (7000 m) in dve na Nošaku (7492 m).

Februarja 1972 so bili na Norveškem in tam poleg drugega marca meseca sple-

zali prvenstveno smer v severnem stebri Trollrygena (A. Dworak, W. Jedlinski, R. Kowalewski in T. Piotrowski. Ta zimska prvenstvena, je pisala pariška »La Montagne« 4/1972, se lahko primerja z največjimi zimskimi turami v Zahodnih Alpah. Bili so tudi pri nas in so si v Spiku zapisali Cizljevo smer 15.–18. marca 1972. Torej še eno zahtevno zimsko prvenstveno. Poleti 1972 so preplezali severno steno Matterhorna in Dent d'Hérensna in prvenstveno smer v severni steni zahodnega Lyskamma, ledni vzpon z 2000 m višinske razlike (M. Jagež, G. Mataczynski, J. Poręba in A. Tarnowski).

V Dolomitih so odprli prvenstveno smer v Torre Trieste v direktni južni steni (J. Kalla, J. Kukuszka, T. Laukajtyš, Z. Wach), VI, A₂. Prvenstveno smer so naredili tudi v južnem stebri Cima del Bancon. Plezali so tudi v Ortlerju in v Bavarskih Alpah. Lepe uspehe so dosegli tudi na Kavkazu. Med ekspedicijami omenimo najprej Pik Komunizma na alpinadi v čast 50-letnice ZSSR. Poleg tega so bili prvi v pogorju Jugar v Iranu in preplezali severni steber v Se-Šahu. Ekspedicijo je vodil A. Smorawinski. Bili so prvi Evropejci v teh gorah in so med drugim posneli grebenske skice.

S Čehi so se 2. septembra prvi spustili v žrelo Cotopaxija (J. Dolozynski in B. Mlčoh). Prvenstveni vzpon so si vpisali tudi v masivu Chimborazo.

S sovjetskimi alpinisti so bili v Pamir-Alaju, pri čemer so Poljaki pod vodstvom J. Stryznskega stopili kot prvi na tri pettisočake: Pik Skalstij – južni vrh, Vertikal in Družba.

Sekcija Szczecin je v Iranu opravila več vzponov srednje težavnosti.

J. Kurczab je vodil warsavsko sekcijo v Hindukuš, kjer so bili na vrhu več pettisočakov in šesttisočakov in prvi preplezali jugovzhodno steno Nošaka (J. Holnicki, J. Kurczab in K. Zdzitewiecki, IV, 1600 metrov višinske razlike. Bili so tudi na 7492 m visokem Nošaku, 8 alpinistov, med njimi tri ženske: Wanda Rutkiewicz, Ewa Marczak in Angležinja Allison Chadwick-Onyskiewicz.

V Hindukušu so bili tudi alpinisti iz Krakowa. Prvi so preplezali severni steber 7000 m visokega Teza in direttissimo v severni steni 7020 m visokega Aher Chiocha, 1800 m višinske razlike, III-V (D. Jansinski in tovariši).

Sekcija Katowice je bila v Atlasu in v celoti opravila 125 km dolgo grebensko turo z 32 vrhovi od Tizi n'Testa do prelaza Tizi n'Tichka.

Poljski speleologi so v družbi s sovjetskimi raziskovali kras v Pamir-Alaju in prevozili vso jamo Kani-Hut. Bili so tudi v Prednji Aziji v jami Ihar-Paraw (–200 m), dalje v Pirengih in prvi predelali brezno Pierre-Saint-Martin (–1360 m). Kristina Gruca je pri tem pospravila ženski re-

kord (globinski). Ekspedicijo je vodil J. Suriatek. Bili so tudi v afriških brezni in jamah. V Atlasu so dosegli globinski rekord – Anou Boussoil (-539 m). Bili so to člani sekcije Wrocław. V Hindukušu so samostojno raziskovali tudi krakowski akademiki.

T. O.

ZIMSKE PRVENSTVENE V BRENTI

Trentinski plezalci so lani decembra s tremi bivaki prvič pozimi preplezali severovzhodno steno Cima Brenta Alta. Vačji del nova generacija: Ghini, Nicolini, Pellegrini, Pilati, Pizzocolo.

Prvenstveno zimsko v istem času sta opravila Andreotti in Steinkötter v francoskem stebri Crozzon di Brenta.

PRVENSTVENI VZPON V PATAGONIJI

Martin Schliessler iz Baden-Badna, dokumentarni filmar in avtor knjige »Paklicni pustolovec«, je z Güntherjem Sturmom (o obeh smo v teh rubrikah že pisali), vodjo planinske in smučarske šole DAV v Münchnu, lani odšel v Patagonijo, da posname film in spleza na goro Moreno (3400 m), zahodno od skupine Fitz Roy. Alpinista sta na vrh prišla, vendar jima patagonsko vreme ni prizaneslo. Vihar ju je prisilil, da sta na vrhu ostala tri dni v bivaku, ki je moral biti dokaj dober, saj sta Morenu odnesla pete. Schliessler je izkušen alpinist, njegova izjava nas spominja na velike dogodke v patagonskem andinizmu. Rekel je: »To je absolutno skrajna meja tistega, kar lahko doživš v gorah in ostaneš živ.«

T. O.

DHAULA HIMAL

Dhaul Himal je področje, v katerega že več let zaporedoma odhajajo avstrijske odprave. Avstrijska himalajska družba (OHG) je tudi za leto 1973 dobila dovoljenje nepalske vlade in organizirala ekspedicijo na mogočni Dhaulagiri IV (7639 m), v katerem je leta 1969 za vselej ostala peterica Avstrijcev in domačin – višinski nosač.

Zgodovina avstrijskega raziskovanja Dhaul Himala sega 20 let nazaj. Leta 1953 je bil v zahodnem Nepal dr. Herbert Tichy. Bil je prvi Evropejec, ki je z žepno odpravico potoval po severni strani Dhaule, po dolini Barbung Khola. Imenoval jo je najlepšo dolino na svetu.

Na svoji južni strani ima pet sijajnih sedemtisočakov. Enega od teh je l. 1971 zmogla avstrijska ekspedicija. L. 1959 so hoteli Avstrijci priti na Dhaulagiri I (8222 m). Prišli so do višine 7800 m, neurje in veliki snegovi pa so jih prisilili k umiku. Leto kasneje so po avstrijski poti prišli na vrh Švicariji, med njimi je bil tudi znani Avstrijec Kurt Diemberger. L. 1963 je pripravila ekspedicija na Dhaulagiri II in III. Na oba vrhova so poskušali priti tudi Japonci in Angleži, vendar niso ubrali prave poti. Dostop do Dhaul Himala je izredno dolg in naporen. Treba je premagati 6000 m visok greben Čorten, za katerim je orjaška ledeniška krnica z Dhaulagiriji od II do V. Ker je monsum l. 1963 prekmalu nastopil, Avstrijci niso uspeli, z višine 7000 m so se morali umakniti. Če bi ne hiteli, bi bil umik preko grebena Čorten nemogoč.

Od l. 1964 do leta 1970 je kar šest ekspedicij snubilo Dhaulagirije. Nekatere niso prišle čez Čorten. Leta 1971 je nastopila spet avstrijska ekspedicija, ki jo je vodil Franz Huber. V petih dneh so prišli preko Čortena in nato po zelo težavnem ledu in snegu dosegli vrh. Tisti čas je bilo v centralni Himalaji 14 ekspedicij, svoj cilj pa so dosegle samo tri. Druge so odstopile zaradi neurja in objektivnih nevarnosti.

Dhaulagiri IV so leta 1970, 1971 in 1972 naskakovali Japonci, vendar brez uspeha.

T. O.

BIJELE STENE, GRS IN MAKALU V ÖBB

Österreichische Bergsteiger Zeitung, planinski štirinajstnevnik, ki ga imenitno ureja Otto W. Steiner, je ena od revij, ki večkrat objavlja tudi naše planinske pisatelje in publiciste, čeprav ima težave s prevajalci, kakor je bilo uredništvu PV sporočeno pred nekaj meseci. V št. 5, letnika 51, maj 1973, je v prevodu Rade Wohlfahrtove izšel izvrstni Avčinov zapis o Bijelih stenah, v istem letniku tudi poročilo ing. Pavleta Šegule o našem Makalaju in jubileju GRS. Ing. Pavletu Šeguli gre zadnja leta zasluga, da je evropska planinska javnost obveščena o naših važnejših dosežkih in dogodkih. Zasluga, ki je spričo naše skromnosti toliko večja. Ing. Šegula to nevhvaležno delo opravlja tiho in vztrajno že nekaj let, a poleg tega še vrsto drugih stvari, za katere si je treba vzeti veliko časa, imeti pa za to tudi sposobnost peresa in še kaj.

T. O.

VARSTVO NARAVE

SE VEDNO NOVE ŽIČNICE

K tisočem in tisočem naprav za vertikalni promet v Alpah se vsako leto pridružujejo nova tehniška čuda ne glede na vsa opozorila, da so Alpe že dovolj »odprte«. Tako so v Avstriji, deželi vzpenjač in žičnic, zgradili doslej najmodernejšo gorsko železnico v Ellmau pod Wilder Kaiserjem, ki je bil pred vojno znan predvsem kot klasični plezalski svet. Elmauska gorska železnica je seveda tudi najdaljša in veže Elmau, zimsko športno središče, s Hartkaiserjem (1555 m), travnatim smučarskim hribom v Kitzbühlskih Alpah. Dolga je 2323 m, v šestih minutah premaga 723 metrov višinske razlike in v eni uri prepelje v obe smeri po 1200 oseb. Med obema tiroma, ki imata razpon normalnega železniškega tira, tečejo stopnice, gotovo najvišje v Evropi, 7000 stopnic. Železnica ima 152 jeklenih opornikov, največja strmina znaša 45,9 %.

Na gornji postaji je seveda moderna restavracija s pogledom na Grossglockner in Grossvenediger, najvišja avstrijska vrhova. Z vrha tečejo v Ellmau nadelane smučarske proge, seveda klasificirane, za začetnike, družinsko smučarijo in za izkušene smučarje s športnimi zahtevami.

T. O.

VARSTVO NARAVE IN PLANINSTVO

O tem je bilo že veliko napisanega in objavljenega, še več spregovorjenega. Planinci smo odprli gore – vsaj v Evropi – množicam in tega razvoja ne bomo zavirali. Marsikaj pa je bilo v prejšnjih časih v gorah narejenega in postavljenega, kar ni bilo v skladu z varstvom narave niti ne v skladu z estetskimi zakoni. Zdaj bi česa takega ne smelo biti več. Koče, domovi, pota, steze, vse bi se moralo graditi po načelih varstva narave, da ne govorimo o večjih turističnih objektih, hotelih, bifejih, umetnih smučarskih progah in objektih vertikalnega prometa. Ureditve gorskega prostora v času današnje industrializacije in urbanizacije bi morala biti v resnici skrbno premišljena, saj so gore pokrajinska dragocenost, ki je ni možno povečati, pač pa se lahko poškoduje in s tem zmanjša njena vrednost za človekovo življenje.

Pri urejanju alpskega prostora moramo imeti pred očmi predvsem zahteve kulturne pokrajine: varstvo pred erozijo in plazovi, varstvo voda – tudi podzemnih – ohranitev zaščitnih gozdov in pašnikov z njihovim rastlinstvom. Z drugo besedo, ohraniti je treba planšarije, živalstvo,

rastlinstvo in visokogorske kmetije, ker vse to spada k lepili hribovske in gorske pokrajine. Pri gradnjah cest in vseh drugih posegov je treba računati tudi z nalogami za ohranitev kulturne pokrajine.

Pri gospodarski eksploataciji gorske pokrajine je treba dobro premisliti njen obseg in optimalni izkoristek prostora za šport, promet, oddih (vzpenjače, lifti, žičnice, piste in smučišča itd.), temveč tudi za nacionalne parke, rezervate za divjačino i. p. Za Slovenijo to še posebej velja, ker imamo malo alpskega prostora, zato ga moramo varčno in smotno izrabiti – po gornjih načelih. Zato je treba dobro premisliti in raziskati če je res splošna potreba po velikih naložbah v našem dragocenem planinskem svetu, in uskladiti to s celotno slovensko pokrajino v okviru države in mednarodnih turističnih tokov.

Socialne in gospodarske razmere so dale pečat planinski pokrajini v prejšnjih stoletjih. Razume se, da ne more ostati večinoma tako, a prav tako je jasno, da moramo razumeti vzročno povezanost med naravo in gospodarstvom, če hočemo vse novo postaviti tako, da starih vrednot ne uničimo. V tem primeru je dragocena vrednota – kulturna alpska pokrajina, ki naj pametno, smiselno in smotno koristi današnjemu in jutrišnjemu človeku.

T. O.

KDO JE KRIV?

Kdo je kriv, da je ogrožena biosfera, da so ogrožene tudi Alpe, se vprašuje znani planinski publicist Walter Pause (OBZ 1973/1). Odgovor: Krive niso milijonske množice, ki se zatekajo v hribe, krivi so politiki in gospodarstveniki, ker ne podpro discipliniranega planiranja v alpskem prostoru. Njegov očitok so bavarski politiki sprejeli in ga obravnavali v okviru dveh uglednih akademij 8.–10. dec. 1972. Vendar je bil v sklepih en sam optativ, kaj naj bi se naredilo, kar bi se moralo narediti, do stvarnih sklepov pa strokovnjaki in zastopniki zainteresirane javnosti niso prišli. Ugotovili so, da vsak sklep za zaščito alpskega sveta zvedeni pod pritiskom gospodarstva in njegovih kratkovidnih načrtov. Edini soglasni sklep je bil, da bi pri zaščiti Alp morale sodelovati vse alpske države.

Docent dr. Eduard Rabofsky je priporočil, naj bi pri tem sodelovale tudi vse planinske organizacije, ki naj bi prevzele tudi javno funkcijo zagovornika alpske pokrajine zoper brezdušno gospodarsko izkoriščanje.

Paulse je v svojem očitku izrazil mnenje, ki je pravzaprav osvojilo svet, vendar žal ne tako, da bi človek gospodarske načrte prilagajal naravi oziroma da bi njene zakone upošteval in ne žagal veje, na kateri sedi. Znameniti Planckov institut je združil ekološko skupino raziskovalcev iz Zahodne Nemčije in Avstrije. Znanstveniki so se združili v mnenju, da sama gospodarska rast ne bo mogla rešiti vseh vprašanj bolj naraščajočega prebivalstva na zemlji. V svoji prvi informaciji je raziskovalna skupina »Ekologija« izjavila da tehnizacija ne sme biti sama sebi namen, da ne sme ogroziti narave, da industrializacija agrarnega in gorskega gospodarstva spreminja njeno podobo in ji škoduje, čeprav na prvi pogled omogoča večji doprinos. Pospeševanje monokultur ogroža naravno ekološko ravnovesje, človeka pa obsoja na življenje v enolični, neestetski okolici. Kulturna pokrajina ne sme postati rastlinska fabrika. Zaradi uporabe

raznih kemičnih sredstev, gnojil i. p. danes človeka že ogroža kvalitativno manjvredna in kemično onesnažena prehrana. Največja nevarnost grozi človeku od ljudi, ki imajo v srcu le pohlep po profitu, na jeziku pa – varstvo narave.

T. O.

CESTE DO KOČ

Pokrajina, v kateri je vsaka točka dosegljiva z avtomobilom, je izgubljena, pravijo turistični strokovnjaki. To še zlasti velja za planinsko pokrajino. Res bi se lahko zamislili nad gospodarskimi rezultati nekaterih – tudi naših – takih cest, ki naj bi reševale gospodarstvo te ali one postojanke. Koča, dom, do katere lahko pridrži avto, še ni rešena, ogrožena pa je pokrajina in večkrat tudi cesta. Ker ni pravega dotoka obiskovalcev, tudi ni nikogar, da bi – vsaj z lopato in krampom – za cesto poskrbel.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Peter Ficko: KAMNIŠKE ALI SAVINJSKE ALPE

Pred nami je drugi iz družine vodnikov po slovenskem planinskem svetu, ki jih ima v načrtu Planinska založba. Prvi vodnik – Karavanke, ki jih ima PZS še vedno na zalogi, je bil zelo lepo sprejet. Tudi njegov bratec, ki je izšel pred pol leta, je vedro nastopil svojo pot med planince.

Avtor Peter Ficko je opravil ogromno delo, saj zavzema vodnik celotno območje od Tržiča s Kriško goro pa tja do Soštanj in Mozirja, skratka prav do poslednjih vzpetinic, iz katerih zakipijo Kamniško-Savinjske alpe in dosežejo svoj vrh v tako imenovani skupini Grintovcev. Zato se je vodič tudi raztegnil na 350 strani; popisati in s tem napraviti gore laže dostopne vsakemu planincu, je bilo treba vsako gozdno pot, gozdno cesto, planinsko postojanko, zavetišče, planino in opozoriti obiskovalca na lepote in posebnosti, ki jih bo lahko našel in občudoval na izbrani turi. Vodnik je opremljen z desetimi grebenskimi zemljevidi in petnajstimi črno-belimi fotografijami. Ovitok je plastičen, posebnost, ki je doslej še nismo zasledili pri podobnih knjižicah. Knjiga ima dva trakova za označevanje strani. Enega uporabimo kot zaznamek za zemljevid, drugega pa za pot in tako odpade tisto večno brskanje po straneh. Malen-

kost, ki pa nam prihrani dosti časa in slabe volje pri iskanju.

Vodnik po Kamniških ali Savinjskih Alpah je delo, ki smo ga slovenski planinci že dolgo pogrešali, zato je po njem veliko povpraševanje. Planinska založba ima ta vodnik v svoji prodajalni v kletnih prostorih PZS še na zalogi. Cena novega vodnika je 75 din.

S. H.

PLANINE OB MEJI 1972/73

Društveni letopis matičnega mariborskega PD za l. 1972/73 je hkrati posvečen jubileju slovenske planinske organizacije. Na prizadevanja za ustanovitev SPD, na predhodnike in pobudnike opozarja uvodni članek Cirila Verstovška. Osrednja teža daje številki društveni letopis Anice Kalar, pregledno sestavljen in dokumentarno opremljen. Da bi imeli še mnogo takih PD, kronik in kronistov! Isto velja za kroniko MO PD Ptuj, ki jo je za glasilo prišpeval Tone Purg, načelnik MO Ptuj. Planine ob meji so namreč poleg glasila PD Maribor-matica hkrati glasilo ostalih PD z naše severne meje. Razveseljivo je, da imajo mladinski odseki tako lepo tradicijo. Nekateri slave že 20-letnico obstoja kot MO PD Ruše, o čemer piše Andrej Vovšek. Beseda o delu PD PTT Maribor je namenjena 15-letnici delovanja tega društva in sorodnih PD po Jugoslaviji.

Franc Pačnik v prispevku opozarja na novoustanovljeno PD v Lovrencu. Ludvik Zorzut, nestor naših planinskih literatov, je prispeval iskriavo reminiscenco iz mariborske srenje planincev pod naslovom »Kje so tiste stezice«. To je memoarska izpoved – kronika svoje vrste, v literarno sočni preobleki, kot jo zna skrojiti le Ludvik Zorzut. Gre za pripoved o dogodkih, ki so že odmaknjeni, pa po zaslugi takih mož in fotografij vendar tako blizu. Fotografije izpred vojne imajo dokumentarno vrednost. Mirko Šoštarič s petim odsekom iz mariborskega izletniškega okoliša nadaljuje serijo izredno poučnih člankov. Članki kar kličejo po planinskem vodniku ob naši severni meji, za katerega je Mirko kot poklican. Da bi si lahko le utrgal čas!

Da ima štajerska dežela lepo znanstveno tradicijo, priča prevod dr. Richarda Chandlerja Alexandra članek Botanična ekskurzija po Spodnji Štajerski l. 1842, ki ga je prevedla prof. Smiljana Škerjanc. Spremnio besedo je pripravil dr. Tone Wraber, ki je napisal tudi razpravo o »Nenavadnem kamenokreču«, endemični rastlini izpod pohorskih obronkov. Geološki in petrografski pregled Pohorja je prispeval Ernest Faninger, Stanko Pahič pa arheološke razglede na »Sprehodu na Poštelu«. Prav je, da glasilo priobčuje tudi kak članek o malo znanem Kozjanskem, ki ga je napisal Leopold Vostner. Glasilo zaključuje nekaj spominskih prispevkov drugih sodelavcev glasila. Glasilo prijetno ilustrirajo številne fotografije iz kamere Frančka Vogelnika, marljivega urednika Planin ob meji.

Tone Strojín

LOUIS MILNE in MARGERY MILNE: GORE

Že l. 1970 najavljena knjiga je sedaj pred nami. Gora se dotika predvsem z zornega kota geologije, glaciologije in drugih ved v poudarjeno poljudno-znanstveni obliki. Slike, barvne in črno bele, so močnejši del knjige kot razlaga v besednem delu.

Knjiga v redakciji »LIFA«, ki je v Jugoslaviji izšlo v sodelovanju z več založbami – tudi MK Ljubljana, se na svoj način dotika tretje zemeljske razsežnosti – višine. Če se v prvih treh poglavjih mudi pri nastanku gora, vključno z vulkani, ledeniki in naravnimi pojavi v gorah (plazovi, ledeniške razpoke, vulkanski izbruhi) se v naslednjih dveh poglavjih dotika rastlinske odeje, vetrov in erozije t.j. faktorjeve, ki danes oblikujejo zemeljsko površje.

Bolj kot flora je za nas v knjigi privlačnejša dokumentirana favna. Delu se pozna, da je delo ameriških avtorjev, saj je zastopana predvsem ameriška favna.

Za gornike je jedro knjige v poglavjih Človek v gorah in Ljudje v boju z gorami s podpoglavji. Za gornike se pravzaprav šele tu knjiga začne. Zahtevnejši in bolj poučen bralec bo težko zvedel kaj novega. Knjiga se tudi v teh poglavjih nadaljuje v zelo poljudnem in široko zajetnem opisu. Zaradi poljudnosti bi gradivo prišlo prav npr. za predavanja v mladinski planinski šoli. Osebo v teh poglavjih pogrešam sistematike, saj ameriški avtorji skačejo od »zlate mrzlice« v Kaliforniji na življenjske pogoje človeka v gorah, na fiziologijo pa spet v višino, kjer še uspeva koruza, na prehode, po katerih so pešačili vojske, in na svete gore itd. Knjiga je nekakšna zbirka reportaž. Vse drugačna je slikovna plat knjige, zaradi katere je vredna nakupa. Šele iz slik bomo dobili predstavo, ki je besedilo ne daje, čeprav bi na reprodukcijo lahko besedo ali dve. Vsekakor je knjiga reprezentativno opremljena za razmeroma pristopno ceno, ne samo v prednaročilu. Kdor se želi poučiti o osvajanju najvišjih vrhov na posameznih celinah, naj seže po delu Igorja Levstika in Janka Blažaja Himalaja in človek, Planinska založba Ljubljana, 1965, poglavje o svetih gorah pa svetu pa je v Planinskem vestniku 1925/3, 4 obdelal prof. Valter Bohinec. Naj opozorim, da sta knjigo z zelo podobno vsebino in razporeditvijo napisala Blodig-Dumler »Abenteuer der Berge«, na katero je PV že opozoril.

Prevajalcu zamerimo, da v besedilu, kjer govori o slovenskem deležu pri osvajanju tujih gorstev, ni popolneje navedel vseh naših odprav v Aziji in drugod na svetu, npr. Pamir, Kavkaz itd. Ta dopolnitev, če je bila že nujna, bi prej sodila v dodatek, saj se sicer v besedilu izgubi.

Pri bibliografiji o gorah ob koncu knjige bi prevajalec storil bolje, če bi izpustil izvirna slovenska dela s tega področja, saj jih je precej več, kot jih je navedel, ali pa bi vsaj z opombo opozoril na Gore v besedi, podobi in glasbi, Planinska založba 1965.

Kljub pomanjkljivostim pa knjiga sodi na knjižno policco. MK Ljubljana je z njo imela dober namen, čeprav tuji avtorji niso vedno najboljši.

»Gore« so izšle poleti 1973 s sodelovanjem več jugoslovanskih založb. Slovenski prevod in dopolnitev je oskrbel Niko Torelli.

Tone Strojín

MISLI OB RAZSTAVI SLOVENSКИH ODPRAV 1960–1972

Ko je narava ustvarjala svoja čudesa, je modro in umno poskrbela, da bi drug drugega izpolnjevala ter se harmonično dopolnjevala.

V večnem ravnotežju, ki ga človek na srečo ne more trajno prizadeti kljub

vsem svojim zabladam in nevestnosti, imamo planinci srečo, da nam je dodeljeno posebno mnogo lepega: za svojo dejavnost smo si izbrali gore.

Izbrali smo si gore, kjerkoli na obzorju jih uzre oko. Premnoge iz naše sredine pa so očarale in pritegnile velikanke, ki samevajo daleč sredi prostranih kamnitih in ledenih puščav, neznane ali komaj komaj poznane, hkrati pa visoke, da s temeni skorajda predirajo nebesni svod. Okrog 115 nas je, ki smo bili že v Andih, Himalaji, na gorah Svalbarda in Lofotih, v Kavkazu, Afriki, Hindukušu, Pamiru in še na drugih vrhah Evrope, Azije, Afrike in Amerike. Vračali smo se s tisoči posnetkov, s predmeti, ki jih uporabljajo daljna ljudstva, s posebnostmi mrtvega in živega sveta.

Prinašali smo te neme, a vendar zgovorne priče in vedno čutili, da to ni in ne sme biti samo naše, da moramo vsaj del doživetij posredovati svoji okolici. Nekaj doživetega smo pač opisali v knjigah, revijah, v člankih. Marsikaj smo ponovno doživljali v igri svetlobe, ki je iz diapozitivov in filmov spet pričarala podobe minulih dni. Aprila letos smo v Ljubljani spet videli nekaj tistega, kar naj bi oteli pozabi in kar naj bi postalo last vseh.

Spet se je zganilo kolesje, kot v dneh priprav na velike in majhne odprave, vse od prve, prijateljske odprave v Kavkazu naprej. Spet smo stikali glave, spodbujali drug drugega, pridobivali sodelavce, brskali po arhivih, vrtali po spominu.

S skupnimi močmi smo ustvarili skromen prerez odprav v tuja gorstva v novejšem času. Pri tolikšni okolici odprav in izbiri kaj več ni bilo mogoče ustvariti. Če bi ob tej širini hoteli prodreti v globino, bi utonili in se izgubili.

Ustvarili in zbrali smo nekaj, kar naj bi zaradi splošnosti vabilo nas in še druge, da smo že tisti hip sklenili: treba bo nadaljevati. Osamiti posamezne odprave in jih podrobneje obdelati iz vseh vidikov; zbrati materiale, da bi bili po potrebi na uporabo novim odpravam, hkrati pa z njimi zadovoljiti naše kroniste, dokumentariste naše planinske zgodovine in tiste, ki se trudijo, da bi uresničili zamisel o planinskem muzeju.

Bilo je dokaj dela, rokave je zavihalo kar mnogo naših tovarišev. Lahko rečem, da je bil odziv presenetljivo dober, če upoštevamo skopi čas, ki je odmerjen nam amaterjem, in preobloženost z nešteti drugimi dolžnostmi. Štejem za svojo dolžnost, da se ob tej priložnosti zahvalim za požrtvovalno delo prav vsem sodelavcem in institucijam, ki so nam ga pomagali izvesti do konca. Posebna hvala gre arhitektu Vlastu Kopaču za idejno zasnovo in operativno

vodstvo, hvala pa še zlasti našim odpravarjem znanstvenikom, ki so poleg obilice gradiva prispevali tudi mnoge samopobude in se niso sramovali nobenega dela, ko so tekle priprave.

Komisija za odprave v tuja gorstva je s to razstavo prispevala skromen delež k osemdesetletnici slovenskega planinstva v želji, da bi doseglo še mnogo lepih uspehov, da bi zastavice naše dežele zaplapolale še na mnogih, doslej nedotaknjenih vrhovih.

Razstavo o naših odpravah je obiskalo lepo število obiskovalcev, 1600 pa se jih je s podpisi in pripombami pohvalno izrazilo o zanimivih materialih.

Maja so ekspanate prevzeli kranjski planinci in jih tudi v Kranju dali na ogled ljubiteljem planin. Obisk je bil zelo velik, zato so razstavo podaljšali.

Ing. Pavle Šegula

Jozef Nyka, Andrzej Paczkowski, Andrzej Zawada: **OSTATNI ATAK NA KUNYANG CHIHSHISH**

Založba »Sport i turystyka«, Warszawa 1973

O poljski ekspediciji v Konyang Chihshish smo že obširno poročali. Ta poljski uspeh je zbudil veliko pozornost na zahodu in v resnici potrdil športne, tehnične, predvsem pa moralne vrline poljskih alpinistov.

Vrh, ki smo ga takrat zapisali v drugačni transkripciji (s to je velika težava zaradi grafike in zaradi substitucij, s katerimi zahodnjaki približno zaznamujejo lokalni »ekstotični izgovor«), stoji v Pakistanu, ne ravno daleč od Nanga Parbata, in ima 22. mesto v svetovnem razporedu vrhov. L. 1963 so poskušali priti nanj Angleži, leta 1965 — kdo drugi kot Japonci — ki so imeli tri žrtve. Tudi Poljaki so pustili v ledeni razpoki pri taboru III (6450 m) Jana Franczuka.

V knjigi so spregovorili skoraj vsi udeleženci, vsak je opisal svoj delež, da je nastalo stvarno poročilo, podprto s citati iz dnevnika in magnetofonskih trakov. Knjigo uvaja trak, na katerem so ohranjene besede Zawade, Chrobaka, Michalskega, Zierhofferja in Szafirskega, ko so — mimo smrti — stopali na vrh. Širokovno zelo podprto je vprašanje imena gore, kar samo zase priča o serioznosti poljskih alpinistov. Ime zasleduje pisec od l. 1928 v različnih transkripcijah in podpira z zapisi največjih avtoritet. Sam Jozef Nyka, dober poznavalec naših alpinističnih razmer, predstavlja alpinistične portrete udeležencev (13). Priložena je natančna

kronika odprave (A. Kuš) zapis o poti v Pakistan in nazaj (Warszawa-Bukurest-Sofija-Kabul-Taškent-Moskva-Warszawa), pregled poljskih ekspedicij od l. 1933 do l. 1971 in poljskih višinskih rekordov od l. 1818 (Malczewski na Mt. Blancu - osmi vzpon) do 1971. Pregled dopolnjuje seznam zemljevidov in črtežev, pri katerih je sodeloval evropska avtoriteta J. Wala. Dobrodošel je tudi članek Lacha Wróbleskega »Poljska droga ku Himalajom«, iz katerega je razvidna sistematična himalaistična dejavnost velikega naroda. Knjiga je bogato ilustriрана. Črnobela fotografija je odlična, barvne pa se je držala smola.

T. O.

OGGIONIJEV DNEVNIK

Andrea Oggioni gotovo spada med najvidnejše povojne alpiniste na svetu. Bil je doma iz Padske nižine blizu Monze, delal je na očetovi kmetiji, kasneje je bil strojnik v tovarni. Bil je po naravi plezalec, izredno talentiran, tudi kot pisca so ga upoštevali. Njegov dnevnik, ki je izšel pod

naslovom »Z rokami na skali«, je dokument modernega alpinizma šestdesetih let tega stoletja. Z 18 leti je prvič zaplezal v Grigni nad mestom Comom, dve leti nato je bil kmečki sin in tovarniški delavec že član CAAI, kluba vrhunskih alpinistov. Star 30 let je umrl izčrpan od naporov v snežnem viharju pod Fréneyskim stebrom.

Imel je za seboj 15 prvenstvenih ekstremnih smeri v Dolomitih, v Mt. Blancu, v poledeneli severni steni Piz Roseg v skupini Bernina in v Perujskih Andih. V svojem dnevniku ni popisoval tehničnih težav in prijemov, več mu je bilo do tega, da opraviči in utemelji svoj način življenja. Gre mu za opis doživetja, vsega, kar mu je bilo najljubše: sreče na vrhu, tovarištva, premišljenega spopriema z nevarnostjo, reševanja in vedno novega tveganja.

V knjigi so prispevali svoje spomine na Oggionija trije preživeli v tragediji pod Fréneym: Gallieni, Mazeud in Bonatti.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

SMUČINE NA ROBU SAHARE

Maroko že več let vabi turiste, med njimi smučarje. Mednarodna letalska turistika iz leta v leto zmanjšuje razdalje na planetu. Marakeš je navajen sprejemati goste v velikem številu, smučar z velikim nadržnikom in z dilcami na rami pa je v gneči pred avtobusom še vedno majhna senzacija. Trije Avstrijci, brata Hiebeler iz Eisenerza in Elizabeth Müller so lani kot smučarji in alpinisti spoznavali Visoki Atlas. To sicer ni nobena posebna novost, saj so v Visokem Atlasu med obema vojnama smučali tudi naši fantje - novost pa je seveda maroški turistični razvoj. Do Asnija (1150 m) so se peljali z avtobusom, nato so peš odrinili v berbersko vas Imilil (1740 m), izhodišče za gorsko skupino Djebel Toubkal. Do 2200 m so jim prtljago nosile mule, nato so jo morali naprtiti na svoja pleča. V Azib Isvugan Ouagouns, pol ure pod Rif Neltner (3267 m), so si postavili šotor in ga imenovali »štajerski glavni tabor«.

V Avstriji so dobili o Maroku vse mogoče informacije, nobene pa o možnostih, da bi jim v Maroku grozili plazovi. Zgodilo pa se je prav to. Za dva dni jih je snežni metež pregnal v šotor. Potem so v globokem novem snegu rinili do višine

3900 m, tu pustili smučiči in po severovzhodni strani dosegli vrh Timesguida n'Ouanoukrim (4089 m). Na Djebel Toubkal (4165 m), najvišjo goro v Atlasu, so tudi zlezli brez posebnih težav. Pri spustu jim je ponagajalo sonce, po snegu so bolj globoko orali, kot pa drsali. Lepši užitek so doživeli pri spustu z vrha Akioud n'Bou Imrhaz (4030 m) in Ras n'Ouanoukrim (4045 m).

Trojica avstrijskih smučarjev v Visokem Atlasu ugotavlja, da je gorska skupina Djebel Toubkal pravi paradiz, ki bi ga morali Avstrijci bolje spoznati. Omenja tudi plezalske cilje.

T. O.

TADŽIKISTAN - ENO SAMO GOROVJE

Sovjetski Tadžikistan je do 90% visokogorsko ozemlje. Najbolj na jugu je gorovje Hissar, del gorskega sistema Pamir-Alai. Hissar pomeni v jeziku Tadžikov »trdnjava«. V višini 4000 m je tu razvodnica, cestni prehod pa se vije na višino 3372 m čez sedlo Ansob in zdrkne v nižino puščine Kyril-Kum. Ena od dolin, ki teko proti jugu, proti Hissarju, je Siama, vstop v sotesko je 60 km severno od glavne mesta Dušanbeja, ki ga je l. 1972

spoznala tudi naša delegacija na Pamirski olimpiadi 1972. Soteska je povezana z dobro avtcesto. Felix Richter v Bergsteigerju »1972/8 poroča o nemški odpravi med pozabljene štiritisočake na obeh straneh soteske. Prvih 20 km soteske je en sam cvetoč vrt. Že tu pa so naleteli na jezike plazov. Richterja je zanimala flora, med katero je našel zanimive, neznane vrste rastlin. Pri 2500m se začne sneg, vendar so tu ob vodi še naleteli na žabji koncert in na več vrst kač. V višini 3000 m so naleteli na velike svizce, ki so si naredili do 3 m globoke rove skozi sneg, da so se lahko sončili na skalah. Najlejša panorama na hissarске štiritisočake se odpira z Medvedjega gradu (Medvežnjij zamok) 4645 m. Pogled seže tudi čez dolino Maihurá in na enajst pettisočakov gorovja Fan. Zelo zanimiv je vrh Hodža Avkan, 4770 m, ki ga Rusi imenujejo Mečtá (= sen). Gora je bila večkrat preplezana, v vzhodni steni je ena od smeri zelo težka (V b). Najvišji vrh nad dolino Siama je Bela piramida (4880 m). Nemci so postavili svoj šotor v gornji krnici Siama. Ponoči so imeli -10° C mraza, čez dan pa so v regievici namerili tudi +40° C. Vreme je v Pamir-Alaj izjemno: stanovitno, brez megle in oblakov. Le vročina zdeluje samotnega obiskovalca, toda vetra zlepa ni. Panoramska slika, ki jo je posnel Richter z Medvedjega gradu, kaže v resnici lepo zimsko gorsko pokrajino. Poleti, ko je manj snega, so vzponi težji, ko je treba premagati mnoge strme ledeniške groblje in prelaze. Eden od njih se imenuje Ptičji, drugi Leningrajski, tretji Prelaz štirih.

T. O.

ŠVICARSKI SMUČARJI OD VOGLA DO MOJSTRANE

V »Les Alpes« 1972/IV je Albert Allgaier iz sekcije Monte Rosa popisal smučarsko turo od Bohinja do Mojstrane. Hvali lepoto Slovenije, »fantastično scenerijo Julijcev«, omenja triglavski zeleni sneg in najnižji ledenik v Alpah pod Skuto (1700 m) in na kratko opiše naša gorstva in doline. Za Triglavsko steno ve povedati, da spada med tri najvišje stene v Vzhodnih Alpah (vzhodna stena Watzmana in severna stena Hochstadla, pozna Kugyja, ve za Zlatoroga itd.), hvali prebivalstvo in naše planinske kočice. Turo je opravil v sedmih dneh. Na kratko, vendar zelo natančno – tudi brez napak v pisanju krajevnih imen – informira švicarske bralce o tej naši smučarski Haute Route. Povzpel se je tudi na Krn in Kanjavec – smuk s Kanjavca na Velo Polje pravi, da je »čudežno lep«. Na Vodnikovih kočih mu je ostala v spominu zanesljiva oskrbnica. Živela, Angela! Če smučarju odsvetuje prečnico pod Vernarjem, ubogaj! Allgaier je stopil s Kredarice tudi

na Triglav in zapisal: Ne morete si predstavljati, kakšen je razgled z legendarne gore Julijskih Alp.

Avtor navaja tudi sestope za primer, če smučarja ujame slaba vreme. S Komne v Bohinj, s Komarče, skoz Bohinjska vrata. Svetuje obisk med 15. in 30. aprilom, ker so kočice ob prvomajskih dneh preveč nabite, prav tako odsvetuje začetek ture v soboto ali v nedeljo, ker je žičnica Vogel preobremenjena. Navaja tudi ceno za prenočišča in oskrbo, opiše našo GRS, vodništvo, tarife itd. »Nosačev v Sloveniji ni!« Omenja našo karto »Julijske Alpe« 1 : 50 000, Treytag-Berndt 1 : 100 000, list 14, »Die Bergwelt Jugoslawiens, ki ga je izdala založba BLV, München.

»Zimskega vodiča po Julijskih Alpah ni.« Allgaier je članek opremil z lepim posnetkom Podrle gore in zasneženega Triglava z navezo na Malem Triglavu.

T. O.

SEDEM- IN OSEMTISOČAKI

G. O. Dyhrenfurth je v Les Alpes 1972/IV ponovno objavil seznam še neosvojenih najvišjih vrhov na zemlji. Seznam velja do julija 1972, kar pomeni, da je treba nekatera imena v njem že brisati, saj se himalaizem razvija. »Bogata mednarodna korespondenca«, pravi himalajski papež Dyhrenfurth, dokazuje, da se večina himalaistov zanima najbolj za vrhove, ki so še na razpolago, zelo malo pa za zgodovino dosežanih vzponov. Mnogi vrhovi v seznamu so prepovedani iz političnih ali verskih razlogov. Dyhrenfurth upa, da bodo v doglednem času tudi ti »odprti«. Seznam navaja najvišje neosvojene gore od jugovzhoda proti severozahodu. Tega se Dyhrenfurth drži v svojih himalajskih kronikah že od nekdaj.

V istem zvezku »Les Alpes« je objavil tudi kroniko za leto 1971. Začenja s francoskim Makalujem – zahodnim stebrom. Dyhrenfurth mu posveča poldrugi stolpec in vzklikne: »Veličasten podvig! Po Anapurni 1950, Makaluju 1955, Mustaghu 1956, Januju 1962 še direktissima v Makaluju – vsaka od teh ekspedicij ima za alpinistično odkrivanje azijskega visokogorstva fundamentalen pomen!«

»IHE 1971«, ki jo je vodil Dyhrenfurthov sin Norman, takole oceni: Katastrofalno vreme in snežne razmere spomladi 1971, težave s preskrbovanjem kljub vsej organizaciji, smrt Bahugune, majhna epidemija virusne bolezni, ljubosumnost med zvezdniki različnih nacij, nesoglasja glede smeri in cilja itd. Kljub temu je odprava dosegla v jugozahodni steni višino 8350 m. Vrha ni bilo, vendar vseeno lep dosežek, čeprav ideala »svetovne naveze« ni izpolnila.

Za argentinsko ekspedicijo 1971 pravi, da za vrh ni imela materialnih rezerv, da je v pomonsumskem času prekmalu

nastopila, pri štiritedenskem čakanju izrabila opremo in tako v novembru pri lepem vremenu srta od boja ostala praznih rok. Argentinci so štartali 14. avgusta iz Kathmanduja, 17. septembra so imeli tabor 1 (6065 m), 21. septembra tabor 3 (6950 m). Premalu! Monsum še ni odnehal. 29. oktobra so postavili tabor 5 (7986 m), tabor 6 pa jim je raznesel veter, še preden so ga postavili. Pri višini 8397 m (po argentinski ocenitvi) so morali obrniti. Avtor opušta razpravo o zaključku Herrligkofferjeve afere Nanga Parbat iz l. 1970 in pravi: »Med tem sta se pone srečali odpravi na Rakapoši in na Everest 1972, kar me ni presenetilo. Ostanimo pri 1971...«

Galpyjevo odpravo na Nanga Parbat imenuje – triumf (peti vzpon). Izredno mu je tudi vseč poljski uspeh na Kunyau Kish (7852 m) v Karakorumu.

V l. 1971 je bilo v Himalaji 42 ekspediciij, od tega 28 japonskih, torej dve tretjini, ena sama tretjina pa odpade na vse druge narode zemeljske oble! Pri tem so Japonci izgubili 18 ljudi, pri čemer so všeti tudi pomočniki – Serpe (6) in Hunze (2).

T. O.

ZIMSKA ODPRAVA NA WETTERHORN

Severna stena Scheidegg-Wetterhorna je 1200 m visoka. Do l. 1969 so bile v njej le tri smeri, to je normalna pot, ki teče tri četrtine po vzhodnem rebro, smer Niedermann-Abderhalden, ki se vršnega trikotnika ogne po levi strani, in Pargötzijska smer, ki v gornjem delu teče po zahodnem stebro. Poleti 1970 sta vodnika Trachsel in P. von Känel splezala direktno smer po tem stebro. »Pozimi 1970/71 smo se«, piše A. Herrmann iz Delemonta v Les Alpes 1972/IV, »odločili, da bomo potegnili direttissimo čez vršni trikotnik«. Poleti 1971 je japonska naveza, ki jo je vodil Kato, naredila prvo direktno smer v severni steni in obenem izdelala tudi trikovnik. »Tako smo prišli na vrsto 2. januarja 1972, da pozimi povežemo Nidermannovo in Katovo smer. Najprej smo morali rešiti problem sestopa. Poleti ni težaven in gre prek kože Glectstein. Pozimi pa je tu plazovito in ne pride v poštev. Bilo nam je jasno, da bomo morali sestopati po steni in da jo bomo morali zato opremiti z vrvmi. Drugi problem je bil v tem, da se velike tehnične težave začno po prvi tretjini stene, na »zajtrkovalnici«. Tam bi morali imeti dobro urejen bivač, ki bi moral biti vedno znova in v vsakem vremenu preskrbljen z vsem. Dva previsna skoka v grebenu sta nam branila rešiti ta problem z navadnimi pripomočki. Pri teh dveh previsih se je bilo treba zateči k jamarskim lestvam, zato smo morali vleči s seboj 70 m vrvenih

lestvic v upanju, da bomo tu z delom za novo, prvenstveno zimsko smer lahko začeli. Vendar smo morali v obeh zgornjih tretjinah postaviti še dva trdna, zanesljiva bivaka.

Načrt za bitko je bil narejen, zdaj je bilo treba misliti na bazo – na osnovni tabor, preračunati prehrano, narediti seznam materiala, zbrati pripravno pomožno moštvo in naročiti lepo vreme.

Osnovni tabor je bil prostoren, stal je blizu stene, imel je dobro kuhinjo, plinski gorilnik, ki je omogočal tudi sušenje premočene obleke, in še posebno zaščitno streho, ki jo je odstopila hotelirka na Kleine Scheidegg. Opremo in hrano so znosili iz Grindelwalda, vsega je bilo 1 tona ali 40 nahrbtnikov po 25 kg. Sliši se veliko, toda spravili so tja 2400 m vrvi, 300 klinov, 230 vponk, 2 bombi propana po 5 kg, 70 škatel meta-goriva, 10 zračnih blazin, 4 šotore itd. Prehrana je bila preračunana za 11 mož in 20 dni. Tako so znosili v osnovni tabor 15 kg sladkorja, 12 kg čokolade, 15 kg sira, 30 omotov »ravioli«, 200 klobas itd.

Moštvo je bilo po svoji sestavi zelo pisano: oženjeni in samci, delavci in študentje, dolgoletci in taki na krtačo, molčeči in zgovorni. Najmlajši še ni imel 18 let, najstarejši je bil pri 26, kljub temu ali pa prav zato se je plezalska družina na tej 15-dnevni pustolovščini izredno dobro razumela. Niti do najmanjšega trenja ni prišlo. Bistveno je k temu prispevalo dejstvo, da ni bilo konkurence. Vsak je dal od sebe vse najboljše, zahteve niso bile pretirane.

»Nobeden od nas«, piše Herrmann, »ni hotel biti tovarno živinče, vsak od nas je izrazil željo, da bi nekaj dni sodeloval v naskočni navezi. Ves potek smo morali organizirati in bilo je nekaj stvari, da smo si zaradi poteka razbijali glavo: Zamenjava naskočne skupine brez zamud, podpiranje te naveze o pravem času s potrebnim materialom, oskrbovanje in zamenjava oskrbovalnih navez. Seveda je bil zelo težak pregled nad dogajanjem in stanjem.

V osnovi smo uporabili naslednjo taktiko: Prva naveza je takoj pritrdila vrvi, da jih je lahko takoj uporabljala oskrbovalna naveza. Čelna naveza je bivakirala tam, do kamor je prišla. Zvečer je dobila opremo za bivač, večerjo in hrano za naslednji dan, med drugim tudi dve termovki kropa, obenem pa tudi vso plezalno opremo za naslednji dan. Ko je oskrbovalna naveza te stvari oddala, je morala sestopiti v najbližji spodnji tabor in v njem prenočiti. Med tem ji je druga oskrbovalna naveza prinesla vse potrebno za naslednji dan, suhe puhovke, medtem ko je mokra oblačila odnesla in spala na »zajtrkovalnici«. Druga oskrbovalna naveza je oskrbela za zvezo med bazo in »zajtrkovalnico«.

Čelna naveza je torej napredovala po klasičnem načinu, oskrbovalne naveze pa so uporabljale pritrjene vezi bodisi za varovanje s Prusikovim vozlom pri plezanju bodisi, da so se prek previsov potegovale s Hiebelerjevimi primežem. Pri takem ravnanju nekateri bolj cenijo ju-marje (žimarje). Mi pa smo izbrali Hiebelerjeve iz več razlogov. Pritrjene vrvi so bile skoro vse 9 mm debele, bile so nylon-ske in oblečene (z ovojem, plaščem). Večkrat dnevno so bile obtežene s 100 kg bremen in so bile po vzponu testirane. Raztegljivost se jim je povečala komaj za 12%, varnostna meja pa tudi pri vrveh še ni bila presežena.

Oprema za bivak je bila pri čelni navezi običajna, izpopolnili sta jo le dve blazini airax, ki ju res ne gre opustiti. Drugi trajni bivaki so imeli na razpolago velike spalne vreče, kuharijo na meta-plin in obilno kalorično prehrano.

Nato so sledili dnevi od 21. decembra do 2. januarja, vzpon in vrh. 29. decembra je čelna naveza prišla do vršnega trikotnika. Po sliki sodeč gre za fantastično šestico. Švicarji so v njem ugledali nekaj japonskih klinov. Prvi raztežaj so plezali ves dan. Vse je bilo gladko in previsno. Oskrbovanje se je uteklo, možje so se navadili vrvene »rampe«, s čelnimi svetilkami so se iz zgornje tretjine presvetlikali do vzhodja. V trikotniku so Švicarji našli tudi nekaj japonskih vrvi in so jim prišle prav. Proti vrhu je postajala pečina lažja, a tudi krušljiva. Ob 11.20, 2. januarja, je stala čelna naveza na vrhu, dve uri nato se je že spustila pod trikotnik. Na več mestih je vrv visela po več metrov do stene.

V načrtu je bilo, da bi se vse moštvo zvrstilo na vrhu in da bi goro šele potem osvobodili vrvi in klinov. Ker pa je začelo močno snežiti, so zatrobili k hitremu umiku. V steni je ostalo le 60 klinov in svetrovcev, predvsem na stojiščih. Do vrha so rabili 99 delovnih dni in 61 prenočitev (računano za vse moštvo). Herrmann konča takole: »Končali smo nenavadno pustolovščino. Za vsakega od nas je bil velik, nepozaben dogodek, mejnik v našem plezalskem življenju, znamenje naše veljave. Spet enkrat se je pokazalo, da je alpinizem, če ni prežet s sebičnostjo, več kot samo šport. Alpinizem nas pravzaprav uči, katere so prave človeške vrednote.«

T. O.

NEKAJ ZANIMIVIH PODATKOV S 5. MEDNARODNEGA TEČAJA ZA REŠEVANJE IZ PLAZOV

Tečaj je trajal od 11. do 14. januarja v Davosu; obsegal je 14 predavanj, ogled reševalne opreme na smučiščih Parsenna, ogled inštituta za raziskovanje snega in plazov na Weissfluhjochu, poizkus umetnega praženja plazov ter reševalne vaje na smučišču Jacobshorn.

Tečaj je uvedel nov pojem »komandant mesta nezgode« na plazov in posredoval oblikovanje tega

strokovnjaka. Nalogo komandanta običajno prevzame vodja prve reševalne skupine. Pri delu nosi poseben plateni znak ter po potrebi uporablja megafon. Komandant je odgovoren za pravilno in hitro reševanje na plazov. Skrbi, da imajo vodilci in njihovih lavinskih psi primorne pogoje ob začetku iskanja in pri nadaljnjem delu.

Komandant obvešča šefa reševalne akcije o poteku reševanja. Odgovarja tudi za pravilno označevanje plazov in preiskanege območja. Pri letalski pomoči pripravi označitev mesta za odmet materiala odnosno za pristank helikopterja ali specialnega letala. Komandant mora ostati na svojem mestu, dokler ga šef reševalne akcije ne zamenja ali dokler akcija ni končana. O poteku akcije napiše zapisnik. V primeru zamenjave odda nasledniku znak, megafon in zapisnik ter ga podrobneje seznanji z izvršenim delom.

V predavanju o presoji nevarnosti plazov je predavatelj Melchior Schild ponovno opozoril na dejstvo, da se 90% lavinskih nezgod dogodi na severnih in vzhodnih pobočjih. V 95% smučarskih nezgod sprožijo plaz sami smučarji. Ponovno je poudaril, da imajo zime z malo snega razmeroma veliko človeških žrtev. Zanimiv je tudi podatek, da so reševalci pri 2% reševalnih akcij žrtev ponovnih plazov, posebno kadar so ti zlebasti. Vprašanje varnosti reševalnega moštva se ne sme zanemarjati. Primer nesmiselnega izpostavljanja nevarnosti je bilo tritedensko iskanje Eigenmanna, čeprav je že bilo jasno, da je mrtev. V tem času se je namreč sprožilo dosti plazov. Tudi stroški so zelo narasli – na 100 000 sfr.

Ugotavlja se, da sta zaenkrat reševanje z dobrim lavinskim psom ter sondiranje najboljše načina reševanja iz plazov. Kar se lahko pri teh dveh načinih izboljša, je izpopolnitev reševalne opreme, naprav za zveze (telefon, ročne sprejemno-oddajne postaje) in organizacija reševanja.

V predavanju o brezžičnih zvezah je bilo povedano, da je v Švici za nujne primere reševanja rezerviran poseben kanal (158,625 MHz), imenovan »Katastrophenkanal«. Zveza na tem kanalu se sme vzpostaviti v primeru naravnih katastrof, velikih prometnih nezgod ter v vsakem nadaljnjem primeru, kadar je v veliki nevarnosti človeško življenje. Prenosne sprejemno-oddajne postaje ima policija, reševalni helikopteri; stolne postaje pa so v Zürichu, na Weissfluhjochu itd. Vsi ti pogovori se obvezno registrirajo na trak.

Pri uporabi ročnih sprejemno-oddajnih postaj je bilo poudarjeno, da je za delo s temi napravami potrebna določena izurjenost in disciplina. Predvsem to velja, kadar dva uporabnika ne moreta vzpostaviti zveze in mora posredovati tretji, ki se nahaja na primernem kraju na vrhu gore, v postaji žičnice odnosno v planinski koči ali pa tudi v helikopteru. V primeru, če pri prometu med dvema aparatura en aparat dobro sprejema, drugi pa ne, je največkrat vzrok različen odboj valov v nasprotni smeri. Dostikrat pomaga, če se uporabnik za nekaj metrov premesti.

Za reševanje v organiziranih smučarskih, planinskih ali alpinističnih skupinah se poleg iskanja s priložnimi sredstvi uveljavlja radiosonda – majhna prenosna sprejemna in oddajna postaja. O tem je bilo v PV že dosti napisanega in na tem mestu ni potrebno ponovno opisovati dosedanjih dosežkov.

Zdravniška pomoč onesrečenim v plazovih, delo GRS v primerih katastrofalnih plazov ter drugi problemi in priporočila so bila že obširno opisana v PV 1970 str. 183-185 in 367-368.

V predavanjih »Naloge in organizacija varnostne in reševalne službe«, »Delo varnostnih in reševalnih služb na organiziranih smučiščih« in »Vprašanje odgovornosti« je bilo obširno govorjeno o dolžnostih in odgovornosti transportnih podjetij na organiziranih smučiščih, o označevanju smučarskih steza in prog, o njihovi pripravi in o zaščiti pred nevarnostjo plazov (umetno praženje plazov). Sodim, da bi bilo zelo koristno za izboljšanje pogojev na naših urejenih (in neurejenih) smučiščih, da bi žičničarska podjetja (Kompas, Victor, Crei-

na, Transturist, ...) poslala svoje predstavnike na tovrstne tečaje.

Na tečaju je predavatelj Schild med drugim opisal in komentiral tudi zelo zanimiv in poučen primer reševanja iz plazu marca 1972 blizu Macugnaga. Po treh tednih sneženja v februarju in marcu 1972 je ostala italijanska mesteca pod Monte Rosa Macugnaga odrezana od zaledja. V tem kraju sta ostala tudi kanadska zakonca. Ko je bila cesta še prehodna, je lavinska služba v Domodossoli opozarjala na možnost katastrofalnih plazov. Kasneje so edina cesta v dolino zasuli plazovi. Švicarji so poslali dva helikopterja, ki sta en dan vzdrževala zračni most Domodossola-Macugnaga, vendar so že naslednji dan italijanske oblasti prepovedale nadaljnje polete.

Dna 11. 3. sta se zakonca odločila, da z dvema spromljevalcema odideta iz Macugnaga. V smučarski koloni je bila žena zadnja. Ob 11.50 je na odseku ceste, kjer ta poteka v zaščitem betonskem predoru (skupina je šla nad predorom po približni trasi ceste) prihrumel plaz in pokopal ženo. Ob 13.00 je en udeleženec prispel nazaj v Macugnaga s sporočilom o plaz. Ob 14.40 je odšla skupina petnajstih reševalcev z lavinskim psom na plaz. Moža-odvičca so takoj poslali nazaj v Macugnaga. Material so odložili na stari plaz, levo od novega plaz, kjer je bila zasuta žena. Leva stran je bila privetrna. Reševanje sta pričela z enournim iskanjem vodič in lavinski pes. Ker ni bilo uspeha, so do 19.50 možje sondirali levo spodnjo četrtino plaz. Žena je bila zasuta na desni polovici plaz. Drugi dan je 45 mož sondiralo ob desnem robu plaz ter spodnjo desno četrtino. Pri iskanju je občasno sodeloval tudi isti lavinski pes, vendar je bilo vse brezuspešno. Tretji dan je ob 6.40 reševalna skupina zopet pričela s sondiranjem in sicer v vpadnici izginitve. Nato je prispel iz 150 km oddaljenega mesta drug vodič s svojim lavinskim psom. Ob 7.35 sta našla ženo, izkopal jo so še živo. Zdravnik iz bližnjega kraja ji je nudil prvo pomoč in jo poslal v bolnišnico. Po petih dneh sta se zakonca vrnila v Kanado. Pozitivne strani reševalne akcije in dogajanja v zvezi z nezgodo so:

- svarilo lavinske službe v Domodossoli;
  - enodnevni zračni most švicarskih helikopterjev;
  - delo drugega vodiča in lavinskega psa;
  - izreden primer - 44 ur življenja pod plazom.
- Negativne strani reševalne akcije so:
- prepoved italijanskih oblasti za nadaljnje vzdrževanje zračnega mostu, nobenih nadomestnih ukrepov;
  - odlašanje odhoda med vzdrževanjem zračnega mostu;
  - odlaganje materiala reševalne ekipe na starem plaz - ogrožena varnost reševalcev;
  - depot materiala na privetrni strani - anemogena uspešno delo lavinskega psa;
  - taktika iskanja neustrezna - začetek sondiranja na levi strani plaz, prekinitve dela zvečer, po nekaj urah sondiranja bi bilo potrebno zamenjati maštvo.

MULEJ FRANC

VREME NA KREDARICI

V JULIJU 1973

Srednja mesečna temperatura zraka v letošnjem juliju je bila po vsej Sloveniji pod dolgoletnim poprečkom, medtem ko so mesečne višine padavin bile v nekaterih predelih Slovenije nad, drugod pa pod normalno vrednostjo.

Na Kredarici je znašala srednja mesečna temperatura zraka 4,8^o. Bila je za 0,9^o pod poprečkom obdobja 1955-72.

Absolutni julijski ekstremni temperaturi sta bili: 13,1^o in -2,1^o. Prva vrednost, maksimum, je bila zabeležena 5., druga vrednost, minimum, pa 28. julija 1973. Obe vrednosti sta bili v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov Kredarice (v obdobju 1955-1972), ki znašata: maksimum 18,8^o (5. jul. 1957) in minimum -6,1^o (dne 6. jul. 1965).

Srednja mesečna oblačnost (8,0) je bila znatno nad dolgoletnim julijskim poprečkom (6,4). Heliograf na Kredarici je zato lahko registriral samo 115 ur s sončnim sijem (od 477 maks. možnih ur), kar je samo 25,7% možnega trajanja sončnega sija. Drugod po Sloveniji so heliografi registrirali znatno več ur sončnega sija: Koper 300 ur, Ljubljana 232 ur.

V skupno 23-ih padavinskih dneh je padlo na Kredarici 289 mm padavin, kar je 139% normalne vrednosti. Padavine so padale v glavnem kot dež, vmes pa je bilo šest dni s sneženjem. Med sneženjem je nastala tanka snežna odeja, katere največja debelina je morila 2 cm.

V AVGUSTU 1973

Srednje mesečne temperature zraka širom Slovenije so bile v minulem avgustu ponekod nad, ponekod pa pod dolgoletnim poprečkom. Mesečne višine padavin so bile povsod znatno pod normalno vrednostjo. V Postojni npr. je padlo komaj 9% normalne množine padavin.

Na Kredarici je znašala srednja avgustovska temperatura zraka 7,0^o, bila je za 1,3^o nad poprečkom obdobja 1955 do 1972. Ekstremne temperature zraka: maksimum 16,1^o (dne 11. avg.) in minimum 1,0^o (dne 31. avg.) so bile v mejah temp. ekstremov obdobja 1955-1972, ki znašata 18,5^o in -4,7^o. Prvi je bil zabeležen 10. avg. 1956, drugi pa 26. avg. 1966.

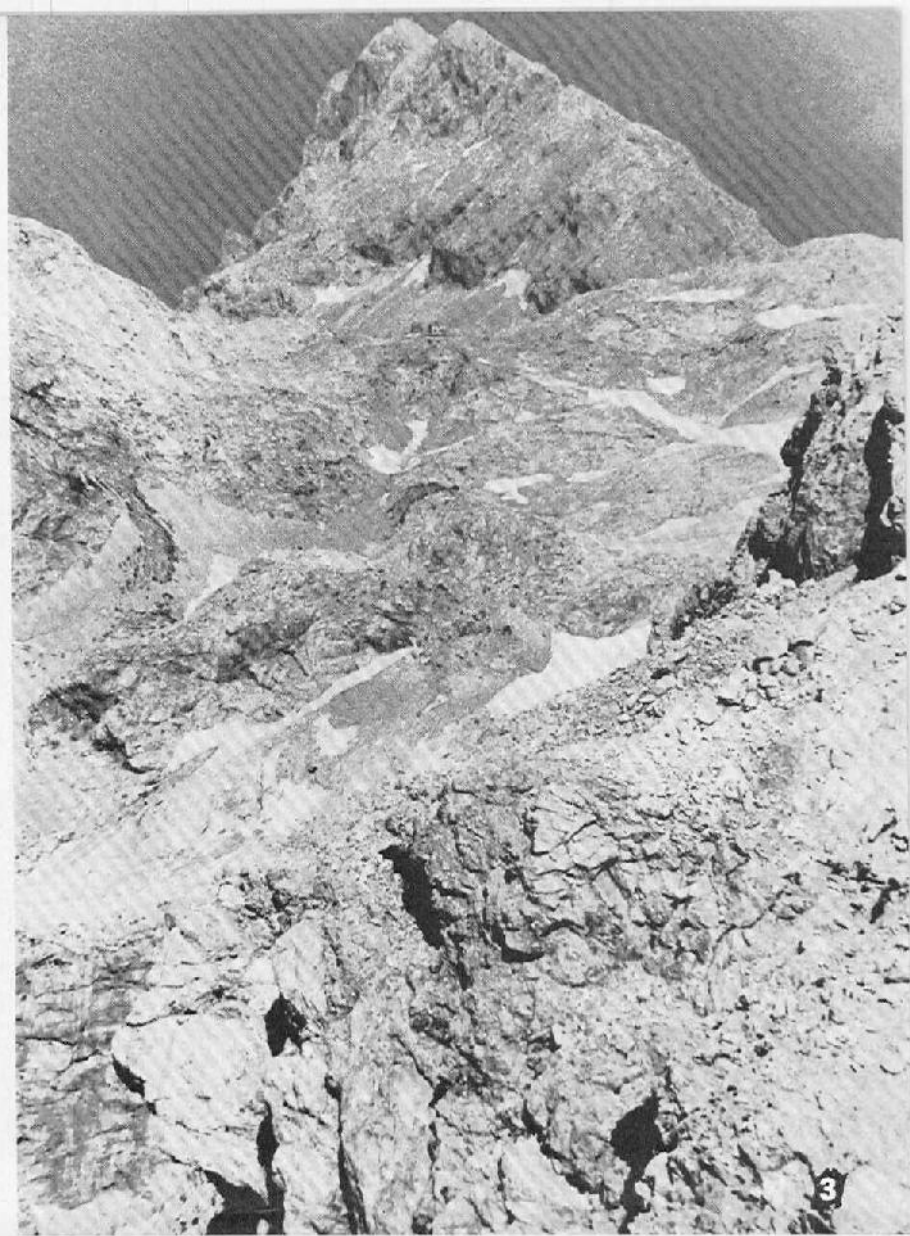
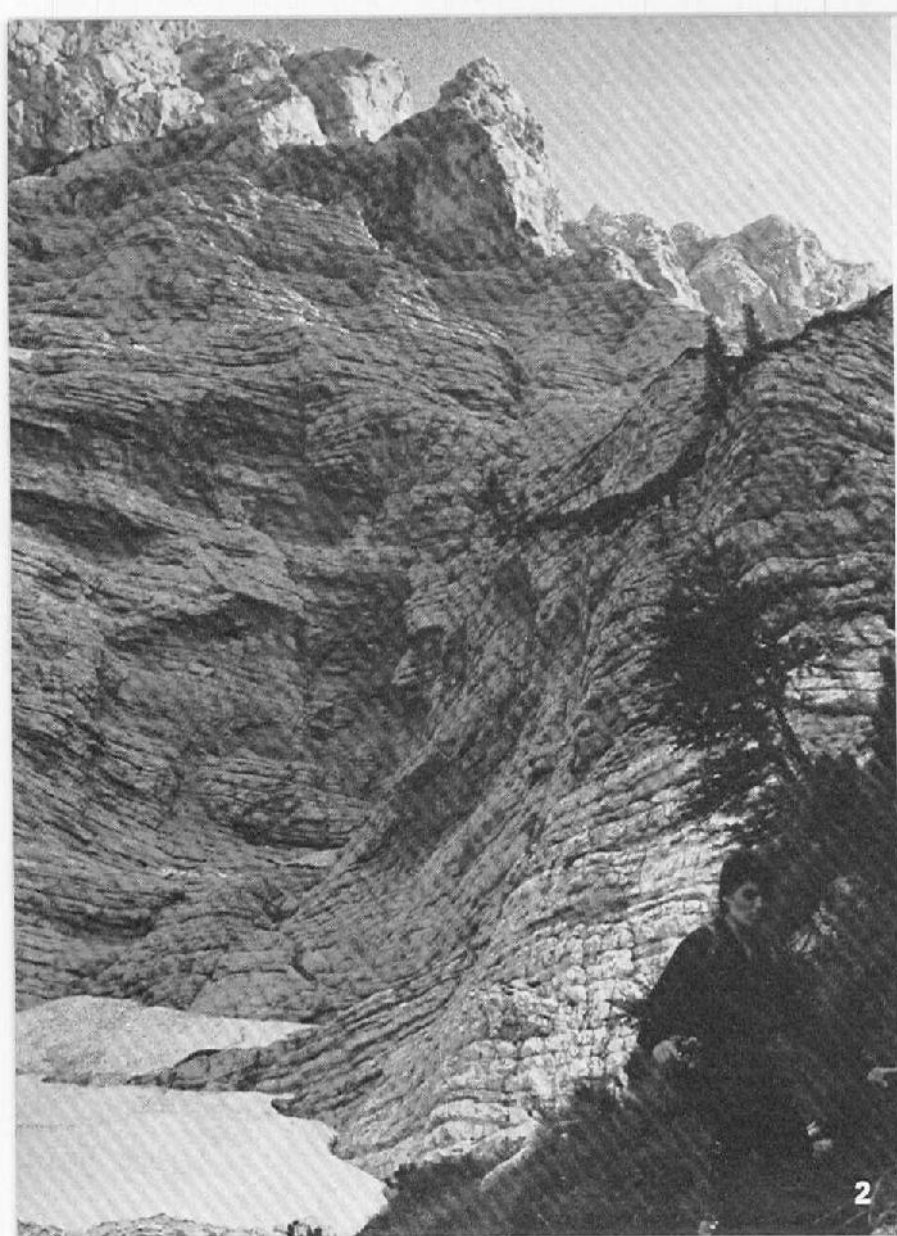
Srednja mesečna oblačnost (6,1) se je napram poprejšnjemu mesecu znatno znižala. Kljub temu je heliograf na Kredarici registriral samo 180 ur s sončnim sijem (najmanj v Sloveniji), kar je komaj 41% maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v mesecu avgustu.

V 14-ih padavinskih dneh je padlo na Kredarici skupno 193 mm padavin, kar je 86% normalne vrednosti. Padavine so padale v glavnem kot dež, samo enkrat (23. avg.) je vmes nekoliko snežilo, vendar pri tem sneženju ni nastala snežna odeja.

Iz navedenih podatkov sklepamo, da je bilo vreme v minulem mesecu avgustu planincem naklonjeno.

F. Bernot

5

- 1 V Zgornji Trenti, v ozadju Pelc – Foto Jaka Čop
- 2 Vrtoglave višine Rjavine – Foto Marjan Garbajs
- 3 Rjavina s Kugyjeve police – Foto Marjan Garbajs
- 4 Olševa s Strelovca – Foto Franček Vogelnik
- 5 Krnsko jezero s Krnom v ozadju – Foto Oskar Šturm

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112, — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek r. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

tekstilna industrija ajdovščina

preja
modne tkanine
umetno usnje

tekstina

Poleg modnih enobarvnih in tiskanih tkanin za ženske obleke in moške srajce boste našli v naši kolekciji primerne artikle tudi za planince, smučarje in izletnike.

Iz **TEXONA** — umetnega usnja si lahko za jesen in zimo ukrojite športni jopič, ki vas bo varoval pred dežjem, vetrom in mrazom. Texon je mehak, zračen in lahko se čisti.

Izdelujemo tudi tkanine za letne in zimske športne srajce, zlasti flanele živahnih barv za planine in smučanje.

Obiščite nas v lastni prodajalni v Ajdovščini, kjer prodajamo po nižjih cenah!

ZDRUŽENE PAPIRNICICE Vevče — Ljubljana

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču nove papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo.

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij.

V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto. Zahtevajte vzorce!

SLOVENIJALES

tjmm

tiskarna
jože moškrič

ljubljana
nazorjeva 6
telefon 21-296

tiskarna	tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig
klišarna	izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev
knjigoveznica	vezava preprostih in luksuzno opremljenih del
štampljarna	izdelava vseh vrst žigov, pečalov in knjigoveških črk
etikete	v vseh barvah in barvnih folijah

BOMBAŽNA PRIDILNICA IN TKALNICA TRŽIČ

CESTA JLA 14

Telefon 70-340

Telegram Pridilnica Tržič

- Industrijska bombažna preja, česana in kardirana do Nm 70
- Beljene, surove in barvane bombažne tkanine v širini od 80 do 252 cm
- Beljene, barvane in tiskane tkanine iz mešanice bombaža in polinoznih vlaken
- Konfencioniranje posteljnega perila

Tončkov dom na Lisici - 947 m

Dom ima 3 apartmaje, 13 dvoposteljnih, 5 enoposteljnih sob ter skupno ležišče z 19 posteljami. V sobah, ki so centralno ogrevane, je tekoča topla in hladna voda.

Restavracija 60, klubska soba 30 sedežev, krokarski štiblc.

Odlične domače jedi — pristna vina.

Finska sauna, tuši — balinišče — rusko keglijšče.

Smučarski tereni — smučarska vlečnica 500 m.

Dostop z vozili:

iz Brega pri Sevnici 10 km,
iz Rimskih toplic preko Jurkloštra 26 km,
iz Radeč preko Brega 17 km,
iz Sevnice 20 km.

Pošta 68290 Sevnica,
telefon (068) 74-171,
telex 33 727 yu Lisca

Založba Mladinska knjiga

V zbirki **Svet in čas**,
kjer so že izšle knjige:

**Bizanc, Amerika, Rastline, Svetloba in vid,
Zdravnik, zemlja**

je izšla nova knjiga

Lorus J. in Margery Milne:

GORE

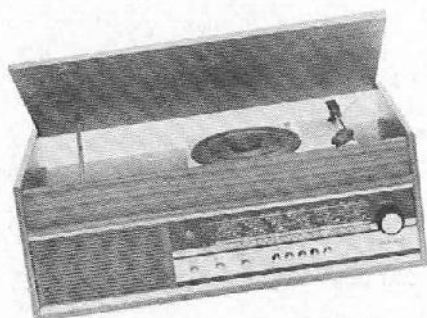
Gore privlačijo človeka iz več razlogov, predvsem pa mu pomenijo tisti košček divjine, ki mu daje zatočišče pred tegobami modernega življenja.

Sijajne fotografije in poučno besedilo te knjige posreduje lepoto in svežino gorske divjine. S poglavji: Zemlja in njen gorski svet, Rojstvo in smrt gora, Vulkani, Rastlinstvo, vrhovi in led, Bitja na pobočjih, Človek v gorah, Vrhovi vabijo, bo knjiga vodnik vsem, ki morajo gore šele obiskati, vsem drugim, ki se v gorah že dolgo počutijo kot doma, pa bo vir novih spoznanj in novih radosti.

Knjiga obsega 192 strani, 103 barvne in 87 črno-belih ilustracij. Prevedel in delno priredil jo je Niko Torelli. Cena: 85 din.

Knjigo GORE kot tudi ostale knjige zbirke SVET IN ČAS lahko kupite v vseh knjigarnah, naročite pa pri zastopnikih in poverjenikih založbe ali neposredno pri Mladinski knjigi, prodaja po pošti, Ljubljana, Titova 3/III.

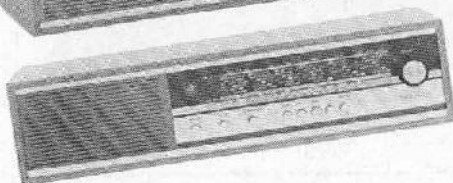
Iskra

Nov radijski sprejemnik
bo prijetna sprememba v vašem domu

- najsodobnejša tehnika (popolna tranzistoriziranost)
- čist in naraven ton na vseh treh valovnih območjih (UKV, KV, SV)
- velika občutljivost za sprejem programa drugih radijskih postaj
- moderna oblika
- nakup na kredit
- garancija

SAVICA GR SN 112 z gramofonom

SAVICA MG s kasetnim magnetofonom

SAVICA SN 111

urtniki!

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA ZA VAS SPECIALNA GNOJILA
IN SREDSTVA ZA VARSTVO
OKRASNIH RASTLIN

PREPRIČAJTE SE O UČINKOVITOSTI
NAŠIH PROIZVODOV!

VSE PODROBNEJŠE INFORMACIJE IN
PROSPEKTE LAHIKO DOBITE PRI

Agrokemični službi

TOVARNE DUŠIKA RUŠE

Telefon 76-108, Telex 33-112
Brzjav AZOT MARIBOR

